

הישיבה המאה וארבע-עשרה של הכנסת השביעית

יום שני, י"ז חשוון תשל"א (16 נובמבר 1970)

ירושלים, הכנסת, שעה 15.00

הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני

העצורים - הוא שהם גולדו יהודים ושאלו להישאר יהודים. הם למדו את שפת עמם וניסו להשביע את רעבונם לידיעות מתולדות עמם. הם חדרו לגורלם של קרוביהם ויקיריהם בישראל. הם לא היו אדישים לגורל מדינת ישראל שקמה לתחייה לאחר הטרגדיה הגדולה ביותר בדברי ימי עמנו. ועוד נאמר במכתב זה: "פשעם של חברי העצורים הוא שהם שאפו לחיות במולדתם ההיסטורית, בתוך עמם".

ויקטור בוגוסלבסקי, כותב המכתב שממנו ציטטתי, נאסר ב-12 ביולי. ב-5 באוגוסט נאסר גם יהודי לינינגרד, הלל שור, כנראה בתגובה לפנייה דרמטית נוספת שלו ושל ידידו לנשיאות הסובייט העליון ולתובע הראשי של ברית-המועצות. במכתבם נאמר בין-היתר: "עליכם לדעת: עומד להיערך משפט בו יישפטו אנשים ששיאפתם רק אחת - לעלות לישראל. רוב האסירים הגישו, בהתאם לחוקים הסובייטיים, בקשות להתאחד עם משפחותיהם במסגרת איחוד משפחות. סירבו להם. הם התלוננו בפני מוסדות סובייטיים עליונים, שוב סירבו להם. יחד אתנו הם כתבו למוזכר הכללי של האו"ם, אריתאנט, ולוועדה לזכויות האדם. ליד האו"ם. עכשיו עצרו אותם. מה זה? נקמת השלטונות שלא הצליחו לשבור את רוחם של אנשים אלה?"

לאחר מכן נאסרו בריגה, בתאריכים שונים, 5 יהודים, ועוד 5 בקייב. ידוע גם ששני יהודים נאסרו ביוני בעיר טיביליסי שבגרוזיה.

עד כה ידוע לנו בודאות על מעצרים של 33 יהודים. עלינו לזכור שעוד ב-16 במאי 1969 נאסר המהנדס היהודי בוריס קוצ'ובייבסקי מקיוב ונשפט לשלוש שנים, וכן נעצרה, ב-8 בינואר שנה זו, לילי אונטמן ונשפטה לשנתיים וחצי. שניהם נתונים בכלא בגלל מאבקם למען עלייתם לישראל.

יהודים ממוסקבה ומערים אחרות הריצו מכתבים לסובייט העליון, בחתימתם המלאה ובציון כתובותיהם, תוך איזכור משפטי דרייפוס ובייליס ועלילת הדופאים משנת 1953 הידועה לשמצה. הם כותבים שהם חרדים נוכח ההסלמה של דריפות ומשפטים נגד היהודים. יש חשש סביר ששלטונות הבטחון הסובייטיים מגסים לשבור את רוחם של האסירים באמצעים פסולים. אין פלא שיהודי ברית-המועצות חרדים לגורל האסירים ולגורל הקיבוץ היהודי בברית-המועצות כולו.

אנו מבינים לחרדה הממלאה את לבם ואנו שותפים לה. אל נופתת גם אם שירותי הבטחון הסובייטיים יצליחו, בשיטות הידועות מן העבר, להשיג האשמות הדדיות, ודוויים וכיוצא בזה.

היו"ר ר. ברקת:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

מוזכר הכנסת ת. ליאור:

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מקבילים את פני הנשיא בקימה)

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, אנחנו פותחים בסעיף ב' של סדר-היום. בטרם אומין את ראש הממשלה למסור את הודעת הממשלה על המצב המדיני והבטחוני, רוצה אני לקדם בברכה את ראש הממשלה בשובה משליחותה. ידענו מה דבה היתה השיבותה ומה כבדה היתה המעמסה של השליחות, ואנו מקבילים אותה ברחשי-לב עמוקים של הוקרה והערכה. רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אני מודה מאוד ליושב-ראש הכנסת על הברכה החמה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שאפתח בסקירתי המדינית רצוני לגעת בנושא יהודי ברית-המועצות, נוכח הידיעות מאת סוכנויות הידיעות מברית-המועצות בדבר המשפטים העומדים להיפתח שם בימים אלה, ונוכח העובדות הידועות לנו על 33 אסירים יהודים שנעצרו בחודשים האחרונים בלינינגרד, בריגה ובצ'רנוביץ. לפי ידיעות שהגיעו אלינו מברית-המועצות נערכו שם, למן ה-15 ביוני שנה זו, מעצרים של יהודים, חיפויים בבתיים, החרמת ספרי קודש, ספרי לימוד הלשון העברית, ספרי עיון בנושאים יהודיים וכיוצא בהם. לפי ידיעות אלו נקראו יהודים רבים לחקירות והופעל עליהם לחץ באמצעות איומים.

כתבים זרים במוסקבה מודיעים, כי ב-15 ביוני שנה זו, בשדה-התעופה של לינינגרד, נעצרו 12 איש, מהם 9 יהודים. עתון מקומי בלינינגרד פירסם ידיעה לאקונית: נאסרו "פושעים שניסו לחטוף מטוס". פרשנים חשובים בעולם לא הטילו ספק שהיתה זו פרובוקציה של שירותי הבטחון הסובייטיים באמתלה לפתוח במסע דריפות והפחדה כנגד היהודים. ואין זו הפעם הראשונה שהשלטונות נוקטים שיטה זו.

באותו יום, ה-15 ביוני, נאסרו בלינינגרד בבתיים, במקומות עבודתם ואפילו במעונות קיץ עוד 8 יהודים. כעבור ימים אחדים כתב חברם ויקטור בוגוסלבסקי לתובע הכללי של ברית-המועצות מכתב גלוי, שהתפרסם בעתונות המערב, ובו גולל את פרשת המאסרים האלה. הוא מגיע למסקנה - אני מצטטת: "פשעם היחיד - של

ינה לאירגוני הבלה אלה להשתרש ולהתבסס - מסייע להם להשתלט על מדינתו ולקעקע את מעמד השלטון הלגיטימי. אני תקווה כי לקח זה גלמד לא רק על-ידי שלטונות ירדן.

כוחות השריון הסוריים נהדפו על-ידי צבאות ירדן, שכללו גם יחידות פלשתינאיות ששמרו אמונים למשטר ופעלו נגד אירגוני המחבלים והצבא הסורי גם יחד. הפלישה הסורית נכשלה באופן מביש. ישראל לא התערבה במאבק הפנימי בירדן ולא במלחמה שהיתה נוטשה בינה לבין סוריה. אך טבעי הדבר שעקבנו מתוך ערנות רבה אחד ההתפתחויות הצבאיות במדינה השכנה. ישראל לא יכלה להיות אדישה נוכח הנסיון לשנות בדרכי אלימות את הסטטוס קוו המדיני והצבאי. שינוי כזה היה מאיים באורח מסוכן ביותר על גבולנו המזרחי.

אין ספק כי עצם העובדה שישראל היתה נכונה וערוכה לעשות כל הנדרש להגנתה לא נעלמה מיעינתם של הסורים, העיראקים ויועציהם הצבאיים והמדיניים. ואמנם יש לי יסוד להניח, כי שלטונות סוריה ועיראק הביאו הדבר במניין שיקוליהם בעת שהעיראקים החליטו על אי-התערבות והסורים בחרו להחזיר את כוחות השריון שחדרו לירדן לעומת שבאו.

כמו כן עמדתה הברורה של ארצות-הברית במשבר זה ומהלכיה המדיניים והטקטיים היוו ללא ספק גורם מסייע למניעת הידרדרות והחזרת היציבות.

מצרים לא התייצבה לימינו של המשטר בירדן. אך לאחר שידו של המלך היתה על העליונה נחתמו בקהיר ולאחר מכן ברבת-עמון הסכמים והסדרים מפורטים בין המלך לבין אירגוני המחבלים. מגמתם של הסכמים החדשים היא ישנה-נושנה - להפנות את הפעילות הטרו-ריסטית כלפי ישראל. אנו הזהרנו את שלטונת ירדן באופן שאינו משתמע לשני פנים והבהרנו כי שוב לא נשלם עם חידוש מעשי התוקפנות נגד ישובינו השוכנים לאורך קווי הפסקת-האש. הבהרנו כי ישראל לא תשב באפס מעשה נוכח התהוות ריכוזים פעילים של מחבלים באזורים הסמוכים לגבולנו, העלולים לחדש את הירי וההפגזות. לא זו בלבד שנגקוט כלפי ריכוזים אלו בכל האמצעים הצבאיים היעילים, אלא שלא נחלל מלהטיל על השל-טונות הירדניים את האחריות על כל תוקפנות הבאה משטחם. לא ייתכן שבצבא ירדן יהיה פסיבי כשהוא צריך למנוע פעילות טרוריסטית נגד ישראל בעוד שהוא אקטיבי כאשר המשטר רוצה בכך. זכותו של מלך ירדן להתעלם או לשכוח לקחים מאלפים אשר למד רק תמול-ששום, אך זכותה וחובתה של ישראל לא להניח למצב בגבולה המזרחי להידרדר, אלא לפעול ככל המומחיי במצרי הגנתה העצמית. ירדן תיטיב לעשות אם תחלל לערוך הסכמים עם אירגוני המחבלים בתקווה כי תשיג שקט ויציבות על-ידי הפעלת המחבלים נגד ישראל ודי-כום בגבולות. אין לקנות את השקט ברחובות ורבת-עמון במחיר פעולות צבאיות של המחבלים נגד אוכלוסייתנו. ראוי שממשלת ירדן תתן את דעתה על כך.

חברי הכנסת, עם הסתלקותו של נשיא מצרים הוקם ממשל חדש במדינה זו. אין בדעתי לטפל בהערכת אישיותו של נאצר וסיכום פעולותיו בארצו. ארשה לעצמי לומר רק זאת: נאצר היה ללא ספק מנהיג בעל כוח רב והשפעה מכרעת בארצו. בזכות מעמדה המרכזי של מצרים וזכות אישיותו יכול היה לכוון את המדיניות במורת התיכון להשגת רווחה וקידום חברתי. למרבה הצער לא

בישראל וברחבי העולם נסערות הרחוקות נוכח הת-עלות זאת ועולה הקריאה אל שלטונות ברית-המועצות, כי ימשכו ידם מהנסיון להפעיל רדיפות ומשפטי ראוה כדי לשבור את רוחם של יהודים הנאבקים על זכותם לחיות כיהודים ועל זכותם לעלות לישראל. לא תהיה תפארתם על חזרה לשיטת האלימות שהיהודים התנסו בה ברוסיה הצארית ובימי הטרור של סטאלין, אשר האמנו כי חלפו לבלי שוב.

ישראל אינה בתדהה בחרדתה, בזעמה ובתביעתה. יחד עם מיליוני אדם בכל העולם, בני כל העמים, הגנו קוראים לחדול מרדיפת יהודים בברית-המועצות, לחדול ממשפטי כוב, להעניק זכות יציאה לכל יהודי הרוצה להתאחד עם משפחתו ועמו בישראל.

חברי הכנסת. לא אוכל שלא להזכיר את סופת האימים בפקיסטאן, אשר השתוללה והמיטה שואה על המוני אדם, אנשים ונשים וטף. דווקא אסונות טבע הפורצים לפתע פתאום ושמים קץ לחיי אנשים יש בהם כדי להאיר באור בלהות את אחדות הגורל של המין האנושי, מעבר למחיצות של עמים ומדינות. עמנו משתתף ברגשי הסבל של העם בפקיסטאן, ומעל במה זו אנו מביעין לו רחשי עידוד.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. לרגל שליחותי בארצות-הברית, קנדה ובריטניה, לא השתתפתי, לצערי, בפתחת מושב החורף, ולא היה ביכולתי למסור הודעה מדינית לבית. עתה אני שמחה להזדמנות לעמוד על התרחשויות עיקריות אחדות אשר אירעו באזורנו בעת האחרונה. כוונתי להתנגשות בירדן בין המשטר לבין אירגוני המחבלים והפלישה הסורית לירדן; לכינון ממשל חדש במצרים בעקבות מותו של נאצר; למאבק הניטש בין הזרוע הפוליטית של הבעת לבין הזרוע הצבאית של מפלגה זו בעיראק ובסוריה; להמשכת הפסקת-האש, שעליה הוסכם ב-7 באוגוסט.

הקרובת בירדן החלו במחצית חודש ספטמבר, כשל-מלך חוסיין נותרו כי אירגוני המחבלים עומדים על סף מעשים המכונים להרוס את משטרו. עתה נחשפה גם תולשת סמכות הממשל הירדני נוכח טיפת מטוסים השייכים לחברות תעופה בין-לאומיות על-ידי המחבלים, הנחתתם בבסיס בירדן והחזקתם שם בעוד השלטונות הירדניים חסרי אונים נגד מעשה הפקרות זה. מלך ירדן, אשר איפשר התארגנות החבלנים בביתו, החליט באיתור משווע להבטיח לעצמו את השלטון בביתו, ומצא את עצמו עד מהרה במצב של עימות מסוכן בינו לבין אירגוני המחבלים, שהספיקו להתבסס ולהתעצם בחסות משטרו.

בירדן התפתח מאבק-דמים. כאשר הליחו כוחות הצבא הירדני להתגבר על המרכזים העיקריים של אירגוני המחבלים ברמת-עמון באה הפלישה של כוחות צבאיים סוריים, בעיקר כוחות שריון, אל תוך שטחה של ממלכת ירדן. אין כל ספק כי חדידת מאות טנקים סוריים אל שטחה הריבוי של ירדן נתבעה לכל הפחות בידיעתה, אם לא בעידודה, של ברית-המועצות. המשבר היה בעי-צומו. הצבא העיראקי החונה בירדן אמנם לא שיתף פעולה צבאית בגלוי עם הצבא הסורי הפולש, אך סיפק ממחסניו נשק וציוד למחבלים. העיראקים חיכו לראות כיצד יפול דבר, וציפו לזכות בחלק מן השלל. המשטר בירדן נראה עומד על סף התמטטות. ייתכן כי בעיצומם של הקרובות האכזריים השכיל המלך חוסיין להבין כי המ-

שם לא רק מאבק בין אישים על השלטון, אלא גם ויכוח חמור בין מגמות מדיניות מנוגדות, לרבות המדיניות בעניין פעולת המחבלים והכניית הרפתקניות אחרות. נמשך לעקוב בערנות ובהתמדה אחר ההתפתחויות.

חברי הכנסת. במרכז היחסים שבינינו לבין שכנינו עמדנו בתקופה האחרונה בסימן הפסקת-האש. הפסקת-אש זו כוללת סעיף הקפאון הצבאי כחלק מיוזמת השלום של ארצות-הברית, אשר ישראל נענתה לה בסוף יולי שנה זו. בעוד שהפסקת הירי נשמרה, הפרו המצרים את תנאי הקפאון, שהיה, כאמור, חלק אינטגרלי מיוזמת השלום של ארצות-הברית.

ב-4 באוגוסט הבאתי לפני הכנסת את החלטת הממשלה מאותו יום, המהווה את נוסח התשובה המוס"מ כתל של ממשלת ישראל לממשלת ארצות-הברית. הכניסת אישרה את עמדת הממשלה, והתשובה בנוסחה המ"דוייק נמסרה לגורמים הנוגעים בדבר. כאשר נענינו ליוזמת השלום האמריקנית היתה המטרה העיקרית אשר עמדה לנגד עינינו מטרה כפולה: להפסיק את ההרג והקטל, לסיים את המלחמה ולהתקדם לקראת הסכם שלום, כתוצאה משיחות פוריות בינינו לבין מצרים ערב. ב-7 באוגוסט בערב, כאשר הודעתי לעם על הפסקת-האש, הדגשתי כי "לא מתוך חולשה החלטנו החלטתנו, שהרי כוחנו עמוג, ואנו מוכיחים זאת יום יום, לקיים את שליטתנו בקווי הפסקת-האש, בכל החזיתות, עד בוא השלום". הוספתי ואמרתי: "אף על פי כן ראינו עצמנו בעבר וכן עכשיו חייבים לבדוק, הלכה למעשה, כל סיכוי, ויהיה הקלוש ביותר, העשוי להוליכנו לשלום; לבדוק במלוא הגבירות ובמירב האחריות". הלכנו מתוך תקווה, אך לא מתוך אשליה. בלבנו הוסיף לקנן ספק אם אכן מועדות פניה של מצרים לשלום.

ואכן נתברר לנו שמצרים קיבלה על עצמה את הפסקת-האש מתוך כוונה צבאית, ולא כצעד מעבר לשלום. מני היג מצרים נוכח כניסתה לדעת כי מלחמת ההתשה, אותה קידשו על ישראל, מתישה את המתישים, מדלדלת משאבים, מרבה חללים, וכל זאת מבלי להנחיל לה הישגים ומבלי לקדם אותה לקראת הפתרון הרצוי לה. באיגרת ששיגר לנשיא עיראק ושפורסמה ב"אל אהראם" ביום 3 באוגוסט כתב נאצר: "מדי יום נופלים בתעלה עשרות חיילים גבורים מבין שורותינו". לאחר מותו של נאצר הרשו לעצמם דוברים מצריים אחרים לרמוז על מאות חללים שנפלו מדי יום. החישוב הצבאי להסכים להפסקת אש היה איפוא ברור לחלוטין. גם טרם הסכימה מצרים להפסקת-האש הגבירה את תביעותיה מברית-המועצות, ואל נכון קיבלה התחייבויות רציניות נוספות מאת הסוכרים ביטיים. אין ספק שבהסכמתם לקבל את היוזמה האמריקנית הביאו המצרים בחשבון גם את נכונותם של הסובייטים לקדם יחד אתם את מערך הגטילים לעבר התעלה, במגמה לשנות את המאזן הצבאי באזור התעלה לרעת ישראל.

התפתחות המאורעות מלמדת כי המצרים והסוכרים ביטיים לא התכוונו מלכתחילה לכבד את סעיף ההקפאה שבהסכם הפסקת-האש. כוונתם היתה לנצל את הפסקת הירי כדי להפך את סעיף ההקפאה. בריש גלי התכתשו להתחייבויותיהם המפורשות.

התרגמת נפגשת על-ידינו שעות ספורות לאחר כניסת הסכם הפסקת-האש לתקפה. ההפרה המתוכננת נמשכה, בליווי הכחשות חוזרות ונשונות, גם לאחר שגילינו את המרמה הזאת קבל עולם.

ניצל נשיא מצרים את מעמדו המיוחד כדי להציע את עמו ואת עמי ערב למאבק נגד העוני והבערות אל עידן השלום והפיתוח. במקום זה הוליד אותם אל מלחמות בלתי-צודקות ותבוסות. בהיותו אחד ממחוללי המהפכה נגד משטרו המושחת של פארוק קיוו רבים, וכן גם ישראלי, שיעשה להגשמתן של אותן סיסמאות נשגבות אשר המהפכה חרתה על דגלה. אך במקום זאת קבע מדיניות שהובילה את עמו ואת האזור לסיכסוכי דמים, לקיעוקוע משטרם של ארצות ערביות, למלחמה והרג בתימן במשך חמש שנים רצופות, ולשתי מלחמות תוקפניות יוזמות נגד ישראל שנסתיימו בתבוסה והרס. בשנים האחרונות של המשטר הנאצרי ירדה רמת החיים של ההמונים ופחת התוצר הלאומי. מצרים, אשר זה מקרוב השתחררה משיעבוד קולוניאלי, נמצאת משועבדת לקולוניאליסטים של ברית-המועצות.

במצב זה נתונה מצרים עם ראשית כהונתו של הממשל החדש. שעה של חילופי משמרות בשלטון היא תמיד עת מתאימה לפתיחת דף חדש, לחריגה משיגרה ולראייה חדשה. שמחנו לשמוע כי בעת האחרונה מרבים מנהיגי השלטון במצרים לדבר על הצורך בפיתוח ארצם, שיפור השירותים, העלאת רמת החיים, מלחמה בבערות וכדומה.

קולות אלה ערבים לאזונינו, כשם שהם ערבים לאזור של כל אדם המייחל לתקופה חדשה במצרים ובאזור כולו, תקופה של קידמה ושיגשוג שיכולים להתגשם רק תוך שלום ודו-קיום בין כל העמים באזורנו. הננו ערים וקשובים לכל המתהווה במצרים. אך לצערנו אנו שומעים כי גם ההנהגה החדשה לא שמה קץ לקולות המלחמה. מכל מקום, רצוני כי למנהיגי מצרים יהיה מחזור וידוע ללא צל של ספק, שככל שהם יהיו נכונים לפתיחת תקופה חדשה ביחסים בין עמינו ומדינותינו, ימצאו את ישראל נכונה לתת ידה לכך בכל לב.

מן הראוי שההנהגה החדשה של מצרים תראה את המורח התיכון בהיסטוריה והיטטריות והטבעיות, כאזור המורכב מעמים, דתות ועדות ומדינות ריבוניות - וישראל בכלל זה - שלכולם זכות שווה לקיום, עצמאות והתפתחות, זכות שווה אשר כל עמי האזור ראוים לה, ללא הפליה. השלום הוא המפתח לתקופה חדשה, אליה שואפים כל האנשים אשר לדגנם טוב בקרב כל העמים באזור. בטוחה אני כי רבים במדינות ערב שותפים לשאיפה זו, גם אם לא ניתן לה ביטוי פומבי. ישראל ועמה מקווים כי ההנהגה החדשה תגלה אחריות ועזו לעלות על דרך השלום והיצירה.

תוך כדי עזונויים במדינות ערב התערער גם הפיקוד המזרחי. פיקוד זה הוקם בקול תרועה במטרה להשלים את כיתורה של ישראל ולהבטיח לעת מלחמה תיאום מבצעי מתוכנן בין כל המדינות הגובלות עם ישראל. התמוטטות הפיקוד המזרחי מלמדת על התערערות היחסיים בין מדינות ערב לבין עצמן, ולא פחות היא מעידה על הרפינו ויעל המצב המסוכסך השורר בכל אחת מן המדינות, כפי שהננו למדים מהמצב הפנימי בירדן, בעיראק, ולאחרונה בסוריה. בשלב זה עדיין מוקדם להשמייע הגדרה מדוייקת בקשר להפיכה בסוריה. המאבק בין המחנות היריבים טרם נסתיים גם לאחר שמנהיג אחד תפס את השלטון בהישעו על הצבא ושלח את חבריו למפלגה למעצר ולכלא. הנני יכולה רק להניח כי התבוסה הסורית בירדן היתה אחד הגורמים לתסיסה ולקרע הנוכחי. נוש

"מפוכחות" ללכת לשיחות, תוך התעלמות מהפרת ההסכם, מבלי לתבוע בכל תוקף לתקן את המעוות ולהחזיר את המצב לקדמותו, מבלי לגייס את מיטב הגורמים המדיניים לעשות את כל המתחייב נוכח תומרת ההפרה. מעולם לא הייתי מוכנה להתחייב כי המאבק שלנו יביא למילוי תביעתנו הצודקת כולה ובמלואה. אך עורני משוכנעת כי בלא המאבק הזה, אשר טרם נשלם, היינו מוצאים את עצמנו היום במצב חמור פי כמה הן מבחינת המאון הצבאי והן מבחינה מדינית.

הבהרת עמדתנו נוכח מעשה ההפרה היתה הגושה העיקרי בשיחות המדיניות אשר קיימתי במרכז האו"ם, בארצות-הברית, בקנדה ובבריטניה עם נשיאים, ראשי ממשלות, שרי חוץ ומדינאים מכל רחבי העולם, ובכללם שר החוץ של ארצות-הברית, ראש הממשלה ושר החוץ של קנדה, וראש הממשלה ושר החוץ של בריטניה. שיחותי אלו היו המשך מאמציהם של שר החוץ ונציגיו בבירות העולם ובמרכז האו"ם.

במהלך שיחותי עם ראשי המדינות והממשלות הבהרתי כי התכניות הנרקמות בקרב אויבנו להביא לנסיגה של ישראל ללא שלום הן חסרות בסיס ושחר. ואמנם מצאתי הבנה לעמדתנו שבאין שלום על ישראל להחזיק בעמדותיה לאורך קווי הפסקת-האש, בכל הגו-רות, תוך חתירה לשלום ברי-קיימא ובגבולות מוסכמים הניתנים להגנה.

לנוכח הממצאים אשר ריכזנו והצגנו לא נמצא אף מדינאי אחד, מאלה שידברתי עמם, אשר יפקפק בעובדות אשר הצבענו עליהן. בשיחות אלה התרענו לא רק על הנסיון המצרי לשנות במרמה את מאזן הכוחות, אלא גם על המשמעות הכלל-עולמית של הפרת ההסכם והתחייבות מצד מדינה חברת או"ם, מעצמה אדירה, אשר לעירעור אמינותה חייבת להיות משמעות מסוכנת מאוד לגבי נושאים עולמיים כבדי-משקל.

בשלב זה החליטו מצרים וברית-המועצות להעלות את נושא המזרח התיכון לדין בעצרת הכללית של האו"ם. בפורום בין-לאומי זה מובטח להן מרחב רב לתמרוניהן המדיניים והתעמולתיים, תוך התבססות על תמיכה, הנתונה להן מראש, של יותר מ-40 קולות. אמנם מדינות ערב וברית-המועצות הצליחו לגייס חלק מן הסיניע שקיוו להשיג. אין בדעתי לטפל מעל בימה זו בניחות תכנה וסעיפיה של החלטה זו, שהיא נטולת תוקף מוסרי, משפטי או כל תוקף מחייב אחר.

בשיחותי נפגשתי גם עם מדינאים, אשר עם כל הבנתם לרצוננו לקביעת גבולות בטוחים ומוסכמים, ניסו לשכנע אותנו שבגללות בטחון יכולים להיות מושגים גם בעזרת ערבויות בין-לאומיות וסידורים שונים מטעם האו"ם. האכזבות שהיו מנת חלקנו בעקבות ניפוץ הסדרים בין-לאומיים: בשארם-א-שייך, בעזה, בגבולות סוריה וירדן מלמדות מדוע אין אנו יכולים להשליך ייבנו על האו"ם, להפקיד בטחוננו בידי אירגון זה. ההחלטה האחרונה של האו"ם היא עדות נוספת בנושא זה.

ישראל, ממש כמו מרבית מדינות העולם, לא תראה בהחלטה אחרונה זו כל דבר מחייב, זולת עדות נוספת למצב המצער שבו נתון אירגון האומות המאוחדות.

החלטה זו לא הביאה עמה כל שינוי במציאות בה אנו נמצאים. גם שליחותי של השגריר יארינג לא שונתה מכל בחינה. שליחותו סבוכת ואינה נובעת מהחלטה חד-צדדית של העצרת, אלא מההחלטה של מועצת הבטחון.

מאז כניסת הסכם הפסקת-האש לתקפו ועד היום נוספו בתחום 30 הקילומטרים מהתעלה כ-30-40 סוללות מבצעיות, כשליש מןן סאם 3. לפני הפסקת-האש היתה בתחום זה סוללה אחת בלבד.

בתחום 50 הקילומטרים, עליו חל הסכם הקפאון, נמצאים היום כ-40-50 סוללות מבצעיות, בעוד שלפני הפסקת-האש היו בתחום כולו כ-16 סוללות בלבד.

באותה תקופה נוספו בתחום 30 הקילומטרים כ-40 מחפורות לקליטת בסיסי טילים מסוגים שונים. כיום נמצאות בתחום 50 הקילומטרים כ-150 מחפורות לקליטת טילים. הטיילים שהוקמו על גדות התעלה ממש, טווח פגיעתם משתרע עד 15 ק"מ ממזרח לתעלת סואץ. נוסף על כך קידמו המצרים והסובייטים בחודשי הפסקת-האש לפחות 50 סוללות ארטילריה כבדה ובינוניות המהוות כ-250 כנים, וכן ציוד אחר, לאזור האסור.

חברי הכנסת. חשוב לחזור ולהדגיש כי כל הפעולות הללו, ובעיקר הזות הטיילים, לא יכלו להיעשות בלי שיתוף פעולה הדוק עם הסובייטים. מעצמה אדירה זו, הלוקחת חלק בשיחות הארבע, בשיחות השתיים וב-מועצת הבטחון והודיעה על הסכמתה להפסקת-האש והסדר ההקפאה מן ה-7 באוגוסט, היתה שותפה פעילה לשבירת ההסכם והיא אחראית להפרתו לא פחות מאשר ממשלת מצרים.

על המשמעות הצבאית של קידום הטיילים אל תוך אזור ההקפאה כבר עמדנו לא פעם, ולא אחזור על כך עכשיו. ראינו לעצמנו חובה ראשונית ודחופה להוכיח לעולם, וקודם כל לממשלת ארצות-הברית, את עובדות ההפרה, על כל הממצאים הידועים לנו. לצערנו, עברו כשנים-עשר ימים מאז החלו מעשי ההפרה ועד אשר גם ממשלת ארצות-הברית הכירה בצדקת טיעונונו, בנוכחות ממצאינו, והצטרפה לתביעתנו בדבר תיקון המעוות. גור-מים עוינים, ובראשם מנגנוני התעמולה הסובייטיים וה-פזריים, ניסו לעוות ולסלק את המידע שבידינו כדי לח-פות על הפרותיהם את ההסכם הפסקת-האש. הללו החלו טופלים על ישראל שקדים כאילו היא בדה וממציאה את עובדת ההפרות המצויות כדי להתחמק, כביכול, מה-שיחות בחסותו של השגריר יארינג. עיוותים וסילופים אלה הופרכו לאחר למשך רב בזכות המעקב, המידע והידע של צבא ההגנה לישראל ומאמצי ההסברה הבלתי-נלאים של שליחינו ברחבי העולם. גראה שכיום אין שום גורם בין-לאומי בלתי משהוד המפקק בנוכחות העובדות שבהתרחשות המצרים והסובייטים להסכם. הכל יודעים כי בהסכם הפסקת-האש מן ה-7 באוגוסט אין שום סעיף שישראל חייבת לקיימו באורח חד-צדדי ומצרים פטורה ממנו. ההסכם מבוסס על הדדיות, מחייב את שני הצד-דים, ואינו פוטר את מצרים מכל סעיף שהוא. לא הוכרה שום סלקטיביות בביצועו של ההסכם, ואין לעבור לסדר-היום על ההפרה המסוכנת.

המאבק נגד הפרת סעיף ההקפאה היה הכרח עליון משעה שנתגלה בשטח קידום הטיילים. ההחלטה הממשלה מ-6 בספטמבר בדבר השעיית השיחות עם השגריר יארינג היתה ביטוי אלמנטרי וטבעי למאבקנו זה, ביטוי להכרה כי השלמה עם הפסקת סעיף ההקפאה תסייע למצרים ולסובייטים להמשיך במלאכת הרמייה ותקל על גורמים בין-לאומיים לעבור לסדר-היום, כאילו לא אירע דבר. היה זה כשלון מדיני חמור ביותר אילו שעינו לעצות

השגריר יארינג. עלינו להוסיף איפוא לפעול ולהיאבק ליצירת תנאים כאלה. בנושא זה אנו ממשיכים בדו-שיח בעיקר עם ממשלת ארצות-הברית.

כנסת נכבדה. גם עתה הגנו מקיימים את הפסקת-האש ואנו מקווים כי היא תימשך גם לאחר 90 הימים ותביא לסיימה של המלחמה. אנו רואים בהפסקת-האש המשך להסכם שאליה הגיעו כל הצדדים ב-7 באוגוסט והמשך הגיוני ומחייב להחלטת מועצת הבטחון מתודת יוני 1967 בדבר הפסקת-האש.

לצער, שמענו שוב דברי רהב מצד נשיא מצרים. הוא הכריז בדוב התפארות כי לאחר 90 הימים יסולקו כל המגבלות מעל דרכו של צבא מצרים. הייתי מיעצת לנשיאה החדש של מצרים ולמפקד צבאה שלא יחזור על משגי העבר - משים אשר הצבא והעם המצרי שילמו בעדם מחיר כה יקר.

כנסת נכבדה, אינני יכולה לסיים את סקירתי בלי להתעכב על פגישותי עם הציבור היהודי.

במסעי בן שלושת השבועות היתה אחת ממטרותי העיקריות לקיים פגישות עם יהודי ארצות-הברית, קנדה, בריטניה וכן עם נציגים של היהדות מיבשת אירופה. כידוע לכנסת, הטלנו הפעם דרישות עצומות על יהדות העולם בקראנו להם לעזור לנו בגיוס אמצעים ללא תקדים לאור הדרישות הגובעות ממצבנו. לכן היה גם צורך וגם עניין להביא לפניהם בשעה זו את בעיותיה של המדינה ואת צרכיה. מצאתי יהדות חמה, עוקבת במתח ומתוך הודרות אחר כל שלב במאבקנו המדיני ובהתפתח-חותנו הכלכלית, ערה לצרכינו ומוכנה לשתף עצמה במפ-עלנו. אחינו היהודים טענו כי הם שואבים עידוד והשראה מאתנו, ואני השיבתי להם שמהזדהותם ללא סייג עמנו אנו שואבים כוח. שוב נזכרתי כי העם היהודי לתפוצותיו לא נלאה מעמידה בשעה, וזאת על-ידי תמיכה במאבקו על השלום, בהושטת סיוע חמיר, מתוך הבנה ואהבה, למען הקל עלינו בקליטת עלייה ופיתוח המדינה בשעה שמשאבינו הקטנים תונים יותר ויותר למאמץ הבט-חוני. מאות אלפי היהודים שביקרו בארץ וחוזרים ומבק-רים בה נקשרו בקשרי אהבה ומסירות למדינה ומהווים מאגר של יחס חם ורצון טוב לישראל. בפעם הראשונה אנו עדים לעלייה גוברת ומבטיחה מארצות-הברית ומ-ארצות המערב האחרות.

שמחתי על ההזדמנות להיפגש עם כמה מאות נציגי סטודנטים יהודים מ-120 מכללות ברחבי ארצות-הברית, וכן עם קבוצה נבחרת של פרופסורים ואנשי רוח, אשר נתקבצו מאוניברסיטאות גדולות ברחבי המדינה. בשיחות הארוכות עם שתי קבוצות אלה אמנם מצאתי כמה תהיות, ספיקות ושאלות, אשר שימשו נושא לדיון נוקב וענייני. אולם אני יכולה לקבוע בוודאות, כי הגירסה כאילו חלקים רבים של הנוער היהודי נוטים איתנו וכן כאילו "איבדנו עולמנו" בקרב אנשי הרוח - אין להן על מה להישען. מתוך הדו-שיח הודקרה גישתם החיובית של הנוכחים לישראל, רצונם לשתף עצמם בבעיותינו ואפילו רצון לקחת אישית חלק בבניין חברתנו המתחדשת.

חברי הכנסת, בנאומי כנסת ב-4 באוגוסט אמרתי כי "יש לנו היסוד להניח שישראל לא תמצא עצמה חלשה יותר אם יחליטו הערבים לחדש את הלחימה". היום יכולה אני לאשר בבטחה כי הערכה זו נתממתה. התעצמותנו בכל השטחים נמשכת. כל נסיון מצד

החלטת העצרת לא סילקה, אלא הוסיפה מכשול בדרך שליחותו של השגריר יארינג. בבוא העת, כאשר ייווצרו התנאים ותיפתחה שיחות בדבר שלום, תהיינה שיחות אלה מושתתות על יסודות מוסכמים ולא על החלטה זו, אשר העמידה עיכובים וסיכוכים נוספים בדרך אל השלום.

נציגי מדינות ערב במרכז האו"ם ועוריהם לא חסכו סיפורים וטענות כזבות, כמו הטענה שבדינו את מעשה ההפרה כדי להתחמק משיחות יארינג. כדי להפריך טענות אלה ולהמחיש את החומרה שאנו רואים במעשה ההפ-רה, הבהרתי בארצות-הברית כי לא שיינו החלטתנו להיענות ליזמה האמריקנית, לרבות השתתפות בשיחות בזכות יארינג. ולראיה הודעתי כי מאחר שירדן איננה שותפה להפרת סעיף ההקפאה שבהסכם הפסקת-האש, לא שללנו קיום שיחות עם ירדן בחסות השגריר יארינג. הממשלה סמכה ידה על הודעתי זו בהמשך ההחלטותיה הקודמות.

כנסת נכבדה, מעל במת הכנסת נזדמן לי יותר מפעם אחת לבטא את עמדת הממשלה לגבי שיחות השתיים. דינוי ארבע המעצמות. באותן הזדמנויות הבהרתי את התנגדותנו העקרונית לכל מגמה שמעצמות גדולות תכ-פינה הכרעותיהן על מדינות ריבוניות. איננו יכולים להת-עלם מהתנהגותן של מדינות המשתתפות בשיחות השתיים ובדינוי הארבע. אין להתעלם מהתנהגותה של צרפת בעצרת בהירתמה להכשיר ולייעל את ההצעה הפרו-ערבית.

כמו-כן איננו יכולים להתעלם מנאומו של שר החוץ הבריטי על מדיניות ארצו במזרח התיכון. ידועה לכל התנהגותה העוינת של ברית-המועצות. תופעות אלה מחוקות את הכרתנו שאין לסמוך על האובייקטיביות של פרום ארבע המעצמות ומצדיקות את הסתייגותנו מן הרגע הראשון מדינוי ומסמכותו לדון בעניינינו.

על רקע ההתפתחויות המדיניות האחרונות בולטת עוד יותר התנהגותה האחרת של ממשלת ארצות-הברית, שהפסיקה השתתפותה בשיחות הסגנים של הארבע, פעלה נגד ההחלטה הערבית באו"ם ומסייעת לחיזוק כשרה של ישראל להגן על עצמה. הנשיא ג'קסון בנאומו בעצרת היטיב להגדיר את המצב בתבעו ליצור תנאי אמון כדי לאפשר חידוש המאמצים לשלום.

המאבק המדיני נגד הפרת הסכם הפסקת-האש חייב להימשך, ביחוד אחרי עצרת האו"ם. זהו מאבק חיוני למעמדנו הצבאי באזור התעלה ולערכם הממשי של הסכמים בעתיד למען כיבוד הסכמים בשלמותם ולא סעיפים סלקטיביים מתוכם. החשבון החמור הזה טרם מוצה, ואין סיבה כי ניחפו להתעלם ממנו.

יותר מכל גורם אחר בעולם הגנו מעוניינים בקידום השיחות על שלום, אשר יתפתחו, כפי שאנו מקווים, לדיונים בלתי-אמצעיים בינינו לבין מדינות ערב ויסתיימו בכריתת חוץ שלום. זהו מקור היענותנו ליזמה האמריק-נית ולשיחות בחסותו של השגריר יארינג. כמו-כן הגנו ערים לרצונם של רבים בעולם לחדש את השיחות מתוך תקווה להחיש את השלום. עם זאת עלי להבהיר כי בכל הפניות אלינו לא הוצעו עד כה הסדרים אשר הממשלה היתה יכולה לראות בהם סיפוק תבעותנו לתיקון המעוה, ולא נוצרו תנאים אשר הממשלה העריכה אותם כמצדי-קים את שינוי החלטתה בדבר השעיית השיחות בחסות

חברת ג', ישיבה קי"ד
 — הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (מאיר); (דיון) (ברקת, י. ספיר, אלון,
 הלוי) —

בשדה הקרב, כי אם ליד שולחן הדיונים. לנו ולעריבים דרוש דו-שיח לקביעת הסדרים ופתרון בעיות, דו-שיח שיביא להסכם שלום על בסיס של כבוד הדדי ובטחון הדדי. אנו מקווים שתימצא הדרך שתוליכנו מהפסקת-האש לסיום מוחלט של המלחמה ולכינון שלום קבע.

שכנינו לחדש את התוקפנות ייתקל בכוחו המוחץ של צה"ל. כבעבר כן עתה אין אנו רוצים במלחמות ושאפי-תנו איננה לקרבות ולנצחונות. אנו מברכים על המשך הפסקת-האש ונקפיד לקיים אותה על בסיס של הדדיות. אנחנו משוכנעים כי הפתרון לבעיות אזורנו אינו מצוי

1. דיון

האחרונה ובחודשים האחרונים שינויים כבירים גם באזור גם ביחסינו בעיקר עם ארצות-הברית. בעצם קביעת העובדות כשלעצמן, כפי שעשתה ראש הממשלה, מבלי לסמן את קווי המדיניות שהממשלה רוצה לפעול לפיהם, יש קצת מטישטוש הנושאים שאנו חייבים לדון בהם: ללמוד מהעבר וגם לכוון את דרכנו לפי הנוסיון הזה.

יש בעיה שאני חושב שהיא אחת הרציניות ביותר בעמדת הממשלה בזמן האחרון, ובמידה שכך היה בעבר — היה בכך אותו נוק. כאשר הממשלה מוסרת הודעה מוחלטת, הודעה פסקנית לגבי מדיניותה, ואחר-כך או היא בעצמה כולה, או חלק ממנה, באים לסגת מהודעה זו, שהיא ברורה ואיננה ניתנת לפירושים או לסיגים — הרי הדבר מערער לגמרי את אמינות הודעותיה של ממשלת ישראל, שמדינת ישראל באמת מוכנה לעמדה תקיפה במבחינים גדולים וקשים, שאנו בלי כל ספק, על דעת הכל, עומדים לפנינו. עירעור האמינות הזאת איננו בסיס כדי לכוון מדיניות שיכולה ליצור אמינות מחדש. אין ספק שכאשר האמינות הזאת מתערערת, הרי אחר כך כל הודעה תקיפה כלשהי אינה מתקבלת ואינה יכולה להתקבל באותה רצינות כפי שהיא ראויה לה.

אני זכאי לעשות קצת חשבון. בזמנו טענו בממשלת הליכוד הלאומי, כי משום הרכבה היא מונעת את השלום. אני לא אומר שהממשלה טענה זאת, אבל היו טוענים כאלה. יהיה חוסר אחריות מצדי אם אומר שהנה עברו כבר כמה חודשים — ואיפה השלום? אבל אני רוצה לציין את העובדה הזאת, באשר בעיית השלום באזור היא עתיד קיומנו באזור הזה והיא בעיה הרבה יותר עמוקה ויסודית מאשר עניין של טקטיקה זו או אחרת, של תעמולה בעתונות או בכל צורה אחרת. עלינו להתעכב ולהתעמק בבעיה הזאת.

נהג נראה את הדבר המעסיק אותנו היום. ב-4 באוגוסט החליטה הממשלה לומר הן, היא אמרה הן בהסתייגויות מסוימות. אינני מדבר על הפסקת-האש. כולנו היינו בעד הפסקת-אש, כולנו בעד המשך הפסקת-אש.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

היה מישהו מסיעתך שהתחרט על הצבעתו.

בנימין הלוי (גח"ל):

אחרי מעשה התרמית בקידום הטילום.

יוסף ספיר (גח"ל):

אותי מחייב רק מה שהסיעה מחליטה ולא מה שחבר זה או אחר מביע, אם מתוך הרגשה של צדק אם מתוך טעות.

כאשר נאמר אז הן, וזה נאמר מתוך הסתייגויות רבות, העובדה הפוליטית שנוצרה היתה "טיוטת יארינג",

היו"ר ר. ברקת:

חברי הכנסת, לאחר ששמענו את הודעת ראש הממשלה, אנו עוברים לדיון. ועדת הכנסת החליטה לקיים דיון בגבולות של חמש שעות. רשות הדיבור לחברי-הכנסת יוסף ספיר, ואחריו — לחברי-הכנסת משה כרמל.

יוסף ספיר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי רוצה אני להביע הערכה לראש הממשלה על המאמצים הפנימיים והנפשניים שהיא השקיעה ומשקיעה במסעותיה. דבר זה לא ימנע מחברי וממני לבקר, ולעתים לבקר קשות — ונתחיל בכך היום — את מדיניות הממשלה, ובוודאי את המסקנות ואת התוצאות העלולות להתפתח ממדיניות כזאת.

אני רוצה לא רק להצטרף, אלא גם לחזק את ההודעה ביחס להתנכלות ליהדות רוסיה. אני חושב שכו"לנו בידעה אחת; אבל מתוך הכרת המשטר המתנכל ליהודי רוסיה ומונע את עלייתם ארצה, מאבק זה, שאנו כולנו שותפים לו, חייב להיות ממושר, מתמיד וללא הפסק.

ראש הממשלה נגעה בדבריה בכמה וכמה בעיות לטווח קצר, בהן הסתום מרובה על המפורש, ולא נגעה בכלל בבעיות לטווח ארוך. בדברי מתכוון אני לגעת גם בבעיות לטווח קצר, וגם לגלוש לבעיות לטווח ארוך.

אבל לפני בואי לדבר על בעיות אלה, רצוני לציין שבימים האחרונים אנו עדים לכמה הודעות מצד חברי הממשלה. והייתי משתמש כלשון המימרה הידועה ואומר, שעניין שלומה ובטחונה של מדינת ישראל ושל ישראל הוא יותר מדי רציני וחשוב מכדי שנשאיר אותו בידי הודעות סותרות ומנוגדות, מבחישות ומוכחשות, גם של חברי ממשלה, שהתוצאה היחידה שלהן היא הכנסת מבוכה לא רק בציבור הישראלי, אלא מה שיותר חמור — בעולם כולו. וההדים המגיעים אלינו היום כתוצאה מההודעות אלה יש בהם ודאי להדאיג, והתוצאה של הודעות אלה יכולה להיות אף חמורה יותר.

בימי היות ממשלת הליכוד הלאומי השמעה טענה שעצם נוכחותה של גח"ל בממשלה כשהיא לעצמה היא כעין גושפנקה שהממשלה היא ממשלה עיקשת. ולכן היו צריכים כמה חברי ממשלה להופיע בהודעות מרככות כדי להבטיח לעולם כולו שהממשלה איננה כזו. לשם מה יש צורך פיוס בהודעות כאלה, כאשר הממשלה היא קצת יותר מעור אחז, כפי שמנסים להסביר לציבור? אם זה בא כדי לבלבל את היריבים והאויבים שלנו, אני חושב שזוהי המימות; אבל אם זה בא, כמו שציניקאים יכולים לומר, בהתחשב עם האירועים הפנימיים של התקופה הנוכחית, הרי זה למעשה, כמו שאמרתי, יוצר מבוכה גדולה מאוד. והתפלאתי לשמוע מפי ראש הממשלה היום הרבה פחות ממה שציפיתי. עברנו בתקופה

מאתנו ואינו מתקרב. משום כך הבעתי את תמיהתי באותם הימים ואני חוזר ומביע את תמיהתי היום: הנה אנו שומעים ממקורות מוסמכים כי אין לחצים לנסיגה, אין לחצים לחזרה לשיחות יארינג בתנאים הקיימים ללא שינוי שיתקבל על דעתנו. דווקא בשעה כזאת אני מתפלל מאוד, שחלק מחברי הממשלה מתחיל בעצמו וביומנתו לחפש כל מיני נוסחאות שיש בהן משמעות ברורה מאוד של נסיגה מעמדת הממשלה.

אגב, בזמן האחרון שמענו כמה הודעות ישירות או עקיפות ביחס להסדר זמני עם מצרים, ביחס לאפשרות של הסדר מיוחד ונפרד עם מצרים או עם ירדן. אני חושב שזו אחת האשליות והטעויות לחשוב שהדבר אפשרי. נדמה לי שלממשלה ברור היום, כשם שהיה ברור בעבר, כי זוהי אשליה. אנחנו עומדים לעת-עתה לא בפני חזית צבאית, גם במזרח וגם במערב; אנחנו עומדים בפני מציאות פוליטית מכל הצדדים שאותה לא נצליח לשנות על-ידי תקיעת טרזיים. אני מסופק מאוד אם על-ידי תקיעת טרזיים נצליח לעשות זאת, ולא הייתי רוצה שנשלה את עצמנו אפילו רגע אחד לחשוב כך.

אין לי שום ספק שגם אם לא חל שינוי בעמדה האמריקאית לגבי העתיד, לגבי הפתרון - לא אומר הסופי - הרי לגבי המציאות כפי שהיא היום יש מידה רבה של התפכחות בארצות-הברית. לא מן הנמנע שאותה פנטסמגוריה שהייתה להם ושהתבטאה ביחס של אהדה אל ה"דיסנט פיפל", אל הערבים ה"הגונים", נגבתתה במידה רבה, ואולי אף נוכחה לדעת שלתקופת זמן מסויימת ההישענות על כוחה של ישראל, במידה לא קטנה על כוחה הצבאי, זו משענת הרבה יותר בטוחה מאשר איזה אימפונדבל של יחסים, של יחסי אהדה, כפי שאנו רואים בעולם הערבי - אמנם אין עולם ערבי, אלא מדינות ערביות - בזמן האחרון. אנחנו רואים באיזו מידה כל המבנה הזה הוא מבנה העלול בכל רגע להתערער ולהשתנות מבחינת עיצוב המדיניות האמריקאית, הגלובלית והאזורית. נדמה לי שהם מתחילים להתפכח מאשליה זאת, ולאור זאת עלינו לכוון את מדיניותנו אנו. שהרי יש לנו יסודות כאלה שאינם משתנים ואיננו רוצים לשנות אותם, כי כל שינוי נסיגה חייבים להביא לידי הידרדרות, שאנחנו בעצמנו איננו יכולים לראות את סופה. המסקנה מן הניתוח הזה - ואינני חושב שהממשלה רחוקה מהערכה דומה - היא, שיש לעמוד בתוקף על עמדות שנקבעו. אינני מדבר על דברים אחרים, אלא על אותן עמדות שנקבעו. אין לשנותן, בין עקב לחץ ובין עקב חשש של חידוש המלחמה. אף אחד מאתנו איננו רוצה בחידוש המלחמה, אבל יחד עם זה אין לעשות ולפעול בשטח המדיני מתוך חשש של חידוש המלחמה ומפחד זה לוותר על דברים שאיננו מוכנים לוותר עליהם. אני חושב שכך אנחנו עלולים להידרדר למלחמה הרבה יותר מראש מעמדה תקיפה על הדברים הצדוקים שלנו.

הנה אני שומע, בזמן האחרון, שהאפשרות לחזור לשיחות יארינג יכולה להיות על-ידי כך, שתכנית רוג'רס תחדל להיות הבסיס למשא-ומתן, זאת אומרת לחזור לאותם קווי יסוד של הממשלה שבהם מדובר על משא-ומתן וישר, או לא ישר, אבל בכל אופן משא-ומתן עם הערבים, ללא תנאים מוקדמים, משני הצדדים. אם זוהי עמדת הממשלה היום, אני חושב שכל מהלך הדברים

ואחר כך, כאשר באה ההפרה, אמרה אותה ממשלה לאו. היא הודיעה במפורש שאינה הולכת לשיחות אלא אם יוחזר המצב לקדמותו. לא חשוב ברגע זה ולצורך הבירור הזה, אם דעתנו נוחה מעצם העמדת השאלה בצורה כזאת. אבל הנה שמענו את דברי ראש הממשלה שאמרה היום - אינני מצטט בדיוק נמרץ - שלולא המאבק נגד השיחות נוכח ההפרה היינו נמצאים היום במצב הרבה יותר חמור. אבל באותה הדגשה אמרה כי היא אינה חושבת שנשיג את החזרת הטילים במלואם.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אמרתי שלא הייתי מוכנה להתחייב שנשיג זאת.

יוסף ספיר (גח"ל):

אני מקווה שאין מקום לפרש כאילו ההודעה הזאת שנמסרה היום אינה עומדת בכל מלואה בתקפה ביחס להחזרת הטילים, על דעת הממשלה, לא על דעתנו, דבר שהוא כידוע תנאי מוקדם וברור לחזרה לשיחות בחסות יארינג.

אני רוצה לשאול עוד שאלה די קשה: האם המאבק הזה היה הכרחי נוכח ההפרה? האם איננו צריכים ללמוד מזה שאנחנו צריכים להיות זהירים מאוד בכל אמירת הן מעתה ולהבא? כי אחרי אמירת הן כלשהו נעמוד לפני מצב ששוב נהיה מרומים ונצטרך להגיד לאו.

בוויכוח מעל במה זו ב-18 באוגוסט אמרתי שנצטרך בסופו של דבר להגיד לאו. השאלה היא מתי כדאי לומר את הלאו; האם צריך לומר את הלאו כאשר נמצאים במצב שבו אמירת הלאו נעשית בתנאים הרבה יותר חמורים לנו מאשר אילו היינו אומרים זאת מראש? ובעיקר, אם באמירת הלאו שלנו תתערער האמינות בה, כפי שכבר קרה או עלול לקרות - ואני מקווה שלא.

היתה אז הנוחה, שגם ההחלטה כפי שנתקבלה, על הסייגים המרובים שבה, היתה מכוונת ומיועדת שלא תתפרש כאמירת לאו, אלא כאמירת הן. ואחת הסיבות היתה - אולי הגיונית למדי - שאם לא נאמר הן נעמוד לפני מצב חמור מאד בתחום האספקה. והנה קרה דבר מעניין מאוד. הממשלה נאלצה להגיד לאו, ולאחר אמירת הלאו, במידה מסויימת כתוצאה מההפרה, קיבלנו אחר כך אותה האספקה שציפינו לה, ואולי גם מעבר לזה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

משום שאמרנו בתחילה הן.

יוסף ספיר (גח"ל):

אתה מפרש כך. אני רשאי, אדוני סגן ראש הממשלה, לחשוב, להסתכן בהנחה מסויימת, שלדעתי יש בה הרבה מאוד מן ההגיון. אני ידע שעמדת הממשלה האמריקנית היתה בימי ג'ונסון והיא היום לא שונה מזו שב-4 ביולי, וגם לא נשתנתה. אבל באשר לחיזוק כוחו של צה"ל, כל עוד אין לארצות-הברית הסדר עם רוסיה הסובייטית, לא כלל השטח הגלובלי, לפחות באזור, אני מסופק מאוד אם תבנות אמריקה יכולה להביא לידי כך שהיא תרצה שבאותה שעה ובאותה תקופה ובהתפתחות זו לא יהיה צה"ל חזק במידה מספקת כדי למונע הידרדרות בתוך האזור הזה. מה יהיה גורלנו כאשר ארצות-הברית תבוא לידי הסכם עם רוסיה הסובייטית - אינני יודע. לפי מה שנראה לנו הסיכוי למצב כזה מתרחק

בזמן האחרון חדל למלא תפקיד כל-כך מרכזי — הוא הטיח עון הדמוגרפי. אני שואל את עצמי: ב-1949, לאחר שהייתה החלטת החלוקה של האו"ם, לאחר שנאלצנו להגן על עצמנו, חיינו ועתידינו במלחמה וקבענו גבולות שלא תאמו לגמרי את גבולות החלוקה של האו"ם; אילו היו אותם מאות אלפים ערבים, האוכלוסיה שהייתה גרה וישיבה באותם שטחים שלא היו כלולים בחלוקה של האו"ם והיו כלולים באותם שטחים שאחד-כך צירפנו למדינה — אילו היו נשארים במקומותיהם, האם היה מישוה או או היום מציע שנוותר על השטחים האלה משום שישב בהם מספר זה או אחר של ערבים? מסו' פקני אם היה איש אחד שהיה מציע זאת. הבעיה היא בעיה. אך בעיה זו אינה חייבת להדאי אותנו עכשיו, כי בשעה שמדובר על גבולות בטוחים, יותר נכון גבולות בטחון, מי שאומר שנהר הירדן הוא הגבול הבטחוני של ישראל, אומר, למעשה, שלא תהיה חלוקה של ארץ-ישראל המערבית, כי לא יתואר מצב שנוכל לבוא לדין הסכם עם הערבים כשהגבול הבטחוני יהיה הירדן והגבול המדיני יהיה אחר.

פירושו של דבר: כשם שלמדנו במשך עשרות השנים האחרונות השישות היהודית במרחב הקרוב חייבת להתבסס על התפתחות הדרגתית של דו-קיום, לא תמיד דו-קיום מתוך רצון, אולי לפעמים דו-קיום מתוך אוויר — כפי שקרה ב-1947 וב-1948 — אני בטוח ומא-מין, שבמסגרת שליטתנו הנוכחית על כל השטחים ולאור ההתפתחות של השנתיים האחרונות, כפי שאנחנו עדים לה, מבחינה משקית-כלכלית, לא מבחינה מדינית ובוודאי לא מבחינה חברתית, קיימת אפשרות, או רואים את ניצניה, של דו-קיום ושל שותפות הדרתית, של שילוב האוכלוסיה הערבית בתוך כל היש של המדינה היהודית. אין בזה שום סתירה. הדרך שהלכנו בה בשלוש וחצי השנים האחרונות היתה דרך נכונה. יש בדינו להוכיח לעולם כולו, שבדרך זו אפשר לפתור את הבעיה הזאת בלי להביא לגבולות שיהיו פיתוי למלחמה חדשה, לא להמשך המצב הזה ללא גבול עם סכנה של מלחמה מדי פעם בפעם.

לאור כל הנתונים האלה, לאור המצב שאנו נתונים בו עכשיו, כאשר, למעשה, איננו חייבים לענות לשום דבר, כאשר אין לחץ עלינו לשוב לשיוחוח, יש בדינו היום, גברתי ראש הממשלה וחברי הכנסת, לחשוב באו"ם הרבה יותר יסודי. איננו מציע שנבוא היום בתכניות, אבל לפחות יכולים אנו להקדיש מחשבה הרבה יותר מעמיקה, על יסוד הנתונים שלנו ועל יסוד האינטרסים החיוניים ביותר, שרובם המכריע מסכים להם. לאור זה יש לבחון אם בדרך שהלכנו בה עד עתה לא נגיע לשלום ואם נצטרך להסתכן בהרבה דברים — נסתכן. מתי לא הסתכנו? אלה שנעצו את הקנה הראשון בפתח-תקוה — הסתכנו; אלה שהלכו לדגניה ולעמק — הסתכנו; במלחמת השיחור הסתכנו יום יום, שעה שעה, בתנאים אומיים. אני רואה את המצב כפי שהוא היום גם כן כמצב של "לית ברירה". אין לנו אפשרות, לצערי הגדול, להגיע לשלום קרוב, אלא על יסודות של כניעה. אני חושב שאין בבית הזה, אין בעם הזה, איש אחד אשר ירצה לחזור לגבולות של ה-4 בינוי. לכן אין לנו ברירה אלא לחפש את האפשרות של דו-קיום עם הערבים החיים בתוך השטחים שבשליטתנו, כדי שנוכל ליצור אותה מסגרת של ריבונות יהודית שתאפשר דו-קיום הדדי של יהודים וערבים.

בשלושת החודשים האחרונים האלה היה למעשה מוטעה. אולי היה שכרו בצדו לשעה, אבל לטווח ארוך אין בזה משום פתרון וגם לא שכר.

בהתפתחות שלנו בארץ-ישראל, במשך כל עשרות השנים, עמדנו לעתים קרובות בפני מבחנים קשים, מדיניים ובטחוניים, ולעתים חיינו מבודדים ובתנאים הרבה יותר חמורים וקשים. בהתפתחותנו בישראל ובארץ-ישראל מן הרגע הראשון, חיינו נגד המציאות. לא קיבלו אותנו בזרועות פתוחות; לא מצאנו פה כד נרחב ושדה פורה לאפשרות של הקמת ישות יהודית, מדינה יהודית וכוח יהודי. לפיכך, צעד-צעד חיינו נאלצים להיאבק ולהילחם כדי להשיג כל שלב של התפתחותנו, בשטח המדיני, המשקי ובסופו, בעצם, בשטח הצבאי. עלינו ללמוד מזה.

אנחנו נתקלים לעתים קרובות, או בזמן האחרון, בשאלה: איך אתם מתארים לעצמכם שאפשר יהיה להגיע לשלום בלי שיוחוח? אני מרשה לעצמי להיות אפיקורס גדול ולשאל מעל במה זו: אלה הטוענים כך, האם הם מתארים לעצמם, לאור המציאות הקיימת, לאור המציאות המשוערת ולאור הדברים היסודיים שלפ-ניהם אנחנו עומדים ועליהם אנחנו נאבקים עשרות שנים — האם הם רואים אפשרות של שלום על-ידי משא-ומתן? במציאות האמת, כשהבסיס למשא-ומתן הוא מה שנאמר בתכנית רוג'רס; כשהבסיס למשא-ומתן הוא מה שנאמר בהודעות ברורות מאוד של מדינות אחרות ושל הערבים, שאינם מוכנים לשום פשרה אלא על בסיס קווי ה-4 ביוני ביחד עם ה"דבשת" של הכנסת מספר 1949 — בתנאים כאלה, האם לא נדע מראש, שביום מן הימים, אם נתחיל בשיוחוח, לא נצטרך להגיד לא? היש סיכוי שאחת התכניות של גבולות, כפי שמתפרסמות, תתקבל על-ידי הערבים או אפילו על-ידי חידונו האמריקאים? ודאי ישאלו אותי: יפה, האם אתה יכול להוכיח — ורבים עושים זאת, ובהגיון רב — שבמציאות הנוכחית, ואולי לתקופה לא כל כך קצרה, אין הנסיבות באזור ובעולם מאפשרות לנו להת-קדם במהירות ובקצב לקראת שלום? מה אתה מציע? כמובן, אין בידי תכנית, חוץ מאשר תכנית אחת. לא ראינו ואיננו רואה — אני אומר זאת מתוך שיקול הגיוני, ולא מתוך רגש סנטימנטלי — פתרון אפשרי על-ידי קביעת גבולות שבהם יש חלוקה של הידה ושומרון ועזה. הייתי רוצה שנראה את התפתחותנו לטווח ארוך יותר, קצת מתוך פרספקטיבה היסטורית, לא על אלפי שנה, אלא של אותן עשרות השנים האחרונות של שיבת-ציון החדשה. איך הגענו ל-1949? התחלנו בגיזנים של התיישבות וקביעת עובדות. התחיל גם מאבק מדיני. אחד-כך הוקם יש גדול יהודי בארץ הזאת, על כל אנפיו. לבסוף באה הכרעה צבאית והיא אשר קבעה את גורל הארץ הזאת ב-1949.

ב-1967, במלחמת ששת הימים, קרה דבר אחר לגמרי. ההכרעה הצבאית קדמה להתפתחות שהייתה וליו" תה אותנו במשך עשרות שנים. פעמיים — שלוש גקבע גורלנו אחרי הכרעה צבאית, שהייתה לאחר התפתחות מסוימת, ופה נאלצנו — לא מדצוננו — להביא להכרעה צבאית לפני שבא תהליך ההתפתחות, אותו תהליך שהביא אותנו ל-1949.

יש טיעון אחד, שאי-אפשר להתעלם ממנו, אם כי

תוך הקפדה על כשרו של צה"ל ויכלתו להדוף ביעילות כל תוקפנות מחדשת ולהביס כל תוקפן, כל עוד תוקפנות כזו אפשרית.

מבלי לזלזל בערך האו"ם כבמה בין-לאומית רצינית לטיפול בסיכסוכים שבין מדינות ובעצמות גלובליות, וכן גם במשקל החלטותיו בדעת הקהל העולמית — העם בישראל דוחה בכל כוחו המוסרי את החלטת העצרת על המזרח התיכון, האנטי-ישראלית, החד-צדדית, העו-ינת והפוגעת בסיכויי השלום באזורנו, אשר האו"ם מתיימר לראונו לו.

האו"ם לא התעלה לתפקידו הרם כעושה לשמירת השלום והבטחון בעולם. לצערנו הוכח כי לא הצדק ולא המוסר ולא החוק הבין-לאומי הם נר להגלי האו"ם, דיוניו והחלטותיו. במקום זה נתגלתה לעין כל תופעת השפל של התחברות מדינות המונעות על-ידי איבה והפועלות בהתאם לאינטרסים אנוכיים וצירופים פסולים שונים. ההחלטה האנטי-ישראלית שנתקבלה היא עדות זוועקת לא רק לאי-צדק, אלא גם לפגיעה בסיכויי השלום באזורנו, שכן יש בהחלטה זו קביעה חד-צדדית ונטולת אמת לדעת ישראל, התעלמות ממרכיבי האמיתיים של הסיכסוך הישראלי-ערבי והשלמה ברוטאלית עם הפרת הסכם הפסקת-האש, אשר בהזות הטילים לעבר התעלה מנעה את הידוש שיחות יארינו והביאה לבלימתן באיבן.

מבלי להרפות מן המאמץ המדיני וההסברתי להציג נכונה את מדיניותה של ישראל ביורה הבין-לאומית, להי-אבק על עמדותינו ולרכוש להן הבנה ואהדה, עלינו לנווט את מדיניותנו באופן שתהיה תואמת את צרכיה החיוניים של ישראל ולנהוג לפיהם בעקביות, מבלי שהחלטה עוינת באו"ם תסיט אותנו מדרכנו ותחליש את עמידתנו.

למעלה ממאה ימים עברו מאז החלה הפסקת-האש. נראה הדבר כי הכל — מעבר מזה ומעבר מזה לגבול — דואים כי טוב... פסקו ההרג וההרס של קרבות האש חסרי התכלית, ונעצרו היתמות, האלמנות והשכול אשר במלחמה. ישראל, אשר המלחמה נכפתה עליה ואשר הסכימה ללא הסתייגות עם הפסקת-האש מיוני 1967, ואשר מעולם לא הציבה לה מגבלות זמן — זולת מגבלת המועד שבו תוחלף הפסקת-האש בהסכם שלום — יכולה לקבל בקורת-דוח את הארכתה לתשעים ימים נוספים, כהודעת מצרים. אפילו שבה מצרים ומאיימת בחידוש האש בתום תשעים הימים הנוספים, יש יסוד לתקווה כי ככל שתארך הפסקת-האש כן גדלים הסיכויים כי לא תתחדש.

למצרים יש סיבות טובות, טובות בהרבה מאשר לישראל, שלא לאון אל חידוש האש, נוכח האבידות הרבות בנפש שסבלה, העתערות המערך שלה על התע-לה, הרס הערים ושואזר הסואץ והפליטים הגודדים מער-בה. כל זאת בעקבות הנסיגות הכושלים, הנואשים והאי-רציונליים, להתישנו במלחמה ולעקרנו מעמדותינו על גדות תעלת סואץ, בלא הסדר ובלא שלום.

ירשו של נאצר, הנשיא הצעיר של מצרים, אנואר סאדאת, נוהג קלות-ידעת מסוכנת באיימו עלינו בהתרת ידיו של הצבא המצרי ובחידוש פעולות האיבה לאחר תום תשעים הימים הנוספים של הפסקת-האש. כי ייתכן שהוא נמצא מעורר ומשחרר בזה כוחות הסיס בארצו שלו, שלא יהיה מסוגל להשתלט עליהם כשירצה בכך וכשיהיה אנוס לכך.

אורי אבנר (העולם הזה — כוח חדש):
כמו ברודויה.

שר-הסעד מ. חוני:
יש קצת שוני...

יוסף ספיר (גח"ל):

אחת משתיים: או שאתה מתעלם ממספרים, או שאתה שייך לאסכולה אשר חשבה שמדינת ישראל כולה היא מדינה צלבנית, כביכול, הקיימת ועומדת על הכיכונים של צה"ל. מי זה יכול להעני להשוות את מדינת ישראל, עם ערכיה התרבותיים והאנושיים, עם היש הגדול שיצרונו כולנו, ללא יוצא מן הכלל, בחקלאות ובתעשייה ובתרבות, ובערכים יהודיים ואנושיים כלליים, ובחברה שקשה למצוא דוגמתה — עם מדינת צלבנית, מדינה של שתלטנים אשר רוצים לשלוט על מיעוט מסויים? האם לא הוכחנו את מה שציניתי בשטח ישראל הישנה, והאם איננו מוכיחים זאת יום יום, בארץ-ישראל כפי שהיא היום בשליטתנו? על סמך מה אתה יכול לומר בבית הזה דברים כאלה? ומה שולל אותם תכלית השלילה.

בסיכום אני רוצה לומר: ראשית, העמדה שנקבעה ביחס לאי-חזרה לשיחות נקבעה על-ידי הממשלה והכנסת. אני חושב שאין לזוז ממנה. שנית, הפרת ההסכם מצד המצרים היא הפרה קבועה ועומדת, שאין עליה עוררין בשום מקום. אלה הן שתי עובדות שעליהן צריך לבנות את המדיניות הטקטית של הימים הקרובים.

יחד עם זאת אני מרשה לעצמי לומר, שעלינו לחשוב באופן די רציני ומעמיק — ויכולתי מעל במה זאת, במסגרת הזמן הקצר שיש ברשותי, רק לזרוק כמה רעיו-נות ולא להביא לידי שום הסבר — איך אפשר לפתור את הבעיות האלה. לזה צריך להקדיש את הזמן הדרוש, את הכלים הדרושים. לי אין שום ספק, שאם נקבע עובדות בשטחים אלה — בהתנחלות יהודית, חקלאית, אולי מצומצמת, ועירונית יותר רחבה, ובעיקר על-ידי תוך תקופה של שנים לא רבות, אם זה רק יינתן לנו, נוכיח לעולם מה מסוגל העם היהודי לעשות, העם ביש-ראל בעזרתו של העם היהודי כולו, כשהוא בא לבנות את מולדתו וגם לתרום תרומה ענקית לאוכלוסיה הנמצאת בתוך השטח וגם לאזור כולו.

הי"ר ה. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה כרמל, ואחריו — לחבר-הכנסת יצחק רפאל.

משה כרמל (המערך, עבודה-מ"פ):

אדוני היושב-ראש, הייתי עד למאמצייה של ראש הממשלה, בשליחותה האחרונה בארצות-הברית, להביא את דבריה של ישראל ואת מאבקה לפני דעת הקהל העולמית, לפני הציבור האמריקאי ולפני הקיבוץ היהודי הגדול והמפואר בארצות-הברית, וההדים העמוקים והר-חבים אשר דבריה עוררו. היא ראויה לברכת הכנסת וגם לברכת העם בישראל על מאמץ זה.

חברי הכנסת. הימים האלה מצדיקים, ואף מחייבים, בחינה אמיצה של פעדינו המדיניים לבאות, המכוונים להבטיח את המשך הפסקת-האש ויצירת תנאים לחידוש שיחות יארינו, שיש עמן, אולי, סיכויים להסכם של שלום, בקצה דרך ארוכה, בין מדינות ערב למדינת ישראל; וכמו כן להבטיח שלא יטה המאזן הצבאי לרעתה של ישראל,

מצרים אינה יכולה להטיל אשמה על הזולת על שעובדו שיחות יארינג ועל שלא חלה התקדמות בדרך לפתרון מדיני בתקופת הפסקת-האש הראשונה. שהרי היא בעצמה, והיא בלבד, נושאת באחריות לקפאון שנוצר בשיחות, בעקבות ההפרה הגסה והשחצנית של ההקפאה הצבאית במערב התעלה, על-ידי הזוה מאסיבית של הטילים, הקפאה שמצרים התחייבה לה, ואשר הפרתה שינתה את כל המערך הצבאי בחזית התעלה לרעתה של ישראל.

אין בישראל מי שמעוניין בחידוש המלחמה הפעילה, ועוד פחות מכך צריכים המצרים, כאמור, להיות מעוניינים בכך. אפשר להניח שחידוש מעשי האיבה יהיה כרוך באבידות ובהרס בהיקף גדול משידענו בעבר, וקרוב-נות יפלו משני הצדדים. אך על מצרים לקבוע את בחידוש האש על-ידיה תזמין על עצמה פורענות גדולה. תהיה זו מלחמה אכזרית, שתכה בצבאה מכות קשות, תרבה אבידותיו, תפגע בבסיסיו ותמוטט את מערכתיו. מערכת הטילים ממערב לתעלה, בה עשויים אולי המצרים לשים מבטחים הצבאי, לא צריכה להשלותם שהיא תחלצם ממכותיו של צה"ל, אשר עשה בחודשי הפסקת-האש להצטיינותו, להתחזקותו ולהתעצמותו כדי לעמוד במל-חמה, באם ובעת שזו תתחדש על-ידי מצרים. וחובה להדגיש עור, כי העובדה של הימצאות מצריים וטכנאים ומפעילי נשק רוסיים בקרב הצבא המצרי תחייב אמנם שיקול-דעת וזהירות מיוחדים, אך לא תוכל למנוע מצבאנו לפעול כל פעולה הכרחית שתתחייב מצרכי ההגנה על המדינה עת תותקף מחדש ואם תותקף מחדש.

ישראל לא הסתלקה אף פעם מעמדתה היסודית בדבר נכונותה להידברות עם הערבים ולהמשך שיחות יארינג, תוך שאיפה להגיע להסכם של שלום. ונכונות זו קיימת ועומדת גם עתה, כשהבטיעה לעשות לתיקון המעוות שבהפרת ההקפאה באזור התעלה תיענה. ויש סיכוי של שלום בהידברות, במגע ובמשא-ומתן. דבריו של חברי-הכנסת ספיר פה מעל הבמה הזאת, כי "אין להגיע לשלום קרוב אלא על בסיס של כניעה", יש בהם שתי שגיאות. אין להגיע לשלום קרוב בכלל, כי זהו תהליך קשה, מייגע וממושך: ואין בכלל להגיע לשלום על-ידי כניעה, לא של צד זה ולא של הצד האחר. כניעה היא כניעה, ושלום הוא שלום.

ישראל לא הסתלקה אף פעם מעמדתה היסודית בדבר נכונותה להידברות עם הערבים ולהמשך שיחות יארינג, תוך שאיפה להגיע להסכם של שלום. ונכונות זו קיימת ועומדת גם עתה, כשהבטיעה לעשות לתיקון המעוות שבהפרת ההקפאה באזור התעלה תיענה. ויש סיכוי של שלום בהידברות, במגע ובמשא-ומתן. דבריו של חברי-הכנסת ספיר פה מעל הבמה הזאת, כי "אין להגיע לשלום קרוב אלא על בסיס של כניעה", יש בהם שתי שגיאות. אין להגיע לשלום קרוב בכלל, כי זהו תהליך קשה, מייגע וממושך: ואין בכלל להגיע לשלום על-ידי כניעה, לא של צד זה ולא של הצד האחר. כניעה היא כניעה, ושלום הוא שלום.

נכונות זו להידברות ולחידוש שיחות יארינג עליו להבליט ולהדגיש, שכן המאמץ לקיים את הפסקת-האש ולהבטיח את חידוש השיחות כדרך להביא את המלחמה לסיומה ולהגיע לשלום הוא אינטרס ישראלי עמוק, כפי שהוא אינטרס ערבי עמוק. לפי מיטב הבנתנו את האינטרסים המשותפים של העמים באזור הזה.

הכל חייבים איפוא לעשות ביצירת התנאים המתאימים שיאפשרו את חידוש השיחות בטרם יתם החול בשעון והאש תתחדש. אין זה מעניינו לנהוג בפאסיביות, בחינת "שב ואל תעשה", אלא לזום מהלכים מדיניים אשר יסייעו ביצירת התנאים המתאימים שבהם אפשר יהיה להגיע מחדש את המהלך של שיחות יארינג בדרך הארוכה והקשה להסכם ולשלום.

חברי הכנסת. בעוד שההפרה המצרית של הסכם הפסקת-האש קטעה את שיחות יארינג, לא היתה אף פעם מניעה מצד ישראל לקיים את השיחות בינינו לבין ירדן לקידום השלום בין שתי המדינות, בראשות הד"ר יארינג. ואם משתהות שיחות אלה - לא בגללנו הן

אדוני היושב-ראש. דומני שאני יכול לומר כי העם בישראל מעריך מאוד את היערכותה של ממשלת ארצות-הברית לספק לנו ציוד צבאי הכרחי לבטחוננו, לשלומנו ולעמידתנו בפני נסיונות תוקפנות שהגנו מאויימים בהם וניצבים בפניהם. אך מתוך ראיית העתיד וצרכי החזויים מן הדין להבטיח את ההתעצמות הנמשכת ממקורות אמריקאיים, שתהיה נשענת על הסכמים ארוכי-טווח, קבועים ומחייבים, המאפשרים תכנון לשנים לשם סיפוק צרכי הבטחון הדינאמיים והמתפתחים, והגנו מקוויים כי ידידנו האמריקאים יגלו הבנה לכך.

הגנו מאמין כי המכשולים על דרך שיחות יארינג יוסרו בקרוב והשיחות עצמן יחודשו ללא שהיות מיותרות. שיחות אלו מן הדין שיוליכו במרוצת הזמן להידברות ישירה ערבית-ישראלית, בה ילובנו במשותף תנאי השלום ומחות, תידון בעיית גבולות הבטחון של מדינת ישראל, ויבוררו צורות שיתוף הפעולה בעתיד בתחומי המדיניות, הכלכלה, המסחר והתרבות שבין ישראל לשכנותיה.

ידידנו וגם יריבינו חייבים להבין כי הדרך הקצרה ביותר לשלום, שגם היא ארוכה, היא בהידברות ישירה, ללא תנאים מוקדמים כלשהם, ובדיון משותף וגלוי בהצעות שיועלו מזה ומזה על-ידי הצדדים לסיכסוך. לכך צריך להתיר ד"ר גוגאר יארינג, כי זה תפקידו בקידום הסכם של שלום בין הצדדים, אפילו יקדימו לכך שיחות בלתי-ישירות. כל הצעות סובסטנטיביות מטעם המעצמות, אם התכנית הסובייטית בדבר נסיגה בשלבים מן השטחים ואם התכנית האמריקאית בדבר הגבולות בין מדינת ישראל לבין מדינות ערב, אינן בלבוטיות, עלולות לגרום נזק ולפגוע בסיכויי ההסדר בין הצדדים.

חובה על המעצמות הגדולות להימנע מלהעלות הצעות משלהן על שולחן הדיונים, או לנסות לכפותן בכל דרך אחרת.

ממשלת ארצות-הברית נדרשת לגנו את תכנית רוג'רס העוסקת בשללת הגבולות, שנתחה באורח חד-משמעי על-ידי ישראל, בהוטה בסתירה גמורה עם צרכי בטחונה ושלומה של מדינתנו, והיא אפילו נוגדת, לפי מיטב הבנתי, את החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967 בדבר גבולות בטוחים ומוכרים לישראל; שכן אין הגבולות המוזכרים בתכנית רוג'רס גבולות של בטחון.

חברי הכנסת. הפסקת-האש, המקוימת למעשה לאורך כל הגבולות, היא שלב חדש ומעמד בסיסון הישראלי-ערבי, ואין זה מעניינו של שום צד שהיא תתמוטט. הפסקת-אש זו יכולה להיות פרוודור לסיום המלחמה, אם נהיה חוזקים ואיתנים בעמידתנו, ואם

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (כרמל, ליאור, ברקת, רפאל) —

העריכו מדינות רבות שמוטב שתתקבל החלטה זו מאשר לא לתקבל כל החלטה.

עלינו גם לדעת שביבשת אפריקה הגדולה קיימת חרדה גדולה מאוד לעניין ששמו גבולות קבועים. ואילו אבחנת ההבדל בין המצב שלנו, המיוחד, למצבן של המדינות האפריקניות החדשות — האבחנה הזאת עוד לא נקלטה בתודעה שלהן. הם אינם גורסים שינוי גבול בכוח הזרוע. לא היתה הבנה להפסקת השיחות מצדנו — גם בקרב עמים ידידותיים. הם טוענים כל הזמן ששיחות מנהלים בכל התנאים, גם כאשר נופלים גזים; והעלו כדוגמה את השיחות בפאריס בבעיית וייטנאם. זוהי הדוגמה העומדת לפני כולם. וזו, לדעתי, הסיבה העיקרית — אם כי לא היחידה — לתוצאות ההצבעה כפי שהיו בפעם הזאת. אלמלא הפסקת השיחות לא היינו מגיעים אולי לדיון בנושא של המורח התיכון בעצרת הזאת בכלל, ובודאי לא להצבעה כפי שהיתה.

אולם, חברי הכנסת, אף-על-פי-כן, עם ההחלטה הזאת ולאחר ההחלטה הזאת — החלטה שאיננה נעימה כלל — אני מחייב את החלטת הממשלה לעזוב את השיחות ומוסיף לראות בה צעד גבון וגבון. קודם כל, בשל העמדת אמינות המצרים באורה הנכון, אבל בעיקר בגלל ההישגים הממשיים שהשגנו בעטיה של פרישתנו מהשיחות הללו. וההישגים הממשיים שוקלים בשבילנו, לבטחוננו, לקיומנו, הרבה יותר מאשר החלטה זו והחלטות נוספות אחרות שאולי עדיין צפויות לנו.

ייתכן שיווצרו תנאים אשר יאפשרו לנו את שובנו לשיחות. או בודאי רוצים בהמשכן. הרי על מנת כך קיבלנו את היזמה האמריקאית. וכל אלה שקיבלו אותה והצביעו בעדה גם בכנסת אינם מתחרטים על כך, על אף ההתפתחות שבאה לאחר מכן. אנחנו רצינו בשיחות אלה, וכשם שרצינו — אנו רוצים בהן. לכן יש להעלות אפשרות שנישוב אליהן, אולם אל נא בחפזה. יש למצות את המיקוח עד תומו, וכוח המיקוח שלנו אינו מבוטל כלל וכלל. יקבעו המומחים הצבאיים שלנו אם אמנם יש ביצוד אשר נרצה של-דינו במשך הזמן — ואולי הודות לכך שעזבו את השיחות והעמדנו את העניינים באורם הנכון והברור — יקבעו המומחים אם יש במה שהשגנו כבר משום איזון, משום תשובה להזות סוללות הטילים. נצטרך להתדיין על הערבויות לאי-הפרת הסכמי-ביניים הכרוכים בחידוש השיחות והמשכן אם תתחדשנה. אולם, מה שחשוב יותר, בימים אלה של יחסי הבנה מצד המשל של ארצות-הברית אלינו, בימים אלה שאין לנו להתלונן ואין לנו לטעון ואין לנו לקבל ואנו מתפללים רק שיהיה אלה יוסיפו ויתמדו — דווקא בימים כאלה, בטרם שובנו לשיחות, נדרשת מצד הממשלה של ארצות-הברית הודעה מפורשת וברורה שגם מצדו בטלה תכנית רוג'דס כדקע לשיחות ולעמדת ארצות-הברית כגורם המלווה, ומלווה בפעילות רבה, את השיחות הללו. אחרת, אם תוסיף תכנית רוג'דס על גבולותיה ופרטיה לשמש רקע לשיחות הללו, הרי ברור מיד שהן תיכשלנה, כי מדינת ישראל הודיעה באופן המוסמך ביותר על דעת הכנסת — ולא חל בכך כל שינוי — כי היא דוחה ומוסיפה לדחות את תכנית רוג'דס כבסיס למשא-ומתן. ברור ששיחות כאלה אין להן סיכוי, אך תיפסקנה, אכן שיבוש ההבנה הקיימת על-שם ארצות-הברית. לכן מוטב שלא תתחדשנה כלל, מאשר תתחדשנה ותיפסקנה, בעוד ארצות-הברית, בנוסף על כך, תעמוד גגדונו.

גיה פתוחים ונכונים לצעדים מדיניים המוליכים אל השלום.

מוזכר הכנסת ח. ליאור:
כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת קמים בצאת נשיא המדינה מן האולם)

ה"ר ר. ברקת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת רפאל, ואחריו — לחבר-הכנסת חזן.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בעזרת השם וכינו שוב לימים של שקט, אמנם שקט מתוח, בגבולות. אין ספק שימים אלה, שכולנו שמחים עליהם ורוצים בהמשכם, הם ימים של התעצמות כוחנו ושל תהייה לבאות. דווקא בימים אלה נפגענו פגיעה מדינית על-ידי החלטת העצרת של האומות המאוחדות, שלדעתי אין לזלזל בה ואין להתעלם ממנה, כביטוי לדעת-קהל עולמית וכעידוד למצרים במערכתה הפוליטית ובמאמציה לרכוש את אהדת העולם.

יש בפי דברי שבה לזכותם של חברי משלחתנו באו"ם, בראשותו של השגריר י. תקוע, הממלאים תפקידם במסירות, בנאמנות ובכשרון. שר החוץ שלנו עשה רוב ימי העצרת בני-יורק וניצח על המלאכה. הוא קיים שיחות רבות לאין-ספור, ואף קיים פגישות עם קבוצות מדינות. אף ראש הממשלה עצמה קיימה שיחות עם המישה-עשר ראשי מדינה. שגרירינו בבירות ניסו להפעיל את השפעתם שם. וכל זה ללא הועיל. עלינו להשלים עם העובדה, כי אין בכוחנו לשנות את המציאות החדשה שנוצרה ונתגבשה במשך השנים במוסד זה ששמו אומות מאוחדות. אין בכוחנו לשנות את המציאות הזאת, לא להשפיע על הרכב המוסד, לא להחליף את תקנון עבודתו, ועלינו להתרגל לחיות בצד המוסד הזה, בצד המציאות והעלות, בתוכה, תוך ידיעה שלפי המצב הפרלמנטרי הקיים — ואין איש מנבא שינויים קרובים — אין כל סיכוי שתתקבל החלטה כלשהי לטובתנו.

המצב במוסד זה עוד ילך ויחמיר, וללא ספק ינוצל כנגדנו. כי יש מי ששוקד על כך ומעוניין בכך. הדין-וחשבון המגוון ממש של ועדת השטחים בביכול, שנת-פרסם באחרונה, הוא לבדו יכול להוכיח עד היכן התדרדר מוסד זה מבחינתנו. אין כמעט נושא הודון בעצרת או באחת מוועדותיה, שבו לא ישולבו עניינים שלנו, אף אם אין להם כל קשר ישיר והגיוני לכך.

אולם אנחנו נצטרך לחיות בצל ההחלטות שנת-קבלנה נגדנו, כשם שהתרגלו לכך עמים אחרים. איננו האומה הראשונה שהעצרת החליטה ומוסיפה להחליט כנגדה. בפעם הזאת היו סיבות מיוחדות לתוצאות ההצבעה, ואיננו מדבר רק על רוב; אני גם מדבר על איזה רוב, על הרוב הגדול. נגד ההצעה הצביעו כדוע שש-עשרה מדינות, ואנו בתוכן, הפעם היו סיבות מיוחדות שאסרו לנו להתעלם מהן. קיים קודם כל רצון כללי בהמשך הפסקת-האש. ומאחר שגם ההצעה הזאת כללה בתוכה סעיף התובע המשיך את הפסקת-האש, ושום החלטה אחרת לא היתה יכולה להתקבל מאחר ששלוש חוסם יש תמיד לגוש הערבי-מוסלמי-קומוניסטי —

עדיין, או סבורים כי מוקדם, מוקדם מאוד, להעלות תכניות פתרון ולהקדים בינינו ויכוח שאין בו צורך ואין בו הכרח. איני מבין, למשל, את תגובותיו ואת הכרזותיו ההולכות ונשגות של מכובדנו הגדול, בן-גוריון, על נכונותו לזוית-תורים מרחיקי-לכת. לדברי בן-גוריון מאזינים. העולם עדיין אינו רואה בבן-גוריון אדם פרטי, ואני תמה מאוד על גברא רבא זה שאינו מקיים בעצמו מה שהטיף לאחרים כל כך הרבה שנים. כלום לא יבין שרק גזק יגרם בפירסום דבריו ובהצהרותיו לקראת שיחות אפשריות? — והרי הוא בין אלה הרוצים מאוד בחידוש השיחות הללו.

על סלע שיחות יארינג נתנפצה, לדעתי, האחדות הלאומית ופזרקה ממשלת הליכוד הלאומי, אולם יש לפחות לעשות הכל לשמור על אחדות ההופעה הממשלתית. נלאינו להתריע על ההכרזות הסותרות ועל ריבוי ההצהרות מפי שרים — דברים סותרים ולעתים קרובות אף מחבלים. איני מבין לשם מה רואה לעצמו כל שר צורך להכריז מדי שבוע הכרזה מדינית. מה זה מוסיף למישהו? מה זה תורם לעצמתנו המדינית בעמים, כלפי חוץ? מתקבל הרושם שליר כל משרד ממשלתי יש איזה משרד חוץ זוטא. נתבעים בכך מיתון, תיאום ועיתוי מכוון, ואני חושב שעל ראש הממשלה לשקוד על עניין זה במלוא החומרה. לעתים קרובות מאוד איננו מעדיכים כראוי עד כמה חמור העניין.

חברי הכנסת, יש לנו אחיזה חזקה מאוד בדעת הקהל האמריקנית. קיימת אהדה לעניינינו, קיימת הבנה לטיעון שלנו, ומדיניות ניקסון של היום נשענת על תמיכה ציבורית נרחבת ביותר. לכן יש יסוד שהיא לא תאכזב. אני חושב שיתאכזבו מהר יותר כל אלה המהלכים עלינו אימה, שהנה אם לא נדור ולא נעשה אי-אילו צעדים נחפזים, מהירים, תעוזב אותנו גם ידיתנו זאת הגדולה, האחרונה. מדיניות ניקסון מבוססת ונשענת על דעת הקהל בארצות-הברית, והציבור האמריקני הגדול תומך במדינת ישראל ומבין לצרכיה.

כמובן, אין להתעלם מהמפנה לדעה שחל בקרב הדור הצעיר, וכן נשמעת ביקורת מרובה מאוד על מיעוט העשייה מצדנו לא רק מצד גורמים ישראליים, אלא גם מצד גורמים יהודיים-אמריקניים. זהו עניין הרבה יותר עמוק מאשר הסברה. יש דרכים רבות לעשייה יותר מאו-מצת, יותר יסודית. יש הונחה גדולה מאוד, בייחוד בקמפוסים של האוניברסיטאות, ונשאר כאן מקום רב לתנועה הצייונית להתגדר בו, לגורמים יהודיים מקומיים, שיכולים לעשות יותר ואינם עושים.

יהדות ארצות-הברית הגדולה ורבת-ההשפעה התיי-צבה מאחורי המדינה, מאחורי צרכיה ומאבקה במלוא משקלה, ללא הסתייגות כלשהי. יש ערך רב לתמיכה זו ואין לבזבז אותה. אולם לעתים קרובות מדי, חברי הכנסת, נעשים כאן מעשים נחפזים, בלתי-רצויים, בלתי-נחוצים, העלולים להקים מחיצות בינינו לבין חלקים גדולים של היהדות הגדולה והעצומה הזאת. עלינו לשמור על הכוח הגדול הזה, לא לבזבז אותו, כי העם בתפוצות הוא בן-בירות ואמן, שלעולם לא יאכזב.

הי"ד ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחברי הכנסת חון, ואחריו לחברי הכנסת יצחק מאיר לוין.

בכל אופן, אין זה נפסיד דבר אם אוניברסיטת בר-אילן, ומוסיפים לברר, ומוסיפים להתמקח, ומוסיפים לעמוד על דעתנו. לא נפסיד גם את הפסקת-האש שהמצרים מעוניינים בה עתה כשם שהיו מעוניינים בה ב-7 באוגוסט ולפניו לא פחות מאשר אנהו.

לכן אני תומך בעמדת הממשלה. יש אפשרות לשוב לשיחות אלה; יש גם רצון לשוב לשיחות אלה, והכנסת הכריזה על רצונה. אולם אין למהר ואין להיחפז, כדי להבטיח את התנאים הדרושים.

חברי הכנסת. העתונות המקומית מעתיקה מתוך השבועון "טיים", המוסר בגליונו האחרון על פגישות של סגן ראש הממשלה, ואולי גם של ראש הממשלה, עם חוסיין מלך ירדן. שמועות אלה וכאלה דומות להן אינן חדשות, כידוע, ומדי פעם הן עולות על הפרק, ולא עלי לקבוע כאן מה אמת בשמועות אלה. רצוני להעיר שגם לו ידעתי פרטים אלה, שהצנעתן טובה, לדעתי, לא רק שלא הייתי מגלה אותם, אלא גם לא הייתי נחפז או מנסה למסור אותם בחשאי לאיזה עיתונאי בריטי. בסמוך לפירסום ב"טיים" באה גם הודעת שר החוץ מר אבא אבן מלוס-אנג'לס, כי השיחות האלה בינינו לבין ירדן תלויות בעצם אך ורק במלך ירדן.

לדעתי, אין טעם ואין מקום למשא-ומתן מוקדם ונפרד עם מלך ירדן. לא פעם פירטנו מעל במה זו את הסיבות לכך, והתנאים לא השתנו. להיפך, אם השתנו, השתנו לרעה. גם אם מלך ירדן מתחזק כביכול במאבקי עם קבוצות הטרור בארצו, יודעים אני שאין ביכולתו להחליט ולהכריע בדבר גדול למדינתו, אלא אם יבוא על סיפוקו במידה כזאת שיוכל להביא לאזרחיו את השיאיש מהם אינו מצפה לו. אני יודעים שהוא תלוי בדעת אחרים, בדעת מצרים, ולא כל שכן שאין פותחים במשא-ומתן בנקודות תורפה. זה המשא-ומתן הרגיש, זו הנקודה הרגישה. האם עלינו לפתוח במשא-ומתן דווקא כאן, בתחום ירדן? כאן ירושלים, כאן יהודה ושומרון וכאן עיקר המחלוקת. משא-ומתן כזה סופו להיכשל, ואם ייכשל — ובוודאי ייכשל — תוטל האחריות עלינו. משא-ומתן כזה אין יתחיל, אין ספק שייכשל, כי אין לו כל בסיס להצלחה, ואם כן, לשם מה לנו לפתוח ויכוח בתוכנו ללא כל צורך וללא כל הצדקה?

יש מקום למשא-ומתן נפרד — ומשא-ומתן נפרד אף רצוי מאוד — אם הוא יתחיל עם מצרים, אולם דווקא מצרים היא שהתחייבה לפתרון כולל והצהירה שאינה מוכנה לדבר אתנו על בעיות השניות במחלוקת בינינו לבניה. משא-ומתן נפרד עם מצרים רצוי, לדעתי, אבל בשום פנים ואופן לא עם ירדן.

מנחם בגין (גח"ל):

מדוע?

יצחק רפאל (מפד"ל):

איחרת קצת, חברי הכנסת בגין.

מנחם בגין (גח"ל):

אני יודע, אבל אולי תואיל להסביר לכנסת.

ראשי-הממשלה ג. מאיר:

בשביל אלה שאינם יודעים יודעין מוסבר.

יצחק רפאל (מפד"ל):

ובשביל היודעים אין צורך להסביר.

אשר בלמה ועיוותה את התפתחותם של עמי ערב יותר מאשר את התפתחותו אנו. בעלותו על דרך זו הכניס את ארצו לעולו של שיעבוד זר חדש לאחר שהוציאו מלחמה השיעבוד הקודם. עם מותו אבד לעם המצרי מנהיג גדול אשר קם לעם לא בכל בדור דור, אך יחד עם מותו עשו העם המצרי להשתחרר מחלומות-שווא של גדלות, אשר מקורה לא בבניין עקשני של החיים כי אם בהדפלקציות פוליטיות נועזות והרתי-אסונות.

יש תקווה שמנהיגיה החדשים של מצרים יהיו פחות נועזים ויותר מפוכחים, פחות שוטים באשליות-שווא של גדלות ויותר זואגים להתקדמותה הממשית של ארצם - אותה התקדמות שבה התחיל נאצר בצורה כה נועזת ואחרי כן הקריבה על מזבח המלחמה. יש להניח שהם יירתעו יותר ממנו מפני הרפתקנות מלחמתיות בדתם שבניגוד לו לא יהיה בכוחם להציל את שלטונם ואת משטרם לאחר מפלה צבאית נוספת. והרי זה הדבר הצפוי למצרים אם תגרור שוב את המורח הקרוב לתוך מער-בולת של מלחמה חדשה. יש להניח שהם ישלו את עצמם פחות מנאצר לגבי האפשרות להמשיך ולהסתבך בסבך העזרה הצבאית הסובייטית מבלי להשתעבד כליל לכוח מעצמתי חדש.

הפיקוד המרחי התפורר. אפסותו הוכחה עוד בחייו של נאצר. ירדן הולכת ומשתחררת מהאופטורופסות המצ-רית ומהשתלטותם של אירגוני החבלה על חייה המדיניים. לחוסיין ניתנה הודמנות היסטורית לתקן את שגיאת חייו הגדולה - את הצטרפותו למלחמת מצרים נגד ישראל.

אנו עומדים בכל התחומים הללו לפני אפשרויות הטומנות התפתחויות חדשות ובלתי-צפויות. עלינו לעשות הכל כדי לסייע להבשלתן הרצויה והמהירה. טוב עשתה ראש הממשלה בכריזה שהגנו מוכנים מיד להיכנס למ-שא-ומתן עם ירדן, כי אכן לא הפרה ירדן שום תנאי שבהפסקת-האש החדשה. טוב נעשה אם נתור גם בכיוון-נים אחריים אחר אפשרות של יזמות שלום חדשות נועזות ובלתי-שגרתיות. אל לנו להחמיץ שום הזדמנות, ולו גם הקלושה ביותר, כדי לקדם את דבר השלום.

הפדרציה, אשר על הקמתה הוחלט בקהיר, אין בה לטווח קצר שום ממש. אך לאחר שהוחלט על הקמתה, אחרי מותו של נאצר, הרי היא מסמלת אולי את ראשית התפנית רבת-המשמעות אשר במדיניותה של מצרים: במקום החלומות הפאן-ערביים - פנייה אל הממשות הערבית הקרובה, אל הוידה הערבית-האפריקנית הבלתי-אמצעית אשר סביב למצרים: לוב וסודאן. ישראל ח"אי שאינה מתייצבת כאן "כמחיצה זרה בלב-לבו של העולם הערבי", מחיצה המפריעה לאחדותו המדומה.

גם לאחר הניתוח הזה לא אתנבא כעת אם השלום הוא קרוב ואם באמת נכנסנו כבר לשלבי סיומה של המל-חמה. המלחמה במזרח הקרוב חרגה כבר מזמן מתחומי המאבק היהודי-הערבי. היא הפכה לחלק מן ההתמודדות הגלובליות בין מעצמות-העל. עדיין הגני חושש שבירת-המועצות מעוניינת שסיר-הלחץ ששמו המורח הקרוב יוסיף לרתוח. רק בכוחה של ארצות-הברית להרים את מכסה הסיר הזה ולהפסיק את רתיחתו המסוכנת העלולה להביא שוב לידי התפוצצות.

רק עמדתה הברורה של ארצות-הברית הקובעת, ובעוד מועד, שכל נסיון מצד ברית-המועצות להמשיך ולהעמיק את המשבר במזרח הקרוב יביא את שתיהן

יעקב חזן (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אינני יכול להת-חיל את דברי מבלי לתת ביטוי להערכתי העמוקה ול-חודתי הגדולה, בהן ליוותי את מסעה של ראש הממשלה בארצות-הברית, קנדה ובריטניה - את הערכתי לפעלה הגדול, ואת חודתי למאמץ הרב שהיה כרוך בשליחותה זו. אני מברך אותה על הצלחתה במעט.

חברי הכנסת, אינני מפפק ברצון הכן-הסובייקטיבי לשלום של חבר-הכנסת יוסף ספיר וחבריו בגח"ל. יהידי שאיננו שואף בימינו אלה לשלום בכל לבו הוא כמעט יצור דמיוני. אבל מה שחבר-הכנסת יוסף ספיר מציע לנו הרי זה למעשה לא שלום כי אם ודאות של מלחמת-חידום בינינו לבין מדינות ערב, מלחמה ללא קץ, ללא גבול וללא תכלית.

הבעיה אינה דמוגרפית, זוהי בעיה מדינית, בעיה מדינית של העם היהודי, בעיה מדינית של העם הערבי. ודאי, היה זה נפלא אילו בחורנו לישראל היינו מוצאים את ארצנו מצפה לנו כשהיא ריקה מאדם ועם. אך אנו לא מצאנוה כך; ועלינו לבנות את עצמאותנו המדינית ול-המשיך בשיבת ציון בתנאים הנתונים. והמציאות היא שבארץ-ישראל הגדולה חיים שני עמים: העם היהודי החוזר למולדתו והעם הערבי הפלשתינאי-הירדני החי בה. ואגב, בזכות מה מוותר חבר-הכנסת ספיר על גחלתם של ראובן, גד וחצי שבט מגשה? האם קיבל על כך הרשאה מיוחדת משר ההיסטוריה של עמנו? ואכן בארץ-ישראל הגדולה הזאת שמשתי גזות הירדן יושבים שני עמים, בעיהם בזכות ולא בחסד. ויש למצוא פתרון לבעיה במציאות הנתונה. והפתרון היחיד היום הוא: מולדת משותפת דו-מדינית. שתי מדינות עצמאיות אשר השו-ת פות ביניהן תלך ותעמיק בבוא השלום מבלי לפגוע בעצמאותן.

מלחמת ששת הימים הפכה כבר למלחמת ארבע השנים, ואין איש יודע כמה זמן עוד ימשך מצב זה. אני רק יודע שעלינו לעשות כל מה שבידינו על מנת לשים קץ למצב זה ולא להנציחו, לסיים את המלחמה ולהגיע לשלום. ההיסטוריה לא תסלח לנו כאן על שום הונחה, כשם שהיא לא תסלח לנו אם נרצה להגיע לשלום מבלי להבטיח את בטחונה של ישראל.

עלינו להיות מוכנים גם לגרוע ביותר, להמשכה של המלחמה. אבל במציאות הסוערת שבמזרח הקרוב הכל אפשרי. אפשרי אפילו נצחון התבונה אצל מנהיגי ערב. המזרח הערבי הקרוב שוב סוער ומלא תהפוכות, וייתכן שסערת שינויים זו משרתת התבהרות האפקים. קשה להניח שמנהיגיו של העולם הערבי לא יעיפו גם הם מה-מלחמה שאין לה כל תכלית.

מותו של נאצר הביא עמו שינוי מהפכני בעולם הערבי. הסתלק המנהיג הגדול של מצרים ושל העולם הערבי כולו. שרשרת השגיאות הגדולות והכשלונות ההיסטוריים, שבהם הצטיינה פעילותו הסוערת, מוכיחה מה רבה היתה יכלתו אילו כוונה באפק הנכון המוליך לבניין ולשלום, אותו אפק שבו התחיל את פעילותו הנוע-זת. הוא יכול היה להרים את העולם הערבי בתנופה כבירה מנחשלותו ולהעמיק את ליכודו, אך הוא בויבו את יכלתו זו והשאיר אותו נחשל ומפורר. יחד אתנו הוא יכול היה להיות לאדריכלה הגדול של שותפות יהודית-ערבית אשר היתה הופכת את המזרח הקרוב לנג'ען מורה ומאושר, אך הוא הפך לאחראי הראשי למלחמה

רוב כולו סכנת מלחמה חדשה. לאחר מה שקרה בחודשים האחרונים עלינו לחזור ולהגיש שגנויותה של תכנית וג'רס היא תנאי הכרחי להצלחתה של המשא-ומתן. כל זה בניגוד להצהרות של מתחסידי אומות-העולם האמריים שאין להשלים עם שינוי גבולות בעקבות מלחמה.

זוהי הטפת מוסר צביונותה נראית לעיני כל. כן, הננו בעד שלום ללא מנצחים וללא מנוצחים, אך לא נס' כים לשלום שכל פירושו הוא הכנה למלחמה חדשה. ובלי גבולות בטחון חדשים הרי זה הפירוש היחיד לשלום. על יסוד גישתנו זו ולאחר מפסיקה מיד את שיחות קות להחזרת שינוי המשקל הצבאי-בטחוני לקדמותו עלינו להיות מוכנים לחזור לשיחות יארינג. אל לנו להתעלם מכך שללא הידושן של שיחות אלו יבזבזו סיכויי השלום הקיימים, גם אם הם קלושים ביותר. הברירה היא לא המשך הפסקת האש עם השיחות או בלי השיחות; הברירה היא או המשך הפסקת-האש, תוך כדי משא-ומתן על שלום, או מלחמה.

לא תהיה זו חזרה למלחמה הקודמת. שני הצדדים יחזרו אליה כשהם מזוינים במיטב הנשק הקטלני. אני בטוח בנצחוננו, אך אינני רוצה, בכל נפשי אינני רוצה - ואני בטוח שאין כאן איש שרצונו שונה - בחידושה של המלחמה הזאת. זאת תהיה למחמה חסרת כל טעם וצידוק. לנו אין כל מטרות מלחמתיות; למצרים אין כל תקווה לנצח במלחמה זו. תהיה זו מלחמה שסכנת התרח-בותה, תוך כדי התערבות הולכת ומעמיקה מצד ברית-המועצות, תגבר ותלך. אני בטוח שכתגובה על כך תבוא התערבות מעמיקה והולכת מצד ארצות-הברית. אך מא-בקן זה של שתי מעצמות-העל יתנהל על גופה של ישראל, ואינני רוצה ב"אסון מצילי" זה. אינני רוצה במאבק זה, כי הוא מאיים באסון על העולם כולו.

אנשי גח"ל מזהירים אותנו מן הסכנות הכרוכות במשא-ומתן על השלום. אינני מתעלם מהן. אני יודע במשא-ומתן זה יהיה מלווה בסיכונים רבים לגבי עתידה של ישראל, בטחונה ושלומה. אבל אי-אפשר להגיע לחוף-המבטחים של השלום מבלי לעבור את הים הסוער הזה שהוא המשא-ומתן. מוטב סכנות המביאות סערות שכרוכות במשא-ומתן על השלום מאשר טיפון של מלח-מה חדשה ההורסת הכל בדרכה.

"סיכוי" זה, חברי גח"ל, מובטח לנו תמיד, ועלינו לעשות הכל - כל אשר ביכולתנו - לבל נגיע אליו. כן, או ודאי נהיה כולנו מאוחדים. אך עלינו לעשות הכל כדי שלא בדרך זאת תוקם אחדותנו הלאומית.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הייבור לחבר-הכנסת לוי, ואחריו - לחבר-הכנסת האוזנר.

יצחק מאיר לוי (אגדת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מרגיש חובה להביע תודה על המאמצים המדיניים, הצבאיים והכספיים לכל אלה שנותנים ידם ומסייעים למאמץ הצבאי - ובראשם לראש הממשלה.

עם ישראל כולו בארץ-ישראל ובעולם עומד מאוחד במאמצים ויועשה הכל כדי להמשיך בעשייה זו. ואם כי לא תמיד מביאים המאמצים הפוליטיים את התועלת המבוקשת, הרי את שלוו עשינו.

אבל אי-אפשר לעבור בשתיקה על המשגה הגדול

עד לסף המסוכן של העימות - רק היא תרתיע את ברית-המועצות. זאת החלטתה הנחושה של ארצות-הבר-ית, הנחושה והגלויה, לקיים את כוחה הבטחוני-המדיני של ישראל.

אין לי כל ספק שאילו לא היתה ארצות-הברית מגסה להתחמק מן האמת סמוך להזות הטילים, אילו לא היתה מגסה לעצום עיניה לגבי ההפרה הגסה והצינית של ההסדר אשר לו היתה אחראית, אילו לא היתה מגסה לה-ציל את שיחות יארינג על-ידי הצגת טענותינו כבלתי-מהימנות, אלא במקום זה היתה מפסיקה מיד את שיחות הארבע והשתיים ומודיעים למצרים ולברית-המועצות שכל נסיון להמשיך בהזות הטילים זהה עם הפסקת המשא-ומתן - הרי בכך היתה מצילה את שיחות יארינג. אך נסיונה להתחמק מן העימות המדיני התקיף הזה התקבל על-ידי הצד השני כרזו לכך שהכל מותר. ולאחר שהותרה הרצועה נעשתה ההתפתחות בלתי-נמנעת, כי הצד השני מבין רק את שפת העמדה הבהירה, הבלתי-מתגרה אך התקיפה, האדיבה אך הבלתי-מתפשרת. זאת עושה אר-צות-הברית כעת, לאחר שבמו ידיה סייעה להידרדרות הבטחונית והמדינית. כל זה מאוחר מדי, אם כי - כך אני מקווה - לא מאוחר לחלוטין.

המערכה מצד ישראל על תיקון המעוות, תוך כדי הפסקת שיחות יארינג, היתה מוצדקת בהחלט. היתה זו מערכה מוכרתת הן מבחינה בטחונית הן מבחינה מדינית. מבחינה בטחונית היה עלינו להבטיח את החזרת יחסי הכוחות הצבאיים לקדמותם. כל זה יכולנו להשלים עם כך שאויבינו ינצלו את הפסקת האש לשם שינוי המצב הזה. לא יכולנו להסכים שידידנו ישלימו עם זאת. דבר זה היה מאיים עלינו בשוואה; הוא היה מתפרש בהכרח שישארל תהיה מוכנה, כביכול, להשלים עם הפרת כל הסכם אשר יחתם בינה לבין אויביה של היום ושכניה של מחר - לא רק הסכם של הפקת האש כי אם של חוזה השלום עצמו.

מבחינה מדינית היתה זו מערכה על החזרת האמון ההדדי, שהוא הנאי מוקדם לכל משא-ומתן, ועל הבלטת העובדה שישארל אינה גרורה של איש, אף לא של ידידה הטובים ביותר. גורלה נתון בידיה, והיא לא תשלים עם כך שמישהו ינהג בה שלא ככבוד מדיני לאומי עצמאי. ואכן עלינו להמשיך ולהיאבק על תיקונו של המצב הבט-חוני ולחזור ולהבליט שמידת הצלחתן של שיחות יארינג ומהימנותו של המשא-ומתן הזה בכלל תלויות בראש וראשונה במידת תיקון המצב בצורה שתניח את דעתנו.

והעיקר, עלינו לחזור ולהגיש שמה שחל מעברה השני של התעלה מבליט עוד יותר את הכוונה בקביעת גבולות בטחון חדשים לישראל מופרים ומוסכמים. זאת היא הבעיה המרכזית כעת עוד יותר מאשר קודם - והיא תקבע את עתידו של המשא-ומתן. יש לנצל עד תום את מה שקרה במשך החודשים האחרונים מעברה השני של התעלה, כדי שההכרה, שבגולות בטוחים למדינת ישראל הם תנאי בלי-עבור לעתיד השלום ולעתידי קיומה של ישראל, תיהפך לנחלתה של דעת-הקהל בעולם, ובראש וראשונה לנחלתה של דעת-הקהל בארצות-הברית של אמריקה.

איננו רוצים בשטחים נוספים לשמם; לא יצאנו למלחמה כדי לכבוש שטחים חדשים. אך לא יהיה שלום אם לא יובטחו גבולות בטחון חדשים אשר יקלו על ישראל להגן על עצמה ובכך ירחיקו ממנה ומהמזרח הק-

היא כי כאשר היתה הארץ בידם היתה שוממה, ומשהיא בידינו היא נבנית ופורחת. כל אדם ניטראלי שעיניו פקו-חות יכול להשתכנע בכך ולראות זאת; אך לא המציאות קובעת אצלם אלא השנאה.

תופעה זו או רואים בנוגע למתרחש בתעלה: תמו-נות וצילומים מדוייקים מוכיחים כיצד הפרו אויבינו את ההסכם והציבו מערכות טילים, ואילו ממחליטי ההחלטות בעצרת האו"ם וכן מן הנציגים שנאמו שם נעלם הדבר בכלל, כאילו לא היו דברים מעולם. אמנם ידעו שהם אומרים שקר, אך מותר לשקר, הכל מותר, אם זה רק נגד יהודים. אנו מוצגים כתוקפנים והערבים מוצגים כקרבן של תוקפנות, אף-על-פי שמהו קום המדינה היו לנו שלוש מלחמות שבכולן היתה שאיפת הערבים לזרוק אותנו הימה, בעוד שאנו פעלנו אך ורק כדי להגן על חיינו. באותה שעה היו הרבה מדינות שציפו לכך כי נאצר יסיים את מלאכתו של היטלר.

בעצרת הנוכחית של האו"ם הרגשנו גלים של שנאה כבושה נגדנו. ראינו גם את מדינות המערב ובראשן צרפת, זו צרפת שכולנו האמננו כי היא ארצו של עם אציל ובן-ברית שלנו. אך היו עוד מדינות מערביות שסייעו לערבים באורח ישיר או עקיף, כדי שתתקבל ההחלטה הרצויה להם. וכבר לא נדבר על רוסיה אשר התייצבה לחלוטין לצד הערבים. ברית-המועצות זו, שמהו באה לעולם, זה למעלה מחמישים שנה, אין שקט בעולם. כאשר הופיע הקומוניסטים חרת על דגלו שייעודו הוא להביא ישועה לאנושות וחופש אמיתי לכל בן-אדם. איך זה התגשם אפשר לראות עתה, ובמיוחד אפשר לשפוט על כך מתוך יחסו ליהודים.

לא נתפעל מההחלטות ומעמדתם של העמים; ה' עוד לנו ויעודו לנו. כבר עברנו הרבה סבל ורדיפות, וגם את זה נעבור. אך רצוני לומר מלה אחת כלפי הפנימיות שלנו: מלה אחת אלינו, ללבנו פנימה, ולכל יהודי באשר הוא שם. ואני שואל איפוא:

אם 127 מדינות העולם התייחסו אלינו באופן כזה, מדוע לא נסיק את המסקנות? אם כולם מימין ומשמאל מתייחסים אלינו כך, למה לא נלמד מזה משהו? ראינו את התנהגותם עת החרישו כשנשרפו שישה מיליון יהו-דים, ואיך חלק גדול מהם רוצה לאבד את שארית הפליטה מפני שכל הטאנו הוא שאנו רוצים לחיות. למה לא נתעמק בתופעה זו? ולמה נרצה דווקא כן, בארצנו הקדושה, לחיות את חיי הגויים? למה אנו אומרים ועושים כאן הכל שיחה ככל הגויים בית-ישראל?

הנה ראינו עכשיו איך כמעט כל האומות שונאות אותנו, וזה מזמן שאין להן כל תוכן מוסרי בחייהן. למה איפוא אנו בני עם ה' רודפים אחריהם? הלא נהיינו לעם לפני כל העמים הקיימים כיום בעולם: למה רוצים אנו דווקא כעת לחיות את חייהם ולהתבלבל בתוכם בתור עם ככל העמים? כלום לא בא הומו, במיוחד לאור יחסם אלינו, שנתנער מהם, שנתעמק יותר ויותר בשרשנו ונשוב למהותנו, לתורתנו ולמסורת אבותינו?

ואם באנו לארצנו ואנו חיים כאן חיי גויים, הרי אנו מגיעים לכך שמעשי עבריינות מתרבים ומחמירים בצורה איומה. מעשי רצח ושוד קורים בכל יום, ומי חלם פעם שלכך נגיע?

מאידך גיסא רואים התרופפות בהבנת מצבנו המיוחד ואי-התחשבות בצרכי המדינה: אנשים העובדים בענפים

הכרוך במתן ההצהרות השונות והמרביות של שרי הממ-שלה, אותן הצהרות שלעתים קרובות גם סותרות זו את זו. אין הן מביאות כל תועלת, ואולי להיפך.

בהתוויית הקו המדיני של הממשלה אי-אפשר לדבוק בהחלטה מדינית אחת ולא לזוז ממנה. לאחר מלחמת ששת הימים דבקה הממשלה במדיניות של משא-ומתן ישיר, ורבים לא הבינו אותנו על סירובנו להיות גמישים בקודה זו. הוא הדין גם עתה. חובה להזהיר מהתעקשות סביב לנוסחה ועדיף יותר להיתפס ולהיאחז בדברים חיוביים. על הממשלה להזהיר כי אנו מוכנים לכל מעשה שבבסיסו תעמוד הבטחת בטחוננו כפי שאנחנו נבין, וכי לא ניתן ידנו להסכמים בלתי-בטוחים, שעה שהצד השני מבטל לאחר מכן מה שהובטח ומה שסוכם. לזאת לא נסכים.

פרטים ברורים יותר בנוגע לצעדים העתידים אינני יכול לומר כאן בפורום פומבי כל כך. לכך דרוש, לדעתי, פורום סודי והשא, ובפורום כזה אנו מאפשרים לנו לע-שות זאת. ברם אסור לנו לשכוח אף לרגע אחד, כי ה' הוא בעודתנו בכל העניינים. ראינו זאת במשך עשרים-ושתיים השנים מאז קמה מדינת ישראל ועד לפני כן - כאשר לא פעם עמדנו במצוקה וכמעט הכל היו נגדנו, וה' עוד לנו; וכך יהיה גם עכשיו.

אך אנו שוכחים את עזרת ה'. הן בעניינים הפוליטיים והן בעניינים הציבאיים רגילים לומר: "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", הגם שראינו בכל הזמנים, במיוחד במלחמת ששת הימים, שה' שוכן בציון וכי רק הוא עוזר לנו ומנהל את מלחמותינו שלא על פי דרך הטבע.

אנו יכולים לראות זאת בעליל מתוך שורת אירועים שהיו בתקופה האחרונה: חטיפות המטוסים ושריפתם שלא הוסיפו למחבלים חן רב בעולם הגדול; המלחמה בירדן והקרע עם המחבלים; מותו של נאצר שעמד בראש המלחמה נגדנו; התפנית בעמדתה של ארצות-הברית והעזרה המרובה והנכבדה שהיא מושיטה לנו, דבר שלא יכולנו לחשוב עליו זמן מה לפני כן - כלום כל זה ועוד מאודעות חשובים הם "כוחי ועוצם ידי"? האם אנחנו עשינו זאת?

בראותנו את תמונתו של העולם הגדול ביחסו אלינו נשאלת השאלה: אנו רואים שכמעט כל העולם שונא אותנו. רק בימים אלה היתה לנו ההזדמנות להיווכח בכך בעצרת האו"ם: ראינו את התנהגותן של 127 המדינות החברות באו"ם, איך היו נאומו נציגיהם ואיך היו הצב-עותיהם. מכבר אמרתי כי אם רוצים אנו להכיר את המ-הות המוסרית של הגויים, אפשר לבחון זאת על פי יחסם לעם עתיק-הימיון, לעם ישראל.

במשך אלפי שנות קיומו עבר עם ישראל הרבה סבל וייסורים. הם הגיעו לשיא בשריפת ששת המיליונים וב-ההיגרות באופן הנורא ביותר. אם יש אצל עמי העולם איזה דבר מוסרי טוב, הרי לקחו אותו מאתנו; ובכל זאת שנאתם אלינו גוברת והולכת. ובמה שנוגע לעם ישראל אין אצלם לא אמת, לא צדק ולא יושר.

ארץ-ישראל ניתנה לנו מאת ה' יתברך, בורא העולם, עוד לפני שחיי ערבים בעולם. לערבים יש בחלק עולם זה שטחים גדולים ביותר, ובדינו רק שטח קטן. כל חטאנו מתמצה בזה שאנו רוצים לחיות, כל מהותנו של צה"ל אינה אלא להגנה, כפי ששמו מעיד עליו. עובדה

כל העמים כולם הם כאפס וכאין לעומת ישועת ה' ועו-
רתו. רבים יתקשו לבחין אותי שכן התרחקו כל כך מן
המקור; רבים הם בבחינת תינוק שנצטבה כי חונכו על
יסודות תרבות העמים. אבל אם יתחילו להתעמק בזה
אולי תבוא אלינו בכל זאת המהפכה הרוחנית הגדולה.

אני חוזר ואומר כי ברור שיש לעשות כל מאמץ בדרך
הטבע, אבל אולי נתעמק בכל זאת ביצירת המהפכה הרוח-
נית מעמיקה בתוכנו, וברור לי כי היא תקצר את סבלותינו
ותחיש את ישועתנו.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו —
לחבר-הכנסת הרובינ.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הממשלה, הרוב
בכנסת ורוב העם תמכו בהסדר הפסקת האש כנסיון
ליצירת אקלים חדש במזרח הקרוב. קיוונו שנתקדם
שלבים-שלבים, דרגות-דרגות; ונעבור מירי לרגיעה, מיר-
גיעה לשיחות, משיחות להסדר, ומהסדר — כך רצינו
לקוות — נעבור פעם לשלום. קיוונו כי אכן נכנסים אנו
למהלך חדש זה.

והנה, לא נתייבשה הדיו וההסכם הופר. מה יכלה
ישראל לעשות נוכח ההפרה הזאת? מוצדקים היינו
אילו פתחנו באש; שהרי הסכם הפסקת האש הוא
שהופסק. אך זאת לא רצינו, מפני שאיננו מעוניינים
במלחמה. המינימום שיכולנו לעשות, המינימום שעשינו,
היה לקבוע את אי-השלמתנו עם צדך זו ביחסים בין-
לאומיים, על-ידי כך שהסתלקנו מחלק אחד של אותו
"הסכם חבילה" — משיחות יארינג. לא ששנו לכך,
מפני שהשיחות האלה הן בשבילנו נסיון ואמצעי שאנו
מעוניינים בהם. אני חושב שאנו מעוניינים בהם לא פחות
מן הצד השני, כאשר הסתלקנו אפוא מן השיחות האלה
פגענו במידה מסויימת בעצמנו וביעדים שלנו, כי אהנו
רצינו בהצלחת המאמץ הזה ולא בכשלוננו.

השאלה היא כעת: מה יהיה הלאה? כן, אהנו
לא נשלים עם מה שנעשה. אך האם פירוש של דבר הוא,
שמעתה ועד סוף כל הדורות לא יהיו מגעים, לא יהיה
עוד נסיון להסדר מיני, נדרוך במקום, לא ניזום זמזום —
כל עוד הם לא היוזו אחורה מה שקידמו וכל עוד לא
יתקנו מה שעיוותו?

האופוזיציה אמרה לנו, בפי ראשון דובריה היום,
כי על-ידי משא-ומתן אין סיכוי להשיג שלום; גם ללא
משא-ומתן אין סיכוי להשיג שלום; מאכן שבכלל אין
סיכוי לשלום. שמענו שיש להסתכן — זאת אמר לנו
חבר-הכנסת יוסף ספיר. אני מסכים. צריך להסתכן. אבל
ההסתכן למה? הוא אמר: צריך להסתכן אפילו במלחמה
חדשה, שמה ביום מן הימים אולי יבוא גם השלום. אני
אומר: צריך להסתכן למען השלום אפילו אם, חלילה,
תבוא גם מלחמה חדשה ביום מן הימים. זהו ההבדל
הבסיסי בינינו לבין האופוזיציה. אהנו מוכנים להסתכן
בסיכונים חמורים של מאמצי השלום, בלי לשכוח לרגע
שייתכן וכל אלה, כולם יחד, יהיו לשווא; ואולי, חלילה,
תתרגש מלחמה, למלחמה יש להתכונן כל הזמן, אבל
סיכונים צריך לקבל למען השלום.

בכדי לראות במידת מה את ההפרה המצרית קיבלנו
מאוצות-הברית אמצעים להגנה, אשר בודאי הגבירו
את כושר הגנתנו. חשוב שאמצעים אלה ניתנו לנו על-

חיוניים מקיימים שביתות, אף כי אין מצבה של המדינה
כיום מאפשר העלאה נוספת ברמת-החיים.

היינו תמיד עם קדוש. אין נראו פעם חיי המשפחה
הישראלית, שעליהם נאלץ בלעם הרשע להודות ולשיר:
"מה טובו אהליך יעקב", ואין נהרסו וגהרסים חיים
משפחתיים אלה כחיי כל הגויים?

באנו לארץ-ישראל ואנו לוחמים על זכותנו לחיות
כאן; אך כלום מספיקה רק ההגדרה, המסגרת של מדינת
ישראל? והיכן האידיאל? היכן התוכן? למה לא נראה
לנוער את האמונה ואת מסורת ישראל שיתנו לו תוכן
ושמחה בחיים? אמת ונכון, הנוער עומד כיום במאבק
גדול להגנת קיומו. אבל צריך להרחיב את האידיאל, צריך
להתכונן לקראת הרגע שלאחר המלחמה, ובמקום כפירה
לתת לו את האמונה בשם.

אז ניטול את עניין השבת, שהיא יסוד קיומו. ה'
אמר על השבת שהיא אות בינו לבין בני-ישראל. וכאן
רומסים והורסים את השבת, כאשר עורכים למשל, מירוח
מכוניות בשבת. אמת ונכונה, מירוח כזה, דווקא בשעה
שתאונות הדרכים הגיעו לשיאן וכה הרבה אנשים נהרגו
בזמן האחרון, מעוררת ספיקות רציניים. הנימוק שגם בענ-
פי הספורט האחרים נערכות תחרויות בשבת אינו משכנע,
כי זוהי באמת שעוריה גדולה שעורכים בשבת משחקים
הכרוכים בחילולי שבת עוצמים; ובוודאי אין קושיה
חמורה זו יכולה לתרוץ את מירוח המכוניות בשבת. אולם
הפגיעות בשבת קדשנו אינן מצטמצמות רק בתחום זה —
הורסים אותה על כל צעד ושעל, אם כי על השבת
מושגת קיומו.

חברי הכנסת, מצבנו בינתיים קשה ביותר, וכבר נאמר
שרוב העמים נגדנו. ואם הם חושבים שקיומו הוא נגד
האינטרסים שלהם הרי הם מוכנים להפקיר אותנו. אנו
חיים כאן בתוך ים של ערבים וקשה למצוא דוגמה
לשגאתם כלפינו: קשה להאמין שהם יכרתו עמנו שלום
שיבטיח את קיומנו. החבלנים הם גורם קשה מאוד ולא
קל לבער אותם; מעצמה גדולה כבית-המועצות עוזרת
להם בפועל ובכל השטחים. זה מכבד עלינו בלי שיעור
ומסכן אותנו עד מאוד. ואם כבר יתנהל משא-ומתן לש-
לום, קשה לשער איך יסכימו אפילו למינימום; ואם
תימשך המלחמה, כלום אפשר לנהל מלחמה בלי הרף
ובלי סוף? ואם נישאר במצב של לא-מלחמה ולא-שלום,
גם זה איננו עניין פשוט, שהרי עוב נצטרך לחיות תמיד
במצב של מאמץ הכרוך בהכנה למלחמה.

אמנם כן יוצאת מן הכלל היא ארצות-הברית וחוב-
תנו להודות לה על עזרתה הרבה, ומקווים אנו כי תמשיך
בעזרתה. אבל כעם שעבר כל כך הרבה — כלום אפשר
לסמוך רק על זה? כלום איננו יודעים שקיימת התרועעות
בארצות-הברית והם עלולים להחליט על בדלנות אמיתית
אשר תשפיע מאוד נגדנו?

ברור שיש לעשות הכל בשטח הצבאי, המדיני וה-
כלכלי, אבל עלינו להודות באמת, שרק ה' עוד לנו ויעזור
לנו. ואולי באמת הגיע הזמן להתקרב אל השם יתברך
וללכת בדרכיו. אני יודע שזה קשה מאוד, כי דורות
התחנכו על יסודות אחרים; אבל כלום יש עוד דבר קשה
שלא עשינו אותו? עלנו להאמין כי הקדוש-ברוך-הוא
מצפה מאתנו רק לצעד קטן והוא יתקרב אלינו באלף
צעדים ויעזור לנו.

127 מדינות — יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו.

— הדעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (האזנה, קשת, הורביץ) —

הם ההנחות הקבועות, הבלתי-משתנות, מהן אין נסיגה ועליהן אין ויתור. ואילו הטכסיסים הם רק אחת מן הדרכים שבאמצעותן מגינה המדינאות על עקרונות-היסוד או מקדמות אותם. אבל לטכסיסים יש ערך ויש משקל רק כשניצבים מאחוריהם עקרונות נחשבים. רק ממשלה הניצבת מאחורי עקרונות-יסוד המוסכמים עליה יכולה לנהל מערכה מדינית של טכסיסים שזוהי מטרתה. קיים אצלנו ספק רב אם אכן יש לממשלה מערכת עקרונות-יסוד מוסכמים על כל חברה. ספק זה קיים משום שבתקופה האחרונה היא הלכה וויתרה על כמה וכמה מהם, ונראה כי היא תלך למשא-ומתן לא ישר, ללא עקרונות מגובשים ומוסכמים.

חזרה לשיחות יארינג, כשמאחוריהן עומדות החלטת מועצת הבטחון, תכנית רוג'רס והחלטת עצרת האומות האחרונה, חזרה אל השיחות ללא עקרונות-יסוד תהיה חזרה שהשלב הבא שלה עלול בהחלט להביא כפיית עק-רוגות שישראל לא היתה מוכנה להסכים להם קודם ושא-סוד לה להסכים להם כיום, אם האינטרס הלאומי שלה הוא הבטחת קיומה וביטוס בטחונה לאורך זמן, בתנאים מדיניים משתנים ובכל מצב צבאי חדש שייחוצר.

בפרשת הזות הטילים והפרת הפסקת-האש יש אספקטים צבאיים רבי-חשיבות, אך לא עליהם נדבר כאן. נדבר על האספקטים המדיניים ועל הלוקח המדיני.

כשנודע על הזות הטילים למחרת הפסקת-האש, קמו רבים, וביניהם חבר כנסת אחד, והוהירו כי זוהי הפרה שיגרנית, כי כל צבא נוהג לתקן את עמדותיו ברגע האחרון, ואף ברגע שלאחר האחרון. אך ההפרות החמורות נמשכו גם לאחר הרגע האחרון. הן נמשכו כל זמן הפסקת-האש. ושוב טענו אז מליצי-היושר של המצרים וברית-המועצות, כי אין משמעות להזות הטילים ושהיא אינה סיבה מספקת להפסקת המשא-ומתן. וזאת תוך אימוץ מוחלט של תעמולת הנושא החדש של מצרים, סאדאת, שאמר כי אם ישראל רוצה שלום, אין לה מה לחשוש מפני הטילים. מאחורי טיעון חלקלק וכוזב זה סמתתרת המחשבה כי בהסדר הצפוי ממילא יהיה על ישראל לסגת מן התעלה, ואם כך — למה לה להתעקש בעניין הנוגע למצב הצבאי הקיים בגדה המערבית שלה? אבל האמת היא כי מערך הטילים הצפוף שהוקם בפרת בלתי-פוסק של הסובייטים והמצרים, תוך הפאת הקפאת המצב, בא לשמש כעוד אמצעי לכוף בו על ישראל דבר המוגד לאינטרסים החיוניים שלה. מותו של נאצר והמאבק מאחורי הקלעים במצרים חשף הרבה מאוד אמיתות על מה שהתרחש בחזית התעלה, והוכיח כי הפסקת-האש היתה נחוצה למצרים כאוויר לנשימה, כדי לארגן מחדש את ההגנה האווירית שלה, שהתמוטטה לחלוטין, וכדי לתקן את הנזקים החמורים שנגרמו לה בהפצצות האוויר ואשר הרסו את מוראל הצבא המצרי.

כוונתן של מצרים וברית-המועצות היתה שמערך הסאם 3 יאיים על העליונות האווירית של ישראל וישמש להן אמצעי לחץ, אולי הנכבד בעיניהן, לדחיפת ישראל מן התעלה ומסיני. השאלה האמיתית שיש לשאול היא: אם מצרים רוצה בשלום ובהסדר מדיני — לשם מה היתה צריכה להפר את הפסקת-האש ולהקים את מערך הטילים? הפרת הפסקת-האש וקידום מערך הטילים, ודווקא בתקופה שנועדה לשמש פרק-הזמן שבו יגוהל משא-ומתן על צעדים נוספים לקראת הסדר,

די ארצות-הברית — ובפרט לאחר ביקורה של ראש-הממשלה — בגלוי, מעל השולחן ולא במחשכים. שכן רק צעד כזה יש בו כדי להרתיע את כוחות התוקפנים, יש בו כדי להעמיד את מעצמת-האני האחרת על רצינות כוונותיה של ארצות-הברית. אני מאמין ששתי אלה, אמריקה וברית-המועצות, אינן רוצות בסכנת עימות, ויש סימנים רבים לכך: כאשר בווייטנאם יש צבא אמריקאי עוזרת ברית-המועצות לצפון-ווייטנאם בכל אמצעי המל-חמה, אך בלי לשלוח לשם אפילו חייל אחד, כי משלוח חיילים פירושו סכנת עימות. כאשר במזרח-הקדוב יש בצד המצרי יועצים ואנשי צבא סובייטיים נותנת אמריקה לישראל עזרה בגשק ובתחום הכלכלי, אבל היא נזהרת מאוד מלשלוח לכאן, אפילו לקרבת הזירה, כלי-שיט או אמצעים צבאיים משלה, פן יבוא העימות. העימות יימנע אם יידעו הרוסים בדיוק היכן עומדת ארצות-הברית. לכן נודעת חשיבות כפולה ומכופלת למתן העזרה הצבאית בגלוי, לאור היום, ולאחרונה מקווה אני גם בתנאים כספיים שנוכל לעמוד בהם ביתר קלות.

אבל זה איננו סוף התרומה האמריקאית שאנו זכאים לצפות לה. אנו זכאים לצפות גם להסתלקות מתכניות מדיניות, תכניות-נפל, שהצד שכנגד ניצל אותן מאוד כחולשה מצד האמריקאים. מה שהציע שר החוץ האמ-ריקאי באוקטובר ובדצמבר של שנת 1969, כשהתיימד לצייד גבולות, כביכול, גבולות מוסכמים ובטוחים, היה למעשה נסיון של כפייה ומתן פרס לתוקפן. מה שהוצע הוא גבול לא מוסכם ולא בטוח. זה הכביד על המצב הישר-לאומי. זה הכביד גם עלינו מאוד כשהסכמנו בשעתו ללכת לשיחות על-פי הזימה החדשה של רוג'רס. לכן זכאים אנו לצפות מממשלת ארצות-הברית שנוכח מצב זה, כשהיא רואה שהצד השני מפר הבטחות, מסתלק מהס-כמים, מסתלק מימות-הנפל והן ותחזור ותתייצב לימינה של ישראל, כלומר ששיחות צריכות להיות ללא תנאים מוקדמים — עמדה זו שתמכה בה ארצות-הברית עד אוקטובר 1969. גם זה כשלעצמו לא יפתור את כל המעוות, אבל לפחות ייצור שוב אקלים מדיני שבו נוכל לגשום ביתר רווחה.

בינתיים יוצרת הפסקת האש כשהיא לעצמה עובדה חדשה: אין יורים. תשעים יום ואולי עוד תשעים יום יצטרפו לחצי שנה של שקט בתעלה. אם השגנו רק זאת, שאנו יכולים לפתוח את העתון בבוקר בלי לדאות את המסגרות השחורות בכל יום ובלי לדאות את תמונות הבנים שנפלו ביום אתמול — כבר בזה יש משום הישג חשוב.

לכן צריכה הממשלה להמשיך באותן יזמות מדיניות שראש הממשלה בשרה עליהן היום, שצריכות להיות מכוונות להמשכת המצב הזה, לניטרול נוסף של המעוות שנוצר, ליצירת אווירה יותר חפשית, יותר נוחה, יותר רגועה. כי אין דרך אחרת להיחלף ממלחמה ולעבור לשלום אלא דרך-חתחתים זו שמשלתי ישראל התייצבה בה ושלמענה היא ראויה לאמונו של העם.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הורביץ, ואחריו — לחבר-הכנסת הרינג.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. על שני יסודות עומדת מדיניות: על עקרונות ועל טכסיסים. עקרונות

תוברת ג', ישיבה קי"ד

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (הרובין, קשת, הרינג, נסים, ידיד) —

המצדיקים את שינוי ההחלטה להשהות את השיחות בחסות יארינג". ואנו מקווים כי סדק זה שבניסוח לא יתרחב להסתפקות בווייתורים שיהיו פחות ממה שקבעה הממשלה כשהחליטה להשהות את השיחות. ויתור כזה, תחת לחץ, יערער את אמינות טיעוניה של הממשלה עצמה. אם קבענו שהטילים הם הפרת הסכם המצדיקה שיחות, איך נוכל לחדש את השיחות בשעה שלא נעשה דבר לתקן את עצם הפרת הסכם?

אנו חוששים חשש חמור ביותר מפני ההימור על שיחות יארינג, שהוא הימור כבד ביותר, במיוחד כשאין לנו בטחון מלא שהממשלה תלך לשיחות האלה מצויידת לפחות במפת המינימום שנקבעה במצע שבעל-פה של המערך ובמפת אוויר של עובדות חדשות מבוססות, שיהיו הסכר האיתן ביותר מפני כל סיכוי שתכנן של שיחות יארינג יגרוף אותנו בעל כרחנו לגבולות 1967, ומי יודע לאיזו סכנה לאחר מכן.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הרינג, ואחריו — לחבר-הכנסת וילנר.

זאב הרינג (המערך, עבודה—מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. מאז ה-4 באוגוסט 1970, כאשר קיבלה הממשלה את ההצעה האמריקנית — לא את תכנית רוג'רס, כולם יודעים את זה — עברו ארבעה-עשר שבועות. אפשר לומר שנתבדו כל הנבואות השחורות שגיבא חבר-הכנסת מנחם בגין על חורבן וקטסטרופה.

משה נסים (גח"ל):

חבר-הכנסת הרינג, תמתין עוד כמה שבועות.

זאב הרינג (המערך, עבודה—מפ"ם):

היתה הרגשת סכנה והיא לא חלפה. אולם בין דיבוי-רים על חורבן ובין הרגשת סכנה יש הבדל אחד: הרגשת חורבן יוצרת פטליסם, הרגשת סכנה יוצרת ערנות; והיא קיימת.

ידוע שלא קיבלנו את תכנית רוג'רס אלא קיבלנו מסגרת לשיחות על בסיס החלטות 1967.

מנחם ידיד (גח"ל):

זו הוגאה עצמית, לא יותר.

זאב הרינג (המערך, עבודה—מפ"ם):

נכון, כולנו היינו בעד הפסקת האש. אולם טעות היא לחשוב שתיתכן הפסקת אש לטווח ארוך או בלתי-מוגבל בלי שהיא תלווה מסלול מדיני פעיל — ביחוד בתנאים החדשים שנוצרו אחרי מותו של שליט מצרים, כאשר הממשל החדש במצרים אינו כל כך חזק והוא עלול להיגרר למלחמה ולהרפתקה חדשה דווקא מתוך חולשתו.

באשר לשיחות: חברי הכנסת, מי שגורס "אף שעל אדמה אחד" — אין לו צורך להתבכסות בטילים. מי שאומר "אף שעל אדמה אחד" ישלול שיחות, וזאת זכותו — גם אילמלא היה נמצא טיל אחד באזור התעלה. מי ששולל כל שינוי בגבולות יאמר שלא ייתכן בכלל שלום ללא כניעה, כפי שאמר פה חבר-הכנסת יוסף ספיר. אני רק התפלאתי שהוא אומר זאת ולא חבר-הכנסת בגין. אני גם לא הייתי מציע לחברי סיעת גח"ל לדבר בצורה כזאת על קונסקוונטיות. סוף כל סוף אם

היא הוכחה תותכת כי כוונתם של המצרים לא היתה מלכתחילה כוונת שלום, וכי מצרים עלולה בכל שעה להפר כל הסכם שהוא.

ימי ה"אבל" תמו. אלה שהשלו עצמם לפני מותו של נאצר כי קיימת בקהיר כתובת אחת ויחידה של מנהיג ריאליסטי הרוצה ומוכן להגיע להסדר עם ישראל — שוב אינם יכולים לשגות באשליה זו. היום גם הכתובת המפוקפקת ההיא איננה קיימת. נאצר קבע כי כל מה שגלוק בכוח יוחזר בכוח. ביולי השנה החליט כי אין לו ברירה אלא לבסות את הדרך האחרת. הוא רצה להגיע לכך שמה שגלוק ממנו לאחר שפתח במלחמה התוקפנית לחיסול ישראל יוחזר על-ידי מהלכים מדיניים. הוא רצה שמה שגלוק ממנו יוחזר לו, לא כצעד לשלום, אלא כדי להחזיר את המצב של יוני 1967 לקדמותו, בלי שישאל תזכה אפילו בהפוגה או במירווח נשימה, ולו גם להפוגה שזכתה לה לאחר מבצע קדש, שלא לדבר כבר על הסדר שלום בר-קיימא.

הסכמתו של נאצר, ובעקבותיו — של חוסיין, למה שקרוי יומת השלום האמריקנית, אין פירושה אלא אחד: החזרת ישראל לגבולות 1967, גבולות של סכנה חמורה לקיומה של ישראל.

לא רק הטילים המצריים יאימו עליה או, ולא רק הטייסים הסובייטיים שיפעילו את מטוסי ה"מיג" משדות תעופה בסיני, אלא פעולות הבלה וטרור שקיניהם יהיו או שכם, ג'נין, קלקיליה וטול-כרם.

אם תחזור הממשלה לשיחות יארינג, תעשה זאת לא בלב שלם, אלא כצעד שנכפה עליה. אנו מתנגדים מכל וכל לשיחות יארינג, לאו דווקא לשיחות במסגרת, אלא לתכנן של השיחות; לא רק משום שהן ויתור עקרון המשא-ומתן הישיר, אלא גם משום שמאחוריהן עומדות הנחיות הקובעות במפורש את מפת יוני 1967 כבסיס להסדר, אולי עם תיקונים קלים וחסרי חשיבות, שאינן קובעות יצירת תנאים חדשים ועובדות שיבדאו מסכת היסוס אחרת.

אנו מתנגדים לשיחות יארינג מכל וכל, משום שגראה לנו כי הממשלה עלולה לוותר במהלך השיחות, אמנם ויתורים כפויים, על רוב רובם של עקרונות היסוד שהיו מוסכמים עליה. והווייתור הראשון על עקרון יסוד אינו אלא צעד ראשון לקראת ויתור על עקרונות נוספים. יישארו רק הטכסיסים, ולא תמיד תימצא לנו ההזדמנות להיחלץ מתוך שרשרת הטכסיסים.

אילו היינו סבורים, כמו חלק מחברי הכנסת, כי על ישראל לקבל כל הסדר בכל מחיר, העיקר שישא שם של "הסדר" שיפרוש מעל ראשנו מטריה של נייד — היינו סבורים כי שיחות יארינג הן הדרך הטובה ביותר לכך. אך ההסדר שביאו שיחות יארינג בצורתן הנוכחית לא יהיה — במצב הנוכחי — החדש שנוצר במזרח התיכון עם המעורבות הסובייטית — אפילו מטריה של נייד.

אנו מתנגדים לשיחות יארינג באופן מהותי, מה עוד ש"התנאים המתאימים" לחידוש השיחות שיתקבלו על דעת ארצות-הברית עדיין אינם ידועים לנו.

הניסוח של ראש הממשלה היום הוא ניסוח לא ברור דיו, ובודאי ריכז של הנוסח הקובע "החזרת המצב לקדמותו". אין אנו יודעים מה הם ה"הסדרים המספקים"; מהו "תיקון המעוות"; ומה הם "התנאים

מוגברת עם הגדולה בין הדמוקרטיה בעולם. זהו שינוי יסודי רב-משמעות שנתן אותותיו במיוחד מאז ה-4 באוגוסט. אני סבור שהוא מתיר לנו לעשות בתנאים מסויימים צעד שלא היינו עושים אותו קודם, משום שהוא נותן לדברים ממדים אחרים. הוא גם נותן בטחונית אחרים.

כאשר מדובר על המושב האחרון של האו"ם יש להבדיל, לדעתי, בין ההחלטה לבין ההצבעה. ההחלטה ענתקבלה באו"ם אינה משנה מאומה; וטוב שלא טעמנו את הטעם המריר של בדידות מוחלטת באומות-המאוחדות דות הודות לכך שארצות-הברית היתה יחד אתנו. אולם אין להתעלם מההצבעה עצמה ואין לזלזל בהצבעה של אי-אילו מדינות שהצביעו כפי שהצביעו; את זאת עלינו להביא בחשבון.

אני חושב שמסעי ראש הממשלה היו בבחינת תרומה גדולה ביותר למערכת ההסברה הישראלית. אי-אפשר לומר שאנו לא עושים ולא עשינו הסברה. שום מסע של ראש ממשלה מבין ראשי הממשלה האחרים לא היה לו היקף ויסוד ציבורי כה רחב כפי שהיה למסעים אלה.

אפשר שנתגבר במידה מסויימת על תכנית רוג'רס, אבל יש דבר אחד שקשה להתגבר עליו בקלות. כאשר מדובר בבדידות בין מעצמה גלובאלית, עצומה, ובין מדינה קטנה, הרי העיתוי עלול להיות שלילי לגבי המדינה הקטנה. אין כל ספק שבכל התנשנות גלובאלית עתידה הדמוקרטיה לנצח. אבל אנו רוצים גם להיות ולהיות שותפים לנצחון ולא רק שלט את מחירו בטרים בואו.

סבורני שלא שירות טוב עושים אלה הממריצים את השיבה לשיחות, כפי שלא שירות טוב עושים אלה השוללים אותן מטעמים לגמרי אחרים, טעמים שהיו כשרים וטובים גם אי-למלא היה טיל אחד באזור התעלה. זוהי שעת-כושר שיש לתכננה ולגבשה בקור-רוח ובכובד-ראש, תוך ראיית האינטרס החינוני שלנו, והוא מיצוי כל קורטוב של אפשרות לעשיית שלום עם הערבים.

סוף כל סוף בוועד למניעת נסיגה יש דאי אנשים נבונים לא פחות מאשר במקומות אחרים. אני בכלל לא מבין איזו תחזית הם גונתים למדינה קטנה, כאשר למעשה הם שוללים ממנה אפשרות לבוא לירי הסדר עם שכניה. אם אין ברירה, כולנו באותה דעה. אולם כל עוד יש מאמינים כי קיימת ברירה, חובה עלינו למצות כל קורטוב של אפשרות למצוא את הדרך להסדר ולשלום עם השכנים. יהיה זה חטא לא יכופר אם לא נעשה הכל כדי לפרוץ את הדרך הזאת או את השביל הצר הזה על מנת ליצור מוע. אחד חברי-הכנסת יוסף ספי; מוטב להגיד "לא" עכשיו מאשר לומר "לא" תוך השיחות. דעתי הפוכה: מוטב להגיד "לא" תוך השיחות, לגבי דבר סובסטנטיבי לגוף העניין, מאשר להגיד "לא" בעניין פרוצדורה ומסגרות; "לא" פרוצדורלי דאי לא מבטיח לנו ידידות ומעמד בעולם שעליהם נוכל להישען בשעת הצורך.

הי"ד ב. צ. קשת:

רשות הייבור לחבר-הכנסת וילגר, ואחריו לחבר-הכנסת שרון.

מאיר וילגר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נבדה. בימים אלה ימלא שלוש שנים מאז נתקבלה ההחלטה המפורסמת של מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967: לכונן שלום

לצרכי פנים מותר לסטות מקונסקוונטיות, דאי מותר לעשות זאת לצרכי טובת המדינה.

אני קורא במצע של גח"ל על התנגדות לחלוקה מחודשת של ארץ-ישראל המערבית. בכל אופן ארץ-ישראל המערבית אינה מונח תנ"כי; היא מונח מנדטורי. אני יכול לשאול את חבר-הכנסת בגין איזה אלוהים נתן לו את הרשות להחליף מונח תנ"כי במונח מנדטורי. מכל מקום, לצרכי פנים נעשתה הפשרה, ומדובר על ארץ-ישראל המערבית ולא על ישראל על שתי גדות הירדן. חבר-הכנסת יוסף ספי לא פירש ממה צריך לעשות. מה מסקנותיו לגבי המצב? שאנחנו נעמוד חמושים תוך גיבוש דו-קיום עם הערבים בתוכנו — דבר זה איננו יודע מה פירושו. איננו יודע כמה זה יחזק אותנו, ואיך נגיע לדו-קיום הזה. זו שאלה שתומה שלא קיבלה פה תשובה ולא הוצע לה כל פתרון.

אני רוצה לומר לחברי סיעת גח"ל: איש מחברכים לא יאמין שממשלה שבה ישבתם שלוש שנים מוכנה לכניעה, לאחר עויבתכם אותה, עד כדי כך שצריך ליצור ועדים להצלת ישראל.

אין שום נסיגה. עוד לא נאמר שאנחנו הולכים לשיחות יארינג, אם כי מתקבל על הדעת שנחזור לשיחות יארינג בתנאים מסויימים.

אני רוצה להגיד שבכלל יש אצלנו נוהג לא טוב והוא מונגד לאינטרס של כולנו: שאנחנו נותנים פירושים זרים לצעדים שלנו. איננו יכול לתפוס מה מידת התבונה הפוליטית בהצגת הצעה לשיחות כקבלת תכנית רוג'רס, או במתן פירוש ערבי להחלטת נובמבר 1967, כאילו בהחלטת 1967 מדובר רק על נסיגה ולא על שום דבר מקביל אחר. מה האינטרס הישראלי ומה התבונה המדינית לתת פירוש ערבי לדברים האלה? זה לא ברור לי.

עניין הטילים הוא לגבי כולנו, ללא הבדל, דבר חמוד. אין להתעלם ממנו. אין גם ללכת מסביבנו. ואגיד את דעתי בצניעות: אין גם להפטר ממנו על-ידי פירושי צדי התעלה. כי אם ניסוג פעם מקו התעלה ללא הסדר של שלום, לא נחזור אליה, לא אלי ולא לסיני. פשוט הרוסים יקדימו אותנו. אין זה נושא להתנצחות בינינו. כי איש אינו לוקח בקלות-דעת את עניין הטילים. זה דבר חמוד. כאשר ראש הממשלה מדברת על התנאים אשר צריכים להיווצר או שיש ליצור אותם באופן פעיל לשם חידוש השיחות — עניין זה מקומו מכובד במערכת התנאים האלה.

אני בעד הליכה לשיחות; אני נגד ריצה מבוהלת, נגד ריצה מתוסכלת — אצל כמה אנשים ממש ריצה הגיגית — כאילו מעבר למפתח חדר השיחות מונח השלום וצריך רק לבוא מישהו ולהרים אותו. היו כבר שיחות יארינג וזו אינה מלת-קסם. גם אם הן תתחדשה יהיה המאבק קשה וממושך, גם על גבולות וגם על שלום. דאי יישמע עוד נימוק כי מוטב שנלך לשיחות אלה בלי לחכות ללחץ אמריקני. מאיך גיטא מוטב ללכת לשיחות בלחץ אמריקני וידידותי מאשר בלחץ של החלטת או"ם או בלחץ ערבי-סובייטי. לחץ בכלל אינו דבר פסול בחיים הפוליטיים. מי שמעוניין ללחוץ עלינו ולא להכתוב לנו רוצה גם לשכנע אותנו שכדאי לנו ללכת לשיחות האלה ולחדשן.

חל שינוי יסודי רב-משמעותי מאז ה-4 באוגוסט. שלוש המסעים של ראש הממשלה בארצות-הברית, שנערכו תוך שנה אחת, יצרו בסיס מוצק לשותפות

כשלוש שנים התנגדה הממשלה לביצוע החלטת מועצת הבטחון, ועכשיו - ראו זה פלא - שרי הממשלה ממש מתחננים שלא תיפגע חס וחלילה החלטת מועצת הבטחון. בעיניהם היא הרע במיעוטו בהשוואה להחלטת העצרת. והלא ממשלת ישראל ואפוטרופוסיה האמריקניים הם שהביאו, בגלל מדיניותם העיקשת נגד השלום, לקבלת ההחלטה הבוררה והחד-משמעית בעצרת לטובת השלום. החלטת העצרת היא תגובה לעויבת ממשלת ישראל את שיחות השלום בחסות הד"ר יארינג עוד בטרם החלו. הממשלה חשבה מתוך השתלהבות מיליטריסטית כי בעזרת מספר עצום של פאנטומים, טנקים וגשק רב אחר ובעזרת התעצמות צבאית ללא תקדים בזמן הפסקת האש בסואץ ובסיני - כי בעזרת כל אלה תוכל לבוא אל שיחות יארינג בעמדת כוח כדי להכתוב תנאים מתוך עליונות צבאית.

הנסיון מוכיח כי מדיניות הכוח, מדיניות ההכרעה הצבאית, נכשלה בעבר ותיכשל גם בעתיד. הנסיון מוכיח כל ככל שמשתנה הסיכסוך כן מבודדת יותר המדיניות הישראלית הרשמית וכן היא ממדרדת מכשולו אל כשלונו, כפי שהוכיחה עצרת האו"ם האחרונה. מצבה של ממשלת ישראל עכשיו חלש יותר מבחינה מדינית משהיה לפני שלושה חודשים, כי בינתיים באה החלטת עצרת האו"ם הנותנת הנחיית ברורות לד"ר יארינג כיצד לכונן שלום צדק ויציב באזורנו על פי החלטת מועצת הבטחון. אם תמשיך הממשלה - כפי שהודיעה ראש הממשלה, אם כי בצורה לא ברורה - במדיניותה הכושלת, כשלונית וסופים יהיו מנת-חלקה.

צו השעה הוא שהממשלה תחזור מיד וללא תנאים לשיחות השלום בחסותו של הד"ר יארינג כדי לבצע הלכה למעשה, בלי תכסיסים דיפלומטיים חבלניים וסח' בת אינ-סופית, את החלטת מועצת הבטחון ואת החלטת העצרת. כך ייכון השלום הנכסף.

האלטרנטיבה מהי? - האלטרנטיבה היא מלחמה חדשה העלולה לגרום להרג רב משני הצדדים, להביא מוות ונכות לאלפי צעירים שלנו, להביא יתמות ואלמנות ושכול לאלפי משפחות נוספות. וכבר לא אדבר על ירידה דרסטית ברמת-החיים של העמלים. לא תכסיסים חדשים הבאים למנוע הסדר מדיני ושלום נחושים לעם ישראל, אלא גישה רצינית לעניין השלום שרק בו יהיה בטחון לישראל.

הממשלה שוב מעכבת את חידוש שיחות השלום בחסות הד"ר יארינג, שפורותיה אינם בושים להודות שמשלת ניקסון יעצה לממשלה לחכות, לא למחר. "בדבר" פורסם ששר-התחן אבא אבן טלפן מארצות-הברית לראש הממשלה והעביר לה את ההוראה האמרי-קנית האחרונה לחכות עוד קצת, לסחוב עוד קצת. והסיבה: הממשל האמריקני רוצה לנצל את שיחות יארינג כקלף במיקוח הגלובלי עם ברית-המועצות בעניי-נים אחרים. כך פוגעת הממשלה בגוריה אמריקנית שתלותה בארצות-הברית היא משפילה כבוד.

תלות זו באה על ביטויה בשבוע שעבר גם בהצבעה המחפירה של משלחת ישראל באו"ם לטובת הממשלה הגוענית בדרום-אפריקה. בכך קוממה גדה את כל עמי אפריקה והעולם כולו. בימים הקרובים עומדת משלחת ישראל באו"ם להצביע נגד החזרת זכויותיה של סין העמיתית באו"ם; אך-על-פי - כך כותבים שפורת

צדק ויציב באזורנו. שלוש שנים התנגדה הממשלה לביצוע החלטת וכל הזמן חיבלה בשליחות יארינג ובסיכויי השלום הריאליים שכמותם לא היו לנו מאז הקמת מדינת ישראל. שיטות החבלה היו שונות: פעם זה היה "רק משא-ומתן ישיר" ופעם זה היה תירוץ "הזות הטילים". אבל המטרה היתה כל הזמן אחת: להשאיר - כפי שהתבטא השר יגאל אלון, שהמצב הקיים הוא לדעתו אידיאלי - מצב של לא-שלום ולא-מלחמה. עמדת הממשלה היא למנוע כל הסדר מדיני, כל שלום אשר יחייב נסיגה מכל השטחים שנכבשו במלחמת יוני ויחייב הכרה בזכויות הפליטים הערביים הפלשתינאיים, גם אם יביא הדבר להכרת מדינות ערב בישראל.

מדיניות זו מחואמת עם שליטי ארצות-הברית אשר קיוו, בעזרת שליטי ישראל ועל חשבון בחורינו, להביא לדי שנייים לטובתם במדינות הערביות האנטי-אימפריא-ליסטיות. לשם קידום האינטרסים של אילי הנפט האמרי-קניים באזור ולשם הזרמת מיליארדים נוספים לכיסי אילי הנשק האמריקניים מספקים שליטי וושינגטון לשלי-טי ישראל נשק התקפתי בכמויות עצומות, כדי שבחורינו יעשו בשבילם את המלאכה באזורנו בהתאם לאינטרסים הגלובליים שלהם נגד תנועת השיחרור הלאומי ונגד ברית-המועצות. בזמן האחרון גברה הסכנה לחידוש המלחמה באזורנו ולהתלקחות מלחמה רבת.

במצב דברים זה התכנסה בראשית נובמבר העצרת הכללית של האו"ם. ברוב עצום, יותר משלושה-רבעים - כאשר האימפריאליסטים האמריקניים ושליטי ישראל מבודדים יותר מאשר אי-פעם - קיבלה העצרת החלטת חשובה לטובת השלום, החלטת המכוננת לחזק את החלטת מועצת הבטחון, למנוע פירושים חבלניים המוג-עים התקדמות אל השלום. החלטת העצרת נתקבלה בזילוזל על-ידי ראש הממשלה שאמרה היום בכנסת כי אין לה תוקף משפטי ומוסרי. הלא זה בדיוק מה שטוענים הקיצוניים בעולם הערבי, שלהחלטת עצרת האו"ם, אשר לפיה קמה מדינת ישראל, אין תוקף משפטי ומוסרי. בל נכרות את הענף עליו אנו יושבים. רק הרפתקנים החלו-שים מיחסי הכוחות בעולם ובמזרח התיכון יכולים לחשוב שבעזרת פאנטומים אמריקניים אפשר לצבצף על העולם כולו.

אלה החושבים כך חיים בטעות מרה ועלולים להמיט אסון חדש על ישראל. כל בר-דעת מבין כי בעולם של ימינו הרי החלטת העצרת הכללית של האו"ם - החלטת שנתמכה על-ידי הרוב המכריע של אומות-העולם המזו-רת והמעורב כאחד - חזקה פי אלף מכל הפאנטומים האמריקניים והציוד האלקטרוני האמריקני הבאים לחבל בשלום. החלטת העצרת היא צו לעשות שלום, והשלום הוא צו-החיים לעם ישראל, לכל עמי אזורנו ולעמי העולם כולו. הם לא ירפו עד אשר ייכון השלום באזורנו על בסיס של צדק. מי שאומר כי החלטת העצרת היא אנטי-ישראלית הריהו אומר שעניין השלום הוא עניין אנטי-ישראלי, והרי ההיפך מזה הוא הנכון.

הממשלה ואפוטרופוסיה האמריקניים נכשלו בעצרת כשלו רציני ביותר משום שסיבבו לנהל מדיניות ריאליית. הממשלה הוכיחה חוסר כל יכולת לראות את הגולד; ההתפתחות לימדה כי הזמן אינו פועל לטובת המדיניות הישראלית הרשמית הנשענת על המשענת האמריקנית.

— הדעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (וילנר, קשת, ששון, שכטרמן) —

עבורים. אם תושג התקדמות מוחשית בדרך השלום, תיסללה דרכים, תועלינה הצעות רצויות, יתקרבו ההשקפות ויפתחו השערים לשיחות כנות ונאמנות, אולי אף ישירות, בינינו לבין מדינות ערב. יונחו יסודות בעתיד לשינוי ישראלי—ערבי באזור המזרח התיכון בפרט וב—עולם בכלל.

השלום תלוי, כמובן, לא רק בישראל. אך הוא תלוי גם בישראל — כך טוענים ידידים נאמנים בעולם החפשי. לדעתם, מעולם לא היה לישראל סיכוי כה טוב לשלום עם שכנותיה הערביות ובסיס כה רחב לשיחות ודיונים עממה כמו עכשיו. סיכוי גדול זה — כך מסבירים ידידים אלה — נובע מנצחונה המזוהר של ישראל במלחמת ששת הימים, מהצלחתה במלחמת ההתשה המצרית, מעמדתה הצבאית החזקה היום ומהבסיס הרחב הטמון בשטחים שנכבשו בעקבות הנצחון של יוני 1967. ערך השטחים האלה שנכבשו אינו, לדעתם, אלא בסיס ואמצעי להשגת השלום ולהבטחת העתיד. שכן אין ערך לכיבוש בלי שלום, וכיבוש ממושך בלי שלום עלול לסכן את העתיד במקום להבטיחו.

יתר על כן, מדיניותם של רוב חברי ממשלתנו היתה כל הזמן — והיא גם עכשיו — שתמורת שלום-אמת נהיה מוכנים לוותר על שטחים מסויימים מאלה שנכבשו במלחמת ששת הימים, שטחים שאינם בעלי דרגת חיוניות עליונה לצרכי בטחוננו. מעידות על כך התכניות הטריטוריאליות הקשורות בשמות שרים שהותוו בשנים 1967 ו-1968. וכן מעידות על כך ההתבטאויות העקיפות של שרים אחרים, לרבות אלה המוחזקים כקיצוניים. מתוך כל ההצהרות, הנאומים והוויכוחים הנשמעים פה ושם בקרב ציבורנו ובקרב חברי ממשלתנו לא הוכח עדיין בצורה שאינה ניתנת לעידור, כי בתנאי שלום-אמת, שלום שיושג מתוך רצון ולא מתוך כפייה, יהיה לנו אינן טרס בטחוני כלשהו להיות נוכחים באופן פסי בשכם, בג'נין ובידחה, למשל, או לאורך תעלת סואץ.

זאת ועוד: על יסוד נתונים דמוגרפיים התגבשה אצל רבים מבעלי-ההכרעה אצלנו הדעה כי שילוב שטחים מאוכלסים בצפיפות, כגון הגדה המערבית, אף מנוגד לאינטרס הישראלי לטווח ארוך, ונימוקם עמם. לפי מחקר מעודכן — כך אומרים — הדי כעבור 15 שנים מהיום תהיה האוכלוסיה הלא-יהודית בישראל ובשטחים כ-44 אחוזים מכלל האוכלוסיה, וכעבור חמש שנים נוספות, כלומר ב-1990, היא תשתווה לאוכלוסיה היהודית.

אברהם שכטרמן (גח"ל):

על מה מבוססים המספרים האלה?

אליהו ששון (המערך, עבודה-מפ"ם):

וזה פירושו כי מהרגע שישלב במדינתנו את תושבי כל השטחים הנפוח להיות מדינה דו-לאומית, וכעבור מספר שנים — מדינה אשר בה יהיו היהודים מיעוט והערבים רוב, גם אם נצליח כל הזמן להעלות מדי שנה כ-50 אלף עולים.

נכון שהחלטת עוצרת האו"ם האחרונה לפי הצעת הגוש הפדרו-אסיאי משבכת את המצב ועלולה להזיק למאמצי השלום הכנים של האמריקאים ושלנו; שכן היא מסלפת את החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967. למשל, בעוד החלטת מועצת הבטחון מדברת על הצורך למצוא פתרון לבעיית הפליטים הערביים, הרי החלטת העוצרת מדברת על כיבוד זכויות הפלשתינאים —

הממשלה — שעקרונית הממשלה היא בעד, אלא שאר-צות-הברית תובעת מישראל להצביע נגד. כך נראית מדיניות הממשלה.

בעניין זה הגשנו הצעה דחופה לסדר-היום של הכנסת ואנו תובעים שהממשלה תתמוך באו"ם בכך שסין העממית, אחת המעצמות הגדולות בעולם, תייצג את העם הסיני הגדול באו"ם ולא כנופית ציאן קאי שק מפורמזה, אותה כנופיה שהציג השביעי האמריקני מקיים אותה.

בארץ גוברת התביעה מהממשלה לחזור מיד לשיחות יארינג, לחזור מתוך אינטרס לאומי לישראל, לחזור כדי להגיע להסדר מדיני ולשלום, לא כדי לטרפדן מחדש.

לבסוף, חברי הכנסת, כדי להסיח את הדעת מכש-לונות מדיניות הממשלה פתחו ראש הממשלה את נאומה בדבר הסתה נגד ברית-המועצות. אנו לא ניגדר אחרי מסע הסתה זה. היהודים אורחי ברית-המועצות חיים חיי שוויון וחופש ולא פעם דחו בזעם את האפוט-רופסים הבלתי-קרואים של אבירי המלחמה הקרה נגד ארץ מהפכת אוקטובר הבונה באחוות עמים את הקומו-ניסם ומגינה על שלום העולם.

(קריאות)

השאלה הגורלית העומדת לפני עם ישראל באופן הדחוף ביותר היא למנוע חידוש הקרבות, למנוע מלחמה חדשה, להגיע לשלום ולבטחון. הממשלה לא תצליח על-ידי בדותות אנטי-סובייטיות להתחמק מהתביעה הגוברת מצד אמהות, אבות ובני-נוער בישראל: יושם קץ לחבלה בשלום; אנו לא רוצים במלחמה חדשה בגלל שאיפה לסיפוחים טריטוריאליים ושידות לווינגטון. העם מעוניין בשלום ויאבק עליו יותר ויותר.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ששון, ואחריו לחברי-הכנסת ורדיגר.

אליהו ששון (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין לדעת אם שנת תשל"א, השנה אשר התחילה לפני שבועות אחדים, תביא לנו את השלום המבוקש שהוא ורק הוא עשוי להג-ביל את מירוץ החימוש באזורנו, לעשות את הטילים הסובייטיים בחזית העללה למיותרים, לעצור בעד התבצ-רותה של ברית-המועצות במצרים, בסוריה, בעיראק וב-ארצות ערביות אחרות ולהעניק לנו ולשכנותינו הערביות את האפשרות להתפתח ולהתקדם בשקט ובשלווה בכל השטחים החיוניים. אך גם נדון לפי העמדה כיום בחזית האו"ם, בחזית ארבע המעצמות, בחזית המצרית בפרט ובחזית העולם הערבי בכלל, נוכל בהחלט לקבוע כי שנת תשל"א תהיה שנה מכרעת לגורל השלום בינינו לבין שכנינו לא פחות משהיתה שנת 1967 שנה מכרעת לגורל קיומנו ובטחוננו. רבות, השאלה העיקרית הניצבת כעת לפנינו אינה, לדעתי, אם יושג שלום פורמלי, שלום כתוב וחתום בחוזים רשמיים בינינו לבין המדינות הערביות השכנות, כולן או אחת מהן; השאלה המכרעת היא אם ייעשו צעדים משמייים, אם תהיה התקדמות מוחשית בדרך השלום, אם או ייווצר קפאון כקפאון הנוכחי בשי-חות יארינג אשר ימנע התקדמות כזאת, אשר ידחה את סיכויי השלום לתקופה נוספת של שנאה ואיבה מוגברת ואשר יאפשר לשונאי ישראל דורשי רעתה, הן בארצות ערב והן בחרבי העולם, להוסיף שמן למדורה ולדוג במים

שבהחלטת עצרת האו"ם, אותה החלטה נחפזת וקלת-דעת שנתקבלה בשני-שלישים של הקולות. מה גם שב-רור עתה למצרים למעלה מכל ספק שהם לא יצליחו להחזיר את סיני למדינתם בפעולות צבאיות בלבד. שלי-טיה החדשים של מצרים יודעים כי מלחמת ההתשה, שפתח בה בראשית 1969 נשיאם הקודם עבד-אל-נאצר, נגעה במצרים יותר מאשר בישראל. כן הם יודעים כי ישראל לא שקטה על שמריה במשך תשעים ימי הפסקת האש. הקו הקדמי שלה בתעלה חזק עתה פי כמה מאשר בעבר; ישראל קיבלה מארצות-הברית ציוד וכלים חדי-שים אחרים שלא היו לה קודם. פירושם של דברים שכל פעולה מלחמתית חדשה מצדם תיתקל בתגובה ישראלית מוחצת. נכון כי קידום הטילים לעבר תעלת סואץ העניק להם יתרון צבאי בעל ערך רב, ועליו מצביע אנואר אל-סאדאת בנאומו האחרונים. אך בין היתרון הצבאי הזה לבין הסיכויים של הצבא המצרי למוטט את אחיות ישראל בסיני המרחק הוא די גדול, ואין להניח כלל שמצב זה נעלם משיקולי של הממשלה המצרי או משיקוי-ליהם של מדיכיו ומכווני הסובייטיים.

זאת ועוד: ברית-המועצות, עד כמה שאפשר לדון לפי לחצה על חידוש שיחות יארינג, אינה רוצה כנראה בחידוש הקרבות, כי ידוע לה שמצרים אינה יכולה לנצח עתה, ומפלה מצרית נוספת עשויה לדחות לזמן ממושך את פיגוי התעלה ופתיחתה. מלבד זאת הגיעה המעורבות שלה במצרים למדיה כזאת ולרמה כזאת, שאין היא יכולה כיום לסרב להיענות בחיוב לקריאת עזרה מצד מצרים כפי שעשתה ב-1967 במלחמת ששת הימים. ברית-המועצות גם יודעת שאם היגרר לקרבות ותתערב בהם במישרין, מאחר שאנשיה במישיים את סוללות הטילים בתעלה, עשויה ארצות-הברית אף היא להתערב ולבוא לידי עימות ישיר עמה. מה גם שמוסקבה עתה בזמן האחרון כמה דברים שעוררו את רוגזו ואת חשדותיו של הממשל האמריקני, כגון: קידום הטילים הסובייטיים לתעלה בניגוד להבטחה הברורה שניתנה לושינגטון; ההרשאה הסובייטית לסורים לפלוש לירדן ולתמוך במח-בלים בעת הקרבות בינם לבין הצבא הירדני; הגנטיח לה-קים בסיס צוללות גרעיניות בקובה; הגברת הצי הימי הסובייטי בים התיכון, אותו צי המאיים על האינטרסים המערביים; ההפרעות לתנועה האווירית המערבית לבר-לין; התמיכה בבלתי-משויגת בהצעה האפרו-אסיאנית בענייני המזרח התיכון בעצרת האו"ם; ועוד כמה פעולות שיש בהן להוכיח ולאשר לושינגטון שאין מוסקבה שות-פה נאמנה לשאיפה ולרצון שלה לשפר את היחסים בין שתי מעצמות-העל.

מצד אחר עדים אנו לכך כי השכן המזרחי שלנו, המלך חוסיין, מצליח להחזיק מעמד כנגד כל החותרים תחתיו ותחת ממלכתו, ולכל הנבואות השחורות כי הוא עומד סדר-אונים מול אירגוני המבלים וממשלות "הב-עת" בסוריה ובעיראק נראות בלתי-מבוססות. השושלת ההאשמית יושבת בדת-עמון קרוב לחמישים שנה, וככל ששלטונה נראה לעתים בלתי-יציב עובדה היא כי שום מאמץ חתרני, מבפנים או מבחוץ, לא יכול לה עד כה.

המלך חוסיין נראה היום כשולט בארצו ומכתאמץ לעצור בעד כל אינרציה במדינתו. ואם נסיף לכך את העובדה שהנשיא ניקסון החליט, לפי כל הסימנים, להד-גיש את מעמדה של ארצות-הברית כמעצמה יס-תיכונית ולהוסיף ולתמוך במדיניות הערביות המזרח תיכוניות בעלות

ואין זה אותו דבר. בעוד החלטת מועצת הבטחון מטילה על שליוח המיוחד של מוכיח האו"ם, ד"ר יארינג, לקיים מגעים עם מדינות האזור כדי לקדם הסכם ביניהן, הרי החלטת העצרת מטילה על השליח הזה להגשים את החלטת מועצת הבטחון, מחייבת את הישראלים לפנות את כל השטחים ומפצירה במועצת הבטחון לעיין בנקיטת צעדים מתאימים כדי להבטיח את הגשמת החלטתה.

אולם תגובתנו להחלטה בלתי-רצויה זו לא צריכה להיות: שב ואל תעשה, אלא להיפך: לעשות כל אשר ללא דינו שלא לסתום את הגולל על הסיכוי — היא חלש כאשר היא — להסדר מדיני. שכן לפי מלוא הכרתי לא ימצא הסיכסוך הערבי-הישראלי את פתרונ הרצוי וה-מינה את הדעת באמצעים צבאיים בלבד. את זאת אמרתי בראשית שנת 1948 ליושב-ראש הנהלת הסוכנות היהודית בימים ההם, מר דוד בן-גוריון, ואת זאת אני חוזר ואומר עכשיו כעבור 22 שנה. את זה אמרתי כשמס-פרנו בארץ היה 560 אלף נפש ומספר המצרים היה 18 מיליון, ואת זה אני חוזר ואומר עכשיו כשמספרנו בארץ 2.5 מיליון ומספר המצרים 32 מיליון. את זה אמרתי ב-1949 אל המשלחות הערביות, שבאו לדון עמנו על הסכמי שביתת הנשק ועל עריכת שלום ברודוס ובלואן, ואל כל מנהיג ערבי — בין מצרי בין ירדני בין סורי ובין עיראקי — שנודמן לי אחר כך לשוחח עמו בתקופת עבודתי הדיפלומטית. שכן מאמין אני כי הפתרון האמיתי והיחיד אשר יהיה בכווח להבטיח לנו ולמדינות הערביות השכנות גבולות בטוחים, מופדים ומוסכמים ולאפשר לנו ולמדינות האלה שיתוף נאמן לטובת האזור כולו, — מאמין אני כי פתרון זה הוא הפתרון המדיני אשר יושג מתוך רצון ולא מתוך כפייה, מתוך שיחות דיונים ולא מתוך קרבות ושפיכות דמים.

נכון שארצות-הברית תמכה ותומכת בעמדתנו כי חידוש שיחות יארינג מותנה בכך שהמצרים יתקנו את הפרות הפסקת-האש וההקפאה. מעודדת מאוד היתה התייצבותה לימיננו בעת הדיון בעצרת האו"ם על פתרון הסיכסוך במזרח-התיכון. אולם אין לשכוח כי האמרי-קאים ראו כל הזמן — ורואים גם היום — בשליחותו של ד"ר יארינג פרי יומתם ולי מתייחסים אליה כאל השג דיפלומטי גדול וכאל הצלחה מדינית ממדרגה ראשונה. יש כל היסוד לחשוש כי הם יתאמצו למצוא איזה איוון להפרות המצריות ויבקשו מאתנו, לא מתוך לחץ אלא מתוך שיכנוע, להסכים לחידוש השיחות האלה.

וכן אין לשכוח שאם רצינו בהמשכת הפסקת-האש למרות ההפרות המצריות, הרי עשינו זאת מתוך רצוננו הכן והעז שלא לדחות כל שביני-תקווה להגיע לדי הסדר מדיני ולדי שלום-אמת. שכן מחובתנו הלאומית הראשית והראשונה לעשות הכל למען השלום בלי ליאות, בלי דחיות, בלי אשליות ובלי יאוש. כי יאוש ישראלי מה-שלום — כפי שאמר סגן ראש הממשלה השר יגאל אלון באחת מהופעותיו האחרונות — כמוהו כנצחון הקיצוניים במדינות ערב. מה גם שבמצב ממושך של הפסקת אש רבים יותר סיכויי של ההסדר המדיני מאשר בתקופה של פעולות איבה. ביחוד אם נגלף יותר תושביה; אם נהיה יותר גמישים; אם נעודד מחשבות חדשות; אם נעלה רעיונות חדשים; ואם נמעיט ככל האפשר בהצהרות עוינות, בראיונות קיצוניים ובנאומים מלאי איומים. אם נעשה כל זה, בצד עמדתנו התקיפה על משמר עניינינו ובטחוננו, עשויים אנו לתקן במידה רבה את המעוות

בצורת חסות, בין בצורת מנדט ובין בצורת מושבה. כולן נהגות מעצמות מלאה ומריבונות מלאה וכולן זקוקות לתקופה ארוכה של שקט מדיני.

מי יתן ויהיה.

הי"ד ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחברי הכנסת ורדיגר, ואחריו — לחברי הכנסת אבנרי.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה. יפה עשתה ראש הממשלה בהעלותה היום בפתיחת הודעתה המדינית את סבלם של אחינו בני-ישראל בבדידת המועצות, אשר סכנת קיומם הלאומי והפיסי כאחד מתגלית יותר ויותר לעיני העולם הנאור, החרד והוועם.

אין זה סוד כי רק הדות נלקודה היהודית הפועמת בתוך-תוכו של כל יחיד באשר הוא שם ורק בזכות האמונה היהודית חל המפנה ההיסטורי בקרב יהודי רוסיה, אשר ידעו אותם כיהדות התרדמה והדוממה. אף פעם לא פסה האמונה מקרבם להתאחד עם כלל ישראל ולהיות שוב לעם אחד. ואמונתנו חזקה שבעזרת השם יבוא היום הגדול ויהדות הדממה תפתח את פיה בשירת הגאולה וכולם יבואו לציון ברינה.

חברי הכנסת. דחיית הודעתה של ראש הממשלה מהשבוע שעבר להשבוע, לפי בקשת סיעת גח"ל, לא רק שלא גרמה לשיבושים אלא אולי אף נתנה לממשלה, לשרים ולבית כולו שהות להירחרר שני, מקום לשקילת מאזן מעשינו וגישינו לגבי ההחלטה העיונית של העצרת הכללית של האו"ם — אף-על-פי שאין לנו להיבהל ממנה — ולקביעת עמדתנו בהיכנסנו לתקופת הפסקת-האש המוארכת בניית.

חברי הכנסת. מצרים — וברית המועצות מאחוריה — הסכימה להפסקת אש אשר נכנסה לתקפה ב-8 באוגוסט, לאחר שנשלה כשלוש ימים ואיבדה אלפי חללים במלחמת ההתשה נגדנו, אשר הפכה — כפי שאמרה ראש הממשלה — את המתים למותשים. כל העובדות מוכיחות ומלמדות שבערכת אויבנו באשר לכוחם להגחיל לנו תבוסה לא חל כל שינוי; יודעים זאת המצרים ויודעת זאת רוסיה. ישראל, בעזרת השם, חזקה ברוח ובכוח והיא מאוחדת ומלוכדת להדוף כל כוח זר אשר ינסה להזיז מעמדותיה הנוכחיות לפני בוא השלום. אל לנו גם לשכוח את האסון שפקד את העם המצרי ואת שליטיו במות נאצר, אשר למרות כשלונותיו נהפך לגיבור לאומי ולמנהיג ערבי מוצר ברום הרוח הלאומי. הפהוגה הנוכחית במצרים טרם התבססה; ורק היום קמה ממשלה חדשה, ואין להניח שהיא תהיה מעוניינת בחידוש הקרבות ובגרימת זעזועים למשטר הכושל על-ידי הפרת הפסקת אש אשר עליה הוסכם בתחילת החודש.

חברי הכנסת, מי שרצה לראות את האמת ומאמין בהשגחה העליונה רואה בכל ההשתלשלויות ממש את יד הקדוש-ברוך-הוא. עד כמה היינו אומללים בתקופת יוני-יולי: הגשת התכניות מצד ארצות-הברית, תכנית רוג'רס א' ורוג'רס ב'; ההחלטה ללכת לשיחות יארינג וקבלת תכנית אמריקנית; פירוק ממשלת הליכוד הלאומי; שינוי ביחסן של מדינות ידידותיות באירופה כלפינו — משום-מה הפכנו בעיניהם לבלתי-נוסבלים, לשאפתנים ולמטרידים — וכן עליית קרנם של הערבים ותומכיהם. והנה באה מלחמת דמים בירדן, באו חטיפת המטוסים

האוריינטציה המערבית, כירדן וכערב הסעודית — יש מקום להסיק את המסקנה שמצבו של הוסיין נשתפר במידה ניכרת לעומת מה שהיה לפני רבע שנה; בלי להתחשב בתגובות קהיר ובירות ערביות אחרות, יכול היה היום להרשות לעצמו למנות כראש ממשלתו את האיש הנאמן לו ובעל יד-הברזל, את ווצפי אל-תל.

כמי שהיה חבר בממשלה עד לפני עשרה חודשים מאמין אני כי אין בתוך ממשלת ישראל כיום אפילו חבר אחד שהוא נגד שלום, נגד הסדר ונגד גמישות בנושאים אלה. אין חבר אחד שאינו סבור כי עלינו לעשות כל מאמץ כדי לאפשר לשלוח האו"ם הד"ר יארינג להצליח בשליחותו לכשיתחדשו השיחות ולמלא את אשר הוטל עליו כראוי וכדוים. עובדה היא שממשלת ישראל הביעה שאינה משוכנעת כי בשעה חמורה וגורלית זו מן הנמנע הוא להיתפס לרגישות-יתר כלפי תביעה זו או זו, כלפי איום פלוגי או אלמוגי המובעים עתה על-ידי מנהיגי ערבי זה או זה — עוד בטרם התחילו השיחות ועוד בטרם ישבנו ליד שולחן הדיונים. עובדה היא שממשלת ישראל הביעה נכונות מלאה לשאת ולתת עם מדינות ערב ברוחה ובמס-גרתה של החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967. כן עובדה היא שממשלת ישראל הידעה ברורות כי בעת המשא-ומתן יכול כל צד להעלות לדיון ולבידור כל שאלה וכל בעיה שמעניינת אותו במיוחד; ממשלתו אף הרחיקה לכת בוותרה על דרישתה למשא-ומתן ישיר ובהסכימה לקיים את המשא-ומתן הזה בראשותו ובאמצעותו של ד"ר יארינג, לפי נוסח שיחות רדוס ב-1949 או לפי כל נוסח אחר שייקבע על-ידי — דבר אשר רבים בתוך ציבורנו ראו בו, כביכול, סטייה מעמדתנו העקרונית. ממשלתנו עשתה את התפנית החדה הזאת לא משום שהגיעה למסקנה שבכוחם של צבאות ערב להכביע את הקווים הצבאיים שלנו ולהכתוב לנו את ההסדר בתנאים שלהם. ממשלתנו עשתה זאת מתוך רצונה העז והנאמן, למרות עדיפותו הצבאית, להגיע לידי פתרון מדיני, לא צבאי; פתרון שלא יפגע בתקינותו של שום צד ושהיה בעל יסודות חזקים ואיתנים כל כך שיבטיחו לנו שלום-אמת בר-קיימא.

ועל כן, אם תוגבל פעילותם של החבלנים בירדן; אם יתמסרו ראשי השלטון החדשים בקהיר לשיפור מצבם הפנימי שהלך בשנים האחרונות מדחי אל דחי; אם תמ-שיך ארצות-הברית ותנקוט מדיניות תקיפה שיש בה לבלום את המזימות הסובייטיות; אם הצדדים הנוגעים בדבר במישרין יכבדו בקפדנות את הפסקת-האש וההק-פאה; אם יבינו הצדדים האלה כי הלוחמה אינה יכולה להיות שופט אחרון ופוסק אחרון במשבר מורחב התיכון; ואם לא תנקוט ישראל מדיניות של "שב ואל תעשה" — אם ייעשו כל הדברים האלה תישלל האפשרות שההחלטה על מלחמה ושלום באזורנו תעבור אל יסודות בלתי-יצויים במזרח התיכון, כגון המחבלים וגורמים זרים, לא יהודים ולא-ערבים; גורמים שלא איכפת להם לסכסך, להבית ולשפוט דמים כדי לסלול לעצמם דרך לחלק זה של העולם ולהתבצר בו לטובת האינטרסים שלהם, כסין וכברית-המועצות. אם ייעשו כל הדברים האלה אפשר יהיה לנו ולשכנינו לדון בהמשך השיחות לא רק על החזרת שטחים, לא רק על יצירת אזורים מפורזים ולא רק על יישוב פליטים, אלא גם על אינטרסים משותפים ועל מה שיכולה כל מדינה לתרום לשיגשוגו של האזור מכל הבחינות. מה גם שיש הפעם הראשונה בהיסטוריה שאין שום מדינה מזרח-תיכונית הגתונה לשלטון זה, בין

אחד עם שיקוליו. אל לנו להזדרז עתה: זאת מייעצים לנו גם הגויים. כל הסימנים מוכיחים שהפסקת האש יצרה לנו כד מתאים לשקט נפשי בו ניתן לשקול כל גישה היטב היטב מכל הבחינות והאספקטים, גם מן הבחינה הבין-לאומית. למרות ההחלטה העוינת, הבלתי-חוקית והבלתי-צודקת של העצרת עלתה קרננו. אמרה זאת ראש הממשלה לפני זמן לא-רב: "יש לנו כיום רחבה פחות ויכוח בעולם בעניין צדקת עמדתנו משהיה זה זמן רב". עלינו לנצל מצב זה.

אדוני היושב-ראש, בשעה זו בה אנו עוסקים בשא-לת בטחונה של ישראל מתהולל בארצנו מאבק פנימי מר ונוקב על דמותה הרוחנית של המדינה. בסיוע נציגי גר-מניה ובעידודם של אנשים הרוצים לרופף את אחדותנו מתארגן בשבת הקרובה מירון כשניוני בין-לאומי באש-קלון. עוד לא נעשה מעשה מחפיר כזה בישראל, וממשלת ישראל שותקת.

ליכודנו כעם אחד הוא שיתן לנו את העוז לעמוד בפני שונאינו. לכן אך עוזל ופושע עושים אלה הבאים לחלל את שבת-קדשנו בגסות-רוח ולפגוע ביסודות אחדותנו. מעל במה זו, במהלך הדיון על בטחוננו, אני קורא לראש הממשלה ולשריה לבטל מיד את הגיירה, למנוע שפיכות דמים ולהציל את כבודה של ישראל. אל ניתן לחלל את שמנו בעולם ואל ניתן להבאישו בעיני הגויים.

היו"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בפתח דבריה היום אמרה ראש הממשלה כמה מלים על מצב יהודי ברית-המועצות, מלים המבטאות את אשר על לב כולנו או כמעט כולנו. אני מציע לסיעות הרוב בבית הזה כי בהצ-עות הסיכום שלהן בתום הדיון יפרידו בין חלק זה של הנאום ובין שאר החלקים, כדי שהכנסת כולה או כמעט כולה תוכל לרשום לפניה את הדברים האלה.

ומכאן לעניינים העומדים ברומו של עולם, ענייני מלחמה ושלום. שלושה מושכלים ראשונים עומדים לנגד עיני בשעה זו: א. הפסקת האש תסתיים אם לא תהיה התקדמות בולטת לקראת הסדר שלום; ב. לא ייתכן הסדר שלום אלא על גבולות ה-4 ביוני עם שינויים כלשהם; ג. לא יהיה שלום בלי השתתפות פלסטינית.

פרק ראשון: הפסקת-האש. כמו שעון-חול גדול, שגרדי החול שבו יורדים בלי דחמנות, כך עוברים הימים היקרים של הפסקת האש. נשיא מצרים גמאל עבד-אלי נאצר קבע כלל: הפסקת אש ממו-שכת פירושה השלמה עם הכיבוש הישראלי, על כן היא פסולה מבחינה מצרית. אם נסכים ואם לא נסכים לצדקת כלל זה, ברור שהוא עומד לנגד עיני המצ-רים כעקרון הממשלה החדשה לא תוכל לזוז ממנו. אפילו תהיה ממשלה זו משוכנעת, כפי שנאמר היום כמה פעמים בוויכוח זה, שחידוש המלחמה ימיט איוון על הצבא המצרי, על מצרים, גם אז לא תוכל להסכים להארכה ממושכת של הפסקת האש אם לא תהיה הת-קדמות לשלום.

מה יקרה אם תתמוטט הפסקת האש בעוד שלושה

הנפשעת, פיצוץ המטוסים וכל הטררגיה האנושית הכ-רוכה בכך, גילוי השקר הגדול שבהצהרות רוסיה ומצרים על אי-הזות הטילים — והקערה נהפכה על פיה.

חברי הכנסת. כאשר החליטה ממשלת ישראל להיע-נות ליזמה האמריקנית, אשר אחת ממטרותיה העיקריות היא הפסקת הקטל וההרג של צעירינו, תמכנו בהחלטת הממשלה. למעשה היתה תשובת ישראל ליזמה האמריק-נית מורכבת מאוד וכללה סעיפים ותנאים שונים, חלקם גלויים וחלקם מוסתרים. בין היתר התבססה ישראל על החלטת מועצת הבטחון מנובמבר 1967, החלטה מס' 242, שבה יש סעיפים ברורים באשר להקפאת המצב הצבאי בחזית המלחמתית. זו היתה קערה של דבש עם עוקצים. היו אנשים שהאמינו וקיוו כי ההסכם יישמר על כל חלקיו וששיחות יאריגן ביאנו להסדר המיוחל. כלום מותר היה לנו להיות כה נאיביים ולהאמין כי לרוסיה כוונות כה טהורות וכי שאיפתה לשלום? כי זונחת היא את תכניתה ומקבלת את התכנית האמריקנית? האם פירוש הדבר חלושה? כניעה? לא היינו בין האופטימיס-טים, אף-על-פי שלא תיארונו לעצמנו שלאור היום, ברש-גלי, מיד עם הפסקת האש, תבואנה הפרות חמורות פקידום הטילים על-ידי המצרים בפקוחם של המומחים הסובייטיים. וכאן יש להעלות על גס את יעילותם של כוחות הבטחון של צה"ל, אשר הודות למעקבם המדוייק ובסיוע ההתמדה וההסברה של נציגינו בעולם הביאו לידי הכרת ארצות-הברית בצדקת טיעוננו ולידי שינוי ניכר לטובתנו בדעת-הקהל העולמית.

ממשלת ישראל אמרה בהקפיאה את השיחות ב-6 בספטמבר: "כל עוד לא יוגשם הסכם הפסקת האש במלואו ולא ייחזר המצב הצבאי בתעלת סואץ לקדמותו לא תוכל ישראל להשתתף בשיחות השלום בניו-יורק."

אדוני היושב-ראש, השאלה הנשאלת כעת היא: מה הלאה? ראש הממשלה בהודעתה היום הותירה הרבה מקום לתימרון, הרבה מקום לכל אפשרות של שיבה לשיחות. גם מתוך הצהרותיהם של השרים דייק, אלון ואבן — כל אחד לפי סגנונו הוא — מוכרחים להגיע למסקנה כי אמנם שואפת ישראל לשוב לשיחות ברא-שות של יאריגן. השאלה היא רק באילו תנאים, מתי ואיך.

ברור שהחזרת הטילים למקומם — והדבר אינו מתקבל על הדעת ברגע זה — היא האפשרות הרצויה לנו ביותר. אך ייתכן שהאפשרויות האחרות המוזכרות — כגון הבטחת נשק, עזרה כלכלית — יפצו אותנו על היתרון שזכתה בו מוצריהם של מוסקבה לסכנה שבכל התערבות פעילה מצד חייליה בעימות המזרח-תיכוני? כי זאת עלינו לדעת: תמה פרשת סיכסוך ישראל-ערב. העולם נכנס לתקופת העימות הגדול והמסוכן בין ארצות-הברית וברית-המו-עצות, ואולי קיימת אפשרות של נסיגת וושינגטון מיחזם השלום שלה? נראה לנו שארצות-הברית לא תיסוג מן התכנית שאותה יזמה. היא שואפת להסדר שלא יפגע בתכניתה וביוקרתה; והסדר כזה אפשרי, לדעתה, אם לא בתצמצם ישראל בשאלת סילוק הטילים או אי-סילוקם אלא תסכים לפיצוי אלטרנטיבי. אל לנו למרוד. עלינו לשקול את צעדינו בתבונה. עמידתנו האיתנה והמכובדת על דרישותינו עד עתה היא שקבעה את גישתה של ארצות-הברית למרות שיקוליה השונים שלא תמיד עלו בקנה

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (אבנרי, מאיר, ש. תמיר, אליעד, הורביץ) —

ראש-הממשלה ג. מאיר :
אתה מציייר תמונה של רצון לשלום וכל הדברים הטובים; תגיד לנו מה עם הטילים, מה צריך לעשות ואיך צריך להשלים אתם?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
אני מודה לך על השאלה ואשיב עליה. דעתי היא שהיתה הפרה גסה של סעיף ההקפאה. זוהי בעיה צבאית המחייבת תשובה צבאית. אחת התשובות הצבאיות האפשריות היא החזרת המאזן הצבאי על כנו על-ידי חימוש וציוד. אינני מאמין — וגם את אינך מאמינה, גברתי ראש הממשלה — שאפשר להזיז את הטילים אחורה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :
קדוש! — כה אמר סאדאת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
שמענו היום הצהרה מפי ראש הממשלה. כולנו יודעים לשמוע מה נאמר בה.

ראש-הממשלה ג. מאיר :
אדוני, אתה מתחמק.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
אמרתי בצורה ברורה ברגע הראשון: מעולם לא ראיתי בהזות הטילים סיבה לפרוש משיחות יארינג, ואני חוזר על כך היום. אמרתי זאת ביום הראשון.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית) :
לא היתה בכך שום הפרת אמונים?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
אין קשר בין המצב הצבאי ובין שיחות שלום. שיחות שלום אפשריות גם בלי הפסקת אש, כפי שהן בווייטנאם; יכולה להיות הפסקת אש בלי שיחות שלום. שני דברים אלה אינם קשורים זה בזה.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית) :
אין אתה מאמין להסכם כאשר לא מכבדים הסכמים?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :
אינני מאמין לשום הסכם שלא אערוב לו בעצמי. כבר אמרתי זאת מעל הדוכן הזה לא פעם. אינני מאמין לשום מדינאי — לא ידד ולא אויב. אינני מאמין לשום הסדר שלום שלא יהיה מבוסס על רצון הצד השני לקיים אותו. שלום שריר וקיים — כאשר כדאי לצד השני לקיים אותו וכאשר לא כדאי לצד השני להפירו. אין ערובה אחרת לשלום. הערובה היחידה היא שלצד השני היא כדאי לקיים את השלום ולא יהא כדאי לו להפר אותו. כך זה מאז שחר ההיסטוריה, וכך זה בימינו.

ובכן יארינג פועל על סמך החלטה של מועצת הבטחון שבה שולטות ארבע המעצמות. מתוכן שלוש מעצמות קבעו בצורה חד-משמעית שהן דוגלות בגבול ה-4 ביוני. המעצמה הרביעית, ידדתנו היחידה, אומרת: גבולות ה-4 ביוני "עם שינויים קלי-ערך". אצל הערבים זה הפך מזמן לפרה קדושה. האם מישהו מאמין ברצינות שבאמצעות שיחות יארינג ייתכן הסדר כלשהו שאיננו מבוסס בעיקרו על גבולות אלה?

חודשים, בעוד חודשיים, בעוד ארבעה או חמישה חודשים? מה יקרה? אם נכה בהם, כפי שנצטרך להכות בהם, תגבר ההתערבות הסובייטית. לא תהיה מלחמה ישראלית-מצרית; תהיה מלחמה ישראלית-סובייטית-מצרית. ומכאן -- סכנת העימות הגלובאלי עם כל הנובע מכך לגבי בטחון ישראל. לכן, אדוני הושב-ראש, אין כל מנוס משיבה אל שיחות יארינג, וכל מי שחושב מבין היושבים על הספסלים האלה, ספסלי גח"ל, שיש מנוס הריהו עוצם עיניו מראות את העובדות הבין-לאומיות.

אם כן, לשם מה התכסיסים, לשם מה ההשהיות? הם לא היו דרושים לשם השגת הנשק האמריקני; הם לא הביאו לנו שום יתרון פוליטי. התכסיסים לא מילאו שום תפקיד זולת שניים: להכתיים את המדינה ולהשפיל את כבוד הממשלה. להכתיים את המדינה — מכיוון שמת-פשוט בעולם הרושם כי ההפרה הגסה של סעיף ההקפאה בידי המצרים מנוצלת על-ידי ממשלת ישראל לשם התחמקות משיחות שלום שבהן לא רצתה מלכתחילה. דעה זו הולכת ומשתרשת בדעה-הקהל העולמית, גם בין המדינאים בעולם, והיא פוגעת במעמדו המדיני. להשפיל את כבוד הממשלה — הלא הממשלה הזאת אמרה בצורה חד-משמעית, מבלי להשאיר לעצמה אף פתח קטן ביותר לנסיגה, שלא נחזור לשיחות יארינג אם לא יחזירו את הטילים אל מחוץ לאזור ההקפאה. כאשר פירסמה ראש הממשלה החלטה זו, ציינתי שלא זו בלבד שאני מתנגד לתכנה, אלא שאני סבור כי מבחינה פוליטית זה משגה חמור. כי ההחלטה נוסחה כך שהממשלה לא השאירה לעצמה כל פתח לנסיגה מכובדת, במקרה שיהיה בכך צורך.

היום, גברתי ראש הממשלה, את נמצאת במצב שאת נאלצת לשנות את עמדת הממשלה. מה שאמרת היום, מה שמשמע ממך שאמרת היום, סותר לחלוטין אותה החלטה גוקשה של הממשלה. ואם כן, לשם מה מחליטים החלטה גוקשה כזאת? מה זה הועיל? אנחנו נחזור לשיחות וזה ייראה כאילו חזרנו מתוך כפייה, בעל כרחנו, במקום שנחזור בגאווה, בראש מורם, כבעלי מדי-ניות ישראלית יזומה.

פרק שני: בעיית הגבולות. מה נעשה בשיחות יארינג? יארינג פועל מטעם מועצת הבטחון...

ראש-הממשלה ג. מאיר :

על הטילים, על ההפרה הזאת, אינך מוצא לנכון לומר מלה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

יש הרבה מה להגיד, גברתי ראש הממשלה. היתה הפרה גסה של סעיף ההקפאה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי) :

זאת אתה אומר עכשיו. באותו יום אמרת שזה היה צעד של הרגע האחרון.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) :

גם אז אמרתי שהיתה הפרה.

אני חושב שהצורה שבה נכנסה הפסקת האש לתק"פה והצורה שבה הובא לאחור מכן סעיף ההקפאה המפורש אינן מעידות על כשרון רב של ממשלת ישראל, אם נאמר זאת בצורה עדינה.

חוברת ג', ישיבה ק"ד

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (אבנרי, אליעד, גולדשטיין, קשת, חזן, ידיד, לנדאו, הורביץ) —

היחסים שיקומו, על פתרון הבעיות, על אירגון מחדש של המרחב, על אירגון הסדרי בטחון הדידים.

מנחם ידד (גח"ל):

מה עם ירושלים?

חיים לנדאו (גח"ל):

בירה משותפת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כיוון שאם הולכים לשיחות יארינג, ברור מראש שזאת תהיה התוצאה. לכן מוטב שנגיד מראש מה אנחנו רוצים, על מה גילחם, על מה נתעקש ועל מה לא נתעקש. ואני רוצה להעלות על נס את דוד בן-גוריון — שהוא עדיין הצעיר שבכולנו — האומר את הדברים בלי פחד ובפה מלא; הלוואי והיו חסדיו מאתמול בבית הזה הולכים בדרכו.

הפרק השלישי: השתתפות פלסטינית. יש מחלה המלווה אותנו זה שני דורות; אפשר לקרוא לה רק בשם "השגעון ההאשמי". שום גווע במדבר לא דבק בפאטה-מורגאנה כפי שהממשלות שלנו בכל גילגוליהן דבקו בשגעון הזה. חבר-הכנסת אליהו ששון נזכר מתוך נוסטלגיה בימי נודי סעיד והמטטר ההאשמי בעוראק, והדברים מתנגנים בדבריו גם היום. מר שרת המנוח תר כל חייו אחרי המלך עבדאללה. זכורות לכולנו הרפתקאותיה של הגברת גולדה מאיר במשא-והמתן עם עבדאללה; זכורים מגעי משה דיין בתום מלחמת העצמאות; ידועים מסעות יגאל אלון בכל התקופות. היום נאמה ראש הממשלה — ראש ממשלת ישראל — נאום תעמולה האשמי, שהיא ראוי להישמע ברמת-עמון ולא אצלנו. היא אמרה ש"ה-מלך החליט באיחור רב להבטיח לעצמו את השלטון בבית", ש"החבלנים התכוונו לקעקע את השלטון הלגיטימי", שהמלך פעל "למניעת הידרדרות והחזרת היציבות". מה זה?

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

תביא את הסיפור על הפגישה עם עראפאת, נקנה אותו ממך ב-10 אלפים דולר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

האם אנו ממונים על יציבות השלטון ההאשמי? כל זה נאמר אחרי מלחמת אחים בירדן שגרמה לשחיטה נוראה: לא שחיטה של פידאיון כי אם שחיטת פלסטינים, שחיטה שהיתה נקדחת שבר — וצריך להבין זאת: נקדחת שבר — בהיסטוריה של עמי ערב. אחרי המאורע הזה המרחב איננו דומה למה שהיה קודם.

והנה מדברת ראש הממשלה כאילו אנו חיים לפני עשר שנים, עשרים שנה, שלושים שנה — ב-1935 או ב-1955. מה יש למלך חוסיין למכור לנו? האם הוא יכול לתת לנו שלום? האם הוא רוצה לתת לנו שלום? האם הוא יכול? עד מתי יימשך העיוורון הזה?

לא נפגשתי עם המלך חוסיין, אבל אני יכול לתאר לעצמי מה היה אומר אילו נפגשנו: אני רוצה בשלום אבל אני יכול. ברור שאינו יכול. אם המלך חוסיין יישאר בדרך גס על כסאו — בדרך גס ובעזרת הכידונים הישראליים — כלום יוכל לתת לנו שלום? מובן שלא. כל חברינו וידידנו בעולם מבינים זאת. אפילו ממשלת ארצות-הברית בעלת החסות של המלך חוסיין מבינה זאת. מעל דוכן האו"ם הצהיר בפעם הראשונה השגריר

יש הרבה על מה להיאבק בשיחות יארינג: על סידורי בטחון, על טיבם של סידורי הבטחון, אולי אף מרחיקי-לכת ביותר, על טיב השלום...

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

מה זה סידורי בטחון? זה עוד הפעם או"ם?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני יכול להעלות על דעתי לפחות עשר צורות שונות של סידורי בטחון, אם ישאלו אותי מה דעתי על כך, אגיד. אינני חושב שיש סידור-בטחון אחד. יש מיגוון של סידורי בטחון: החל בנוכחות צבאית במקומות מסויימים, למשל ברמת-הגולן בתקופה מסויימת, וכלה בכוח או"ם שיהיה כפוף למועצת הבטחון ולוטו האמריקני. יש עדיין בדבר כוח מעורב אמריקני-סובייטי; בדבר פירוז יעיל. יש אפשרויות הרבה. אינני חושב שיש תשובה אחת. מדבר סיני הוא דבר אחד, הגדה דבר שני והרמה דבר שלישי. בכל מקום יהיו סידורי בטחון שונים לפי טבע המקום והבעיה.

אהרן גולדשטיין (גח"ל):

מדוע לא הגענו לשלום לפני 1967?

היו"ר ב. צ. קשת:

אני חייב כבר הרבה זמן לחבר-הכנסת אבנרי בגלל ההפסקות.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אם בסוף הנאום יתן לי כבוד היושב-ראש זמן נוסף לענות, אשמח.

אני רוצה לחזור לעניין. כאשר כך המצב, כאשר שלוש מעצמות אומרות כך והמעצמה היחידה שהיא ידידתנו אומרת כך, וכאשר המצב הפוליטי בעולם הערבי כזה הוא — אשליה היא לחשוב שאפשר להשיג בשיחות יארינג הסדר שלום שאיננו מבוסס על גבולות ה-4 ביוני.

לכן מי שאומר שבשום פנים ואופן לא יחזור לגבולות ה-4 ביוני, עם שינויים כלשהם, אין לו מה לחפש בשיחות יארינג. וצודק במקרה זה חבר-הכנסת בגין המתנגד לשיחות יארינג מלכתחילה. הוא הרבה יותר הגיוני בעיני מאשר חבר-הכנסת חזן — עם כל הכבוד — שאמר היום: אנחנו לא רוצים בסיפוח שטחים "לשמים", אבל אנחנו רוצים בסיפוח שטחים מסיבות אחרות. השטחים העומים דים לגד עניין לפי תכנית השלום של מפ"ם הופכים את השלום לבלתי-ריאלי. אולי זוהי תכנית טובה אך לא ריאלי. ואם אתה אומר שסיפוחים אלה הם בשבילך תנאי — גם לך אין מה לחפש בשיחות יארינג. לעומת זאת מי שמוכן לכך באופן עקרוני — לשלום המבוסס על גבולות ה-4 ביוני — יארינג יכול לעזור לו להשיג את השלום.

יעקב חזן (המערך, עבודה—מפ"ם):

לך לא נחוץ יארינג; אתה מוותר עליו בכלל.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

תביעתי היא, ואני אומר את הדברים בצורה מפורשת: תכרוז ממשלת ישראל מראש שהיא מוכנה לקבל את הגבולות הקודמים בתנאי שיקום שלום-אמת עם סידורי בטחון אפקטיביים; תכרוז הממשלה שהיא תילחם על גבול פתוח, על סידורי בטחון ממשיים, על טיב

העתונות, עוד בטרם נשאה דבריה פה, רמז שהיה צורמני באוניו בייחוד על הרקע החשוב של חלקים אחרים בנאומה. בפעם הראשונה מאז ששת הימים עלול להיווצר מצב בו מבצבצת ועולה נכונות מצד גורמים ישראליים מרכזיים — ואינני אומר בינתיים הממשלה — לויתורים קיצוניים עמוקים ונחפזים אף יותר מאלה שאנו נקראים להם על-ידי הממשל האמריקאי. וזאת דווקא בימים בהם חלה בושינגטון מידה של התכחות ריאליסטית הראויה לעידוד ישראלי.

הכרזות ישראליות כאלו שמות לאל את ההחלטות הרשמיות התקיפות ביותר. כך עלולים אנו לאבד כל עמדת מיקוח, ובכך יזינו להפוך את ישראל מגורם עצמאי לגרו-רה של ארצות-הברית, אשר תחזיק בכיסה את הנכונות הישראלית הנתונה עד לעת מצוא ותחליט על פי אינטרס סים אמריקניים, אולי אף כאלה שאינם קשורים כל עיקר באזורנו, מתי ותמורת מה למכור את זו הכניעה הישר-אלית המוצעת.

והרי החלטת הממשלה לא לחזור לשיחות יארינג ללא תיקון המעוות היתה מושתתת לא רק על הפרת האיזון, אלא על ההנמקה הצודקת שאין טעם לערוך הסכמים חדשים, גורלים, מרחיקי לכת, עם המשטרים הנוכחיים בקהיר, בעצם במוסקבה, שעה שהם מוכיחים בעליל את הציניות, הרמייה וכוונות הודון שלהם. יתר על כן, רק לפני שבועיים ימים, ב-30 באוקטובר, אמר הדובר הישראלי באו"ם כי "אישור הצעת ההחלטה האפריקנית" אסיאתית הפרו-ערבית יתק את שיחות השלום של יארינג, אפילו אם יימצא פתרון למשבר הטילים בתעלה".

מה קרה איפוא בימים האחרונים ממש, שדירבן שרים ישראליים וגורמים שונים, ממשלתיים או חצי ממשלתיים — אני זהיר בדברי — להשמיע ולהדליף הצהרות שיש בהן ברירה מן המציאות המשופרת בה אנו נתונים דהירת אמוק אל עניבת החנק של שיחות יארינג ותכנית רוג'רס, אשר בהכרח יתקעו אותנו במבוי סתום ואכזר ואשר אף מחייביהן ראו בהן רעה שנדחקו לק-דאתה בעל כרחנו? האם נכנסנו לשלב נוסף באינפלציה המסוכנת של הלאו הישראלי, שילך ויאבד את שארית משמעותו? ומה הבהלה שאחזה היום או אתמול בשד החוק, אשר הכריז לפתע כי "ישראל מוכנה למסוד לערבים את רוב השטחים אשר נכבשו במלחמת ששת הימים"? זוהי נוסחה חדשה לחלוטין, גברתי ראש הממ-שלה, ואני מבקש מראש הממשלה להודיע בדברי תשו-בתה לבית ברורות האם זוהי הצהרה מוסמכת על דעת הממשלה.

אדוני היושב-ראש, אם ישראל תיכנס למינהרת החנק של שיחות יארינג, הסגורה מכל עבריה במקשה של החלטת מועצת הבטחון, בפירושים של כל ארבע המע-צמות הגדולות להחלטה זו — כולם פירושים מסוכנים, במקשה של תכנית רוג'רס — אם ניכנס למינהרת החנק הזאת, שוב לא יהיה מפלט ומוצא ממנה.

צירוף של נסיבות והחלטה בעייתה חילצו אותנו מן המלכדות. עובדה היא כי שום לחץ בלתי נסבל, אם בכלל קיים לחץ מהותי בשלב זה, אינו מופעל עלינו לחזור אל השיחות. כל נכרה לעצמנו כמו דינו את התהום לפתח ביתנו.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, יורשו לי שתיים-שלוש מלים לא כלפי הממשלה, אלא כלפי אנשי ציבור שמתוך

צירלס יוסט לפני כמה שבועות שארצות-הברית מכירה רשמית בקיומם של הערבים הפלסטינים. הוא אמר:

"The United States agrees with the conclusion of several speakers that if any peace is going to come to the Middle-East it has to take into account the legitimate concerns and aspirations of the Palestinians".

"ארצות-הברית מסכימה עם המסקנה של כמה נואמים שאם יבוא שלום למזרח התיכון הוא חייב לקחת בחשבון את הדאגות והשאיפות הלגיטימיות של הפלס-טינים".

האם נפגד אחרי ארצות-הברית בעניין זה? או החיים פה, או שצריכים לחיות אתם? אני מציע, אדוני היושב-ראש, שממשלת ישראל תכריז שהיא מכירה בקיו-מו של העם הערבי הפלסטיני; שהיא מוכנה מיד לנהל אתו משא-ומתן בדרך אפשרית; שאנו קוראים לעם הפלסטיני להקים נציגות, וכיך בכל נציגות פלסטינית המוכנה לדבר אתנו; שאנחנו גותנים חופש פעולה מדיני לאוכלוסיה בשטחים המוחזקים; שנחזיר את העסקנים שגורשו משם ושלא נעשה דבר להצלת המשטר ההאשמי בירדן.

הי"ר ב. צ. קשת:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחבר-הכנסת סנה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. דבריה של ראש הממשלה הושמעו היום כשאנו נתונים במציאות, שבמ-ר בית נתניה נוחה היא יותר מזו שבה נפרדנו בדיון המדיני האחרון. הודון נאצר, הדמות המרכזית של האימפריא-ליסם הערבי, שקידש מלחמת-חרמה על ישראל ועל חייו, עבר מן העולם. הן כנופיות הרצח שבעבר-הירדן והן צבא האויב הנתון למרותו של חוסיין סבלו מהלומות רציניות זה מזה. על סוריה ועל עיראק עובר עתה אחד המשברים העונתיים הפוקדים מדינות אלו מזה עשרים שנה. מצב הרקש הישראלי שופר, אף כי אין כל מקום לצהלה מופרות בנדון, באשר כל מה שמובטח לנו עתה הובטח עוד בטרם הופר הסכם הפסקת האש בתעלה. ומה שחשוב מכל — האבידות הישראליות בחזית צומצמו במידה רבה מאד.

בנקודה מרכזית אחת יש לממשלה חלק בשיפור המצב. החלטתה מיום 7 בספטמבר 1970 לא להשתתף בשיחות יארינג עד אם יסולקו הטילים ועד אם יוחזר המצב בתעלה לקדמותו היתה הזדקפות שהבשילה, כפי שציפינו מראש, מיד פירות מדיניים חיוביים. ניתן לומר שמאז תום מלחמת ששת הימים לא קיבלה הממשלה, בכל הרבכיה, גילגוליה ותאריה, החלטה אמיצה, אף כי מובנת מאליה, כהחלטה נבונה זו.

משום כך, אדוני היושב-ראש, דווקא משום כך, עוקבים אנו בחרדה עמוקה אחרי הצהרות ופירסומים נמהרים ומוזיקים מפי שרים שונים, המגלים משום-מה להיטות ומחפשים כל סדק להגיע דרכו אל שיחות יארינג המושתתות על החלטת מועצת הבטחון מנובמבר 1967 ועל תכנית רוג'רס — אלו שתי המלכדות החרס-ניות לעתיד ישראל. בדאגה מיוחדת האוננו גם הערב לרמו מסויים מפי ראש הממשלה, רמז שהובלט מראש בכל

גם לאלה של הממשלה וגם לאלה של האופוזיציה, הרי הוא נבחר לכנסת השביעית, הוא כיהן בה שנה. הוא יכול היה להמשיך ולהשמיע אותן כאן ולנסות לשכנע את כולנו. הוא בחר לא לעשות זאת. הוא בחר לפרוש, והודיע שהוא פורש מן הפוליטיקה כדי לכתוב ספרים. לעשות את זה, ובעת ובעונה אחת לקום ולהכריז מאחורי גבה על הממשלה, כלפי עתונות חוק, הכרזות תבוסניות כאלה ולתת נשק בידי אויבים - זוהי חבלה.

דוד בן-גוריון הוא מעריץ גדול של דה-גול, עד כדי טיהורו של דה-גול מן הבגידה שבנד בישראל באחת משעותיה הקשות ביותר. למה לא למד ממנו לפחות את דרך האצילות, שלאחר פרישה בגיל מופלג - ובן-גוריון פרש בכבוד רב ובצורה נאותה - שותקים ואין פוגעים מבחוץ בדרך של מדינה שאותה הנהיג שנים כה רבות? ישאיר-נא לתלמידיו ולנאשי מפלגתו הממלכתי-תית את המערכה המדינית. הללו רואים את פני הדברים באור הרבה יותר מעשי, אקטואלי וממלכתי.

הי"ד ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה, ואחריו - לחבר-הכנסת הרדי.

משה סנה (מקי"ז):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בין הפסקת-האש ובין שיחות שלום בחסות שליח האו"ם, הנקראות בקיצור "שיחות יארינג", קיימת זיקת גומלין. התפלאתי לשמוע בדיון הזה דעה שאין שום שייכות בין דבר אחד לשני. שני הדברים קשורים ודבוקים.

אולם חל שינוי בזיקת הגומלין הזאת. ב-7 באוגוסט היה צורך בהפסקת-אש כדי לפתוח בשיחות יארינג. היום, בנובמבר, יש צורך בשיחות יארינג כדי להאריך את הפסקת-האש, וכל מי שמעוניין בהארכת הפסקת-האש צריך לחדש את שיחות יארינג. נכון שהושם מכשול לשיחות האלה. צריך להיות אויב גדול של האמת כדי להאשים את ישראל בכך שהיא אשר שמה את המכשול הזה. את המכשול העמידו אלה שהפרו את הסכם הפסקת-האש באותו לילה שהוא נכנס לתקפו.

אני רוצה להגיד בכל גילוי-הלב: מכשול אפשר להסיר ומכשול אפשר לעקוף. לכן לא אמרתי מעולם מלה נגד השעיית ההשתתפות בשיחות; אני גם אינני חושב שהיא לא הביאה לתוצאות; אבל הנוסחה, כי לא נשוב לשיחות עד אשר יוחזר מצב הטילים לקדמותו, לא היתה נכונה. אינני אומר שהיא לא היתה צודקת, אבל היא לא היתה מציאותית. לכן אני מצוין לשבח, שבנאום אשר שמענו היום מפי ראש הממשלה לא הופיעה הנוסחה "להחזיר לקדמותו", אלא הופיעה הנוסחה "תיקון המעוות". והרי היו בישראל כאלה אשר המליצו עליה עוד לפני שניציגי השלטון בארצות-הברית המציאו את הביטוי rectification, שמשמעו פחות או יותר "תיקון המעוות". אני מעדיף את הנוסח הזה מאשר את הקודם, לא מטעמים סמנטיים, בלשניים, אלא מבחינת התוכן.

מה שחסר בנאום ראש הממשלה הוא נוסח של הודעה ברורה - אני מקווה שהיא עוד תבוא - שנוכל לחזור לשיחות עם תיקון המעוות בכל אופן סביר שהוא. זה לא יחליש את תביעותינו; אני חושב שזה יוסיף להן תוקף, כי יש שובר בצד הדרישה: יבוא תיקון נוסף -

לממשלה - שני אנשים שהמרחק מהם היה רב, ואינני עושה שום השוואות ביניהם. האחד הוא חבר-הכנסת אבנרי, והשני - דוד בן-גוריון, שמשום מה משמיעים לאחרונה קולות דומים.

לחבר-הכנסת אבנרי אני רוצה לומר שכאשר שמעתי פה מפי אדם, שמדקלם שלוש וחצי שנים על שלום, גלוי סקוף על פגישת אלן-חוסין, וכתוצאה מכך בא פירסום בין-לאומי - אני, שכידוע לך לא נלהב להסדר המוצע עם חוסין, וזועזעתי עד עומק נפשי. איך אפשר לחבל בנסיון כל כך מרחיק לכת ולסכן אותו אדם שנפגש - אם נפגש, אינני יודע - ולקחת אחריות לדבר גודלי מעין זה, ואגב כך לדבר על כמיהה לשלום? אינני זוכר חבלה מהורה כל כך במה שמוצהר כמטרה עילאית כמו המעשה שקרה על הבמה הזאת. או שאולי גם זה מין סקוף העומד למכירה לאיזה עתון זר?

ולדוד בן-גוריון, שמקומו בהיסטוריה היהודית ללא ספק יהיה קבוע, והיהו ההערכות לגביו אשר יהיו - היום שוב אנו פותחים עתון, "נובל אוברברטר", ובו כותרת מרכזית: "דוד בן-גוריון אמר שעל ישראל לפנות את כל השטחים, פרט לירושלים ולגולן". כנראה שאמר זאת שעה שיצא בשליחות ממלכתית להלווייתו של דה-גול. תחילה היה נוהג לומר, מאז מלחמת ששת הימים: לפנות את כל השטחים פרט לירושלים. אבל לאחר שביקר בגולן שוכנע והסכים שנישאר גם בגולן.

רצוני לומר, ואני אומר זאת לאחר היסוסים של חודשים ארוכים, שמעשה כזה, השמעת דברים כזו מפי של מי שהיה ראש ממשלת ישראל חמש-עשרה שנה ושיש לו מעמד מיוחד בעם היהודי ולכן גם בעולם; דבר כזה הנעשה בעוד ראש הממשלה נהנה במאבק - לשיטתה, לא לשיטתנו - על גבולות בטחון רחבים יותר, הן בסיני והן ביהודה ובשומרון - אין זו אלא חבלה. זו חבלה, משום שמדבריו ניתן לצטט נימוק כנגד ממשלת ישראל.

בגלל ישיבותו של בן-גוריון ומעמדו שלאחר הפרישה התייחס הבית הזה, ועמו גם גורמים המתנגדים לבן-גוריון, במשך שנים - ביחוד בשנים האחרונות - בסלי-חנות ובשתיקה. הדברים אמורים במעשים ובמחדלים משלו ומשל ממשלותיו השונות, שחלק לא מבוטל מבעיר-תינו היום, עד עצם היום הזה, נובעות מהם; מעשים שהיו "בכייה לדורות", באי שיהרר ירושלים בשנת 1948, באי שחרור שטחים, בנסיגה מאל-עריש, ועוד כהנה וכהנה. הבית הזה, וגם גורמים מתנגדים, עוברים על כך בשתיקה מזה שנים. אבל לכל דבר יש גבול. נכון, המלך שלה הזאת, שאמנם אף היא ביסודה ממשלת מפא"י, לא זינקה תוך 24 שעות מהכרזות על "מלכות ישראל" השלישית מדן ועד מפיץ שלמה" עד לנסיגה נמהרת מכל סיני - ואחר כך גם מרצועת עזה - ועד להכרזה כי מעולם לא התכווננו להישאר בכל שטח שהוא משטחים אלה. הממשלה הזאת לא עשתה זאת. נכון, גם שחרור השטחים הנתונים עתה בידיו לא בוצע בימי כהונתו של דוד בן-גוריון, ותודה לאל ולתבונה שלא קיבלה מפא"י את ההצעה שהציע לה מי שהציע, במאי 1967, לבחור בבן-גוריון כראש הממשלה במקום לוי אשכול המנות, על אף התנגדותו הברורה לתזוזת הגואלת של צה"ל. כך קידמה ישראל את פני הרעה ללא בן-גוריון, הגיעה לירושלים, לגולן ולסואץ, ולא התקבלה למחרת היום.

אבל אם לדוד בן-גוריון יש דעות אחרות, המנוגדות

חים; מלחמת אזרחים מתרחשת בצורה אחרת גם בסוריה, בתוך הסיעה השלטת של הבעת; וגם בעיראק, בסיעה השלטת הנגדית של הבעת. היא מתחוללת בצורה שלווה, פוליטית, גם במצרים, בין זרמים שונים בתוך החוגים השליטים, ויש הרבה פנים למאבק הפנימי הזה שלא היה עדיין כמותו. אבל בכל המאבקים האלה בכל הארצות יש מכנה משותף אחד: אחד משני הצדדים היריבים הוא בעד המשך המלחמה לחיסול ישראל, והצד השני, לא אומר שהוא רודף שלום, אבל הוא בעד הבאת המלחמה נגד ישראל לידי גמר.

יוחנן בדר (גת"ל):

מה הצד שלך?

משה סנה (מק"י):

אני סבור שאין אנו אדישים למאבק הפנימי בעולם הערבי, המתחולל, בין השאר, סביב הנקודה הנוגעת ליחס אלינו, ואיננו צריכים לתת עידוד לאלה הרוצים בהמשך המלחמה. איננו מציע לצאת בהחלטת עידוד מילולי, אלא לנהוג כך שזה יחזק את השואפים לגמר המלחמה. אני יודע שיש בבית הזה כאלה שאינם להוטים לגמור את המלחמה בהסכם, ושומר לי בשבילם פסוק בסוף. אני מדבר לא רק על המחלוקת במדינות ערב בחוץ, אלא גם על המחלוקת בציבור הערבי הנמצא תחת שלטון ישראל זה שלוש שנים ומחצה. זה כשלון בלתי-רגיל שהעם הערבי הפלשתינאי מיוצג בזירה הפוליטית על-ידי קבוצות אוטוריטוריות, טרוריסטיות, ואוטוריטיות, חסדי-רות כל משענת ציבורית, כלומר, על-ידי אירגוני המחב-לים. אמנם איננו יכולים לעשות דבר במדינות השכנות, אולם קיים כאן ציבור של מיליון ערבים פלשתיניים והם אינם בעד הטרוריסטים. שום מומחה רשמי ממשלתי לא יכחיש זאת, ואף-על-פי-כן לא הוקם גוף ציבורי-פוליטי, לאומי, ערבי, פלשתיני, אך לא טרוריסטי, אלא כזה שיהיה בעד משא-ומתן, בעד שיחות, בעד דרישות בדרך פוליטית לפתרון הסיכוסוף בדרכי שלום; ובשמצאים בשטחים המוחזקים כאלה המבקשים רשיון להתכנס, מסדרים להם. בכל אופן כך ענה לי שר הבטחון מעל דוכן זה בתשובה לשאלתה, איני בודה דברים מלבני.

דבר אחרון: אני חושב שהוויכוח על הגבולות הוא מוקדם, כל עוד לא חידשו את השיחות. דיה לצרה בשעתה. חברים בכנסת גלשו לוויכוח זה בטרם עת, אולי כדי למלא את עודף הזמן שברשותם. אני סבור שזה לא דבר בעתו. אם היסוד לשיחות הוא החלטת מועצת הבטחון, הרי כתוב שם בסעיף 3 האופרטיבי, כי השליט של האו"ם, של המזכיר הכללי, משמע הד"ר יארינג, צריך להביא את הצדדים לכלל הסכמה. זה אומר שהולכים לגבול מוסכם, זה אומר גם מוסכם אתנו, ומובן שגם מוסכם עם הצד שכנגד. אחרת אין החלטת או"ם. כל מה שכתוב בה מונחה ב-agreement, ואם אין agreement, אין שיחות יארינג. לכן מי שבעד גבולות ה-4 ביוני עם תיקונים מסויימים, אין לו צורך בשיחות יארינג. שהרי את זה הציע לנו נשיא מצרים באמצעות סולצברגר מ"ניו-יורק טיימס", ובכן, שלח לי טלגרמה שאתה מסכים. נמצא בכנסת משהו שתמך בקו זה ואמר כי רק אלה שהם בעד גבולות ה-4 ביוני מתכוונים ברצינות לשיחות יארינג. דווקא אלה אינם צריכים שיחות, כי לכך יש אישור פומבי של נשיא מצרים. אכן, זה קו לא נכון, ולא נכונה החלטת ועידת חירות, המוכתרת משום-מה בכותרת שלום, אבל שוללת כל מפשרה טריטוריאלית.

תהיינה שיחות. לא רק אנו מעוניינים בשיחות; אמנם אנו מאוד מעוניינים בהן — אבל לא רק אנו.

איננו יכול לעבור בשתיקה על הגדרת המחאה היש-ראלית על הפרת הפסקת-האש כתירוץ כדי להתחמק משיחות יארינג. אני זוכר שיחות פאריס על שלום בווייטנאם עוכבו שבועות על גבי שבועות בגלל הפולמוס המוקדם אם השולחן צריך להיות עגול או מרובע. נדמה לי שהפרת סעיף מפורש בהסכם הפסקת-האש וקירוב כלי חבלה כל כך קטלניים לקווי הפסקת-האש מהווים דבר לא פחות חשוב מאשר ריבוע העיגול של השולחן שסביבו יושבים. לכן מי שיש לו הבנה לצורת השולחן בפאריס, צריך שתהיה לו גם הבנה לבטחון ישראל בקווי הפסקת-האש. בכל אופן זה נדרש ממי שמדבר מעל דוכן בית-הנבחרים הישראלי. איך אפשר להגיד שזוהי בזותה אשר הוצאה כדי לחבל בשיחות, כאשר בשיחות חיבל הצד שכנגד, קודם בהזות הטילים ואחר-כך בעצרת האו"ם בהזות מלים? יכול להיות שהחלטת העצרת איננה אוטוריטוראלית, כי אין היא מסוגלת להביא שום דעה לישראל. אולם זוהי החלטה נגד השלום. לא הייתי מגנה אותה, לא הייתי מדבר עליה, לולא נמצא בכנסת מישהו ששיבח אותה לעילא.

אני רוצה לשאול: אם אחרי מלחמה כל-כך קשה הגיעו לידי כך ששתי המדינות הערביות העיקריות בסיכוסוף וכן מדינת ישראל הסכימו על terms of reference מסויימים, על בסיס של מסמך מוסכם — האם צריך לשנותו, לסלפו, כדי להשמיט את הקרקע המשותפת שנוצרה? ולוה צריך עוד להביע שבחים?

אני ממליץ, מחייב, דורש בלב שלם את חידוש השיחות. לא בלי התיקון של המעוות, אלא עם התיקון של המעוות. איננו מסכים לביטוי של ראש הממשלה שלא צריך להיחפו. אין אני גורס שצריך להיחפו, אבל לא צריך גם להשתחות. יש לוח-זמנים. אם אנו מעוניינים בהארכת הפסקת-האש אחרי 90 הימים — חידוש הש-תפתונו בשיחות צריך לבוא לפני תום 90 הימים. אך באמצע הכניסו לנו איזה תאריך, שתוך 60 יום יגיש או-תאנט דו"ח חדש. דואי, אין או-תאנט זכור לטוב. איננו דואג לדו"ח שלו, אלא למטעמים שיעשו ממנו. ואם הדו"ח צריך להופיע בתום 60 יום — אנו צריכים לחזור לשיחות לפני תום 60 הימים האלה.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
למה?

משה סנה (מק"י):

הזמן שהוקצב לי מועט, אבל אוכל לומר לך בקיצור, שהגוף אשר ייגרם לנו על-ידי השימוש בדו"ח המשוער של או-תאנט לא יהיה רק תעמולתי, אם יוכל לתלות בישראל את קולר אי-פתיחת השיחות. ואם קראת את ההחלטה האחרונה של העצרת, הרי ראית כי יש בה אי-אילו רמזים. יש מי שמחכה לסנקציות או להחלטה שאפשר לפרש אותה כסנקציות. לא רציתי לפרש זאת, אבל כיוון שאתה שואל "למה?" — די הייתי רוצה שהדברים יידאו כאילו אני סתם מדבר על דו"חות וכאילו אני סתם מייחס חשיבות גדולה לדו"ח של או-תאנט. אני מייחס חשיבות למה שעלול לצמוח מזה, ולכן אני אומר שיש לוח-זמנים בין-לאומי שעלינו להתחשב בו.

רצוני להוסיף עוד שיקול. ראש הממשלה תיארה את ההתרחשויות בארצות ערב. בדרן — מלחמת או-ר-

חוברת ג', ישיבה ק"ד

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (סנה, רוזן, הרדי) —

מהפכנות עומדים הפלשתינאים לחולל כנגד חוסיין שהיה מיטיבם יותר מכל אחד אחר? אגב, חוסיין עצמו דומי היה צריך להכיר לנו תודה על שבומן המאורעות בירדן ישבו יותר מחמש מאות אלף פלשתינאים בשקט בדידת ישראל ולא השתתפו בקרבות. אינני יודע מה היה גורל הקרבות אילו אותם חמש מאות אלף היו משתתפים גם הם. ואותם חמש מאות אלף נפש — אלה דאי חייבים להכיר לנו תודה על שחיו כאן חיים שקטים ומסודרים תוך בטחון כי במקום בו הם נמצאים יש מזון, תרופות, ושולטים שם החוק והסדר.

אני רואה שחבר-הכנסת אבנרי איננו נוכח עכשיו באולם, אולי היטיב לעשות בהיעדרותו זו. הוא הסביר לנו שהשלוש יוכל לבוא רק על יסוד הגבולות של ה-4 ביוני 1967. ונשאלת השאלה: מניין הוא, או אלה החושבים כמותו, לקחו את קדושתם של גבולות אלה? האם עד ה-4 ביוני היה מישוה מן הערבים מוכן להסתפק בגבולות אלה? האם מישוה הציע לנו שלום בגבולות אלה? האם מישוה אמר שמדינת ישראל היא בת-קיום ושיש נכונות להכיר בה מכיוון שאנו יושבים בגבולות של ה-4 ביוני? מאימתי נעשו גבולות אלה כל-כך חשובים שצריך לחזור אליהם ואז יבוא השלום?

אומר חבר-הכנסת אבנרי: לא יקום השלום אם לא נעשה הסכם עם הפלשתינאים. האם הוא מביא גם את הסכמת הפלשתינאים לגבולות של ה-4 ביוני? אני מקווה שחבר-הכנסת אבנרי יודע לשחות, אינני מכיר את תכונותיו הספורטיביות. אבל אם נשתף את הפלשתינאים ונשי לים — היהודים בישראל יזרקו לים, ואז דצוי מאוד שחבר-הכנסת אבנרי יידע לשחות; אז יוכל להתקיים קצת יותר שעות מאלה שיטבעו בים. מה ההופעה הזאת בכנסת ישראל בשם מפלגה ישראלית, הדיבורים האלה, ההכרזות, מפי עורך עתון ישראלי — עם או בלי "סקו" פים" — על כך שאנו נבוא לידי הסכם עם כל החבלנים האלה? אין כל ספק כי בגלל חוסר ידיעה, אולי בשל הסברה בלתי מספקת שלנו בנקודה זו, קיים איזה אי-שקט ואומרים שבכל זאת צריך למצוא פתרון לגבי הפלשתינאים. אבל איש איננו יודע איזה פתרון. הפתרון הוא אותו פתרון שנתן צירצ'יל בשנת 1920 או 1921, זה שחילק את פלשתינה של אז לשני חלקים: בצד אחד של הירדן ובצד שני שלו. זו הייתה החלוקה הראשונה. לאחר מכן, לדאבוננו, לא יישבנו את הארץ במידה מספקת והסכמנו למען השלום לחלוקה שנייה. אבל כל חלוקה כזו לא הביאה עמה ברכה; כל ויתור מצדנו לא הביא שלום.

לכן עלינו לגלות והירות-יתר בטרם נסכים לפשרות כלשהן, שאנו מוכנים להן למען השלום. נסכים לפשרות כאלה ואחרות כאשר נהיה בטוחים שהשלום הוא יבוא. ואינני יכול למחות מזכרוני אותה תופעה שרוסייה, צרפת, ארצות-הברית ואנגליה ישבו במשך 10 שנים בגרמניה לאחר הכיבוש על מנת להיות בטוחים בדה-נאציפיקציה. הם לא נרתעו ממך, בשבילם היה זה דמוקרטי שאין ממשלה גרמנית; הם ישבו שם כדי לבחון את העם הגרמני וכדי להיות בטוחים שהעם הגרמני רוצה שלום, ובמקרה הצלוחו בכך. רק לפני חודש או חודשיים נחתם בין גרמניה הפדרלית לבין רוסיה הסובייטית הסכם שעינקו הכרה בגבולות הקיי-מים, שאיש לא יערער על גבולות אלה. האם הגבולות נרכשו על-ידי רוסיה הסובייטית בלי מלחמה? האם הגבולות האלה באו תוך הסכמה כגבולות בטחון?

מה שהחלטתה הזאת אומרת לצד השני הוא unconditional surrender. אינו חושב שיימצא בר-יעדת שיא-מר שיש יסוד לכך. אינו בעד זה. זה לא מוליק לשלום, כפי שבולות ה-4 ביוני אינם מולכים לשלום. לשלום מוליק רק גבול מוסכם. אין הסכם שלום בלי גבול מוסכם. ואני הייתי מזכיר לבסוף, לתשומת לב של "חירות", אמירה של מורה הוראה בתורת המלחמה: נצחון צבאי שאינו מסתיים בהסכם שלום מוליק למלחמת התגוננות.

הי"ר ש. רחן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הרדי, ואחריו לחבר-הכנסת סורקיס.

יזהר הרדי (המוערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד הישב-ראש, כנסת נבדה. כשנזכר אני מה היו התמורות ומה היו השינויים מאז הוויכוח המדיני האחרון בכנסת הזאת, מאוד הייתי רוצה שכל אחד ילמד לקח וישקול יפה עד כמה אי אפשר תמיד לצפות מראש מה יקרה ולחשב בדיוק מה המאורעות שבאים עלינו. למעשה, במשך פחות משלושה שבועות עבדה על העולם הערבי סופה עזה כזאת שהפכה ושינתה כמה וכמה מושכלות ראשונים. כבר הזכירו את עניין חטיפת האו"י-רונים, ואיני רוצה לחזור על כך. אל נשכח גם את שריפ-תם, כי השריפה הייתה אכזרית, דאי ללא כל צורך למימוש-תביעותיו של העם הפלשתיני; החוקת ה-450 איש; המל-תמה האכזרית בכל בין ארצות-הברית; מותו של נאצר; ההפיכה, לדעתי מספר 15, בסוריה; המצב בעיראק. החזית המזרחית שאינה קיימת כלל התמוטטה לגמרי. היה מעניין לראות מה היו אומרים בכנסת הזאת בוויכוח מדיני בכל העניינים הללו, שאיש לא צפה להם, לפני שהם קרו.

אני זוכר — והייתי מבקש מכל אלה שחשבו כך שלא יתביישו — שהיו רבים אשר אמרו כי יש הסכם חשאי בין רוסיה הסובייטית ובין ארצות-הברית, וש"מסדרים" אותנו. חלקי לא היה עם החושבים כך, אבל הרוב ישוב חשב כך. עובדה היא שלא היה הסכם חשאי, ובה למדנו לצערנו מעניין היות הטילים. כי לו היה הסכם כזה, רוסיה הייתה מכבדת אותו. אשר לוויכוח אם הזמן פועל לטובתנו או גנדנו, אני חושב שמאז הוויכוח בכנסת עד ויכוח זה דאי שהזמן לא פעל גנדנו. ממשלת ישראל פעלה בתבונה רבה בכל מה שעשתה. נחשוב על הפסקת האש. כולנו מאמינים שהרוחני שישה חודשים של הפסקת אש. איננו כלל מזלזלים בכך, ולא רק מפני שלנו אין קרבות, אלא כיוון שאיננו ששים לגרום קרבות לאחרים; גם אם הם משפיעים באיזה אופן שהוא על המצב.

כאשר מדברים כאן על המלך חוסיין ועל מלחמת הפלשתינאים, בל נשכח שהפלשתינאים כינו אותו שדה-תעופה ידוע ליד זרקה בשם "שדה התעופה של המהפכה". הם עסקו במהפכנות — מהפכנות נגד מ, ואינו צורה של מהפכנות? לו גרמה — בלי להיכנס עכשיו לשאלה אם אנו בעד חוסיין או נגדו — שהשליט הערבי אשר נהג בפלשתינאים בצורה האנושית ביותר בכלל כל הש-ליטים היה בכל זאת חוסיין. מצרים החזיקה את הפלשתינאים כסיר לחץ ברצועה, ללא תנינות מצרית, ללא מתן אפשרות לזו לכיוון מצרים. בלבנון ובסוריה הם ישבו מחנות פליטים ללא זכויות. השליט היחיד שנתן לפלשתינאים זכות הצבעה, זכות נתינות, זכות לבחור וזכות להיבחר זאת ממשלה — היה בכל זאת חוסיין. איזו

בכדי שיהיה בעולם מקום שם נוכל לחיות מבלי לקבל רשות מאחרים כיצד לחיות ומה לעשות; שם נוכל לנשום כפי שאנחנו רוצים מבלי לבקש הסכמה מאחרים אם לנשום או לא לנשום.

אני מסכים עם דברי ראש הממשלה, שאמרה שהיא מקווה כי עם ישראל אינו מתרגש יותר מדי מהחלטות העצרת. כבר נתקבלו שם החלטות לטובתנו ולרעתנו. אין לזלזל בהן, אבל אין גם לחשוב שבוהו נגמור הכל.

אני חוה, אדוני היושב-ראש, ואומר את מה שאמרתי בפעם האחרונה כאשר עמדתי על דוכן זה: אל תעשו בעצמכם דוולואציה למלה "לא" של ישראל. ממש כשם שהערבים אינם רוצים שיחות ישירות, בלי הסברים, בעוד שבהחלטות ה-22 בנובמבר כתוב על "ביטול כל תואנה ומצב של לחמה וכיבוד ההכרה בריבונותו של הצד השני", ולמרות זאת הם אומרים שאינם רוצים בשום שיחות, ממש כך גם ל"לא" של ישראל יש ערך. והראיה, שבמשך שלושת החודשים האחרונים ישראל אמרה לא והלא היה לא. זה היה לא כל כך פשוט ואי-אפשר היה להתגבר על כך. בשעה צריך לעמוד על שלנו נמשיך לעמוד על שלנו.

יחד עם זאת עשתה הממשלה כל מה שהיא יכולה כדי להתקדם באותו כיוון כפי שאנחנו רוצים — שלום בדי-קיימא בבולות בטוחים בינינו ובין שכנינו.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סורקיס, ואחריו — לחבר-הכנסת פיינרמן.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי אני רוצה לברך את ראש הממשלה על החלחתה בשליחותה הלא-קלה. אני שייך לאלה האמינו בהצלחתה. כוח השיכנוע והאמונה שלה בצדקת ענייננו מאיר לה תמיד פנים והיא מצליחה. אני מאחל לה כל טוב וישתמשך בעתיד במשך הרבה זמן להופיע בפני אומות העולם והעם היהודי.

אינני כל כך מאושר שעוד בטרם הספיקה ראש הממשלה לפתוח את המוודות, כבר קיבלו אותה שרי ישראל בהכרזות שונות, שבהלקן היו מנוגדות לגמור לעמידתה באומות המאוחדות, בוויכוח חריף עם ירדנים ועם ירבים על הנעשה סביבנו. אני מקווה שייפסק פעם העניין. מותר לחכות לראש הממשלה ולשבת יחד אתה ולהיועץ לפני שמופיעים בהכרזות. זה אינו מחזק את המוראל במדינה, ולו אני דואג.

היו חילוקי דעות בעניין שיחות יארינג — אם להפסיק אותן אחרי העובדות הצבאיות הקשות או לא. חבר כנסת אחד דיבר בזילזול על עניין הטילים ואמר: טילים לחד ומשא-ומתן לחוד. אנחנו עושים לעצמנו את המלאכה יותר מדי קלה. הבעיה אינה רק צבאית. הבעיה היא עם מי יושבים ומה מחייב את הצד השני, כאשר הוא מתחייב. לא סוד הוא שלא היינו הולכים כל כך מהר להפסקת-אש, ראש הממשלה לא היתה מופיעה בטלויזיה ושר הבטחון לא היה מסכים רק על סמך ידיעה שה-מצרים מציעים לנו הפסקת-אש. היה שושבין רציני לעניין זה, אחראי, ידיד שעמד לנו במשך שנים, גם בוויכוחים אתו. הם, המצרים, רימו אותנו ואת הידיד. זה לא מחמם אותנו. איננו מתחממים לאור העובדה שהם רימו גם את האמריקנים ויצרו עובדות חדשות מיד באותו יום.

כנס של הפרלמנט האירופי בטרסבורג הצגתי את השאלה: יש 17 מדינות אירופה, איזה עם כבש שטחים ובתום המלחמה החזיר אותם? איש לא בא אלי להגיד שמדינתו החזירה שטחים. הוספתי ואמרתי, שאפילו טרסבורג, שבה אנו מקיימים את הכנס, נכבשה על-ידי צרפת מגרמניה, וצרפת לא החזירה אותה לגרמניה. בא אלי חבר פרלמנט, גוליסט, ואמר: אנו לא נחזיר את טרסבורג. אני אסיר תודה לו שהרגיע אותי, כאילו חששתי שהם יחזירו... ורק החלטה אחת קיימת, בבחינת "חוק ישראלי" או "חוק יהודי", שרוסיה הסובייטית הצביעה בעדה, שנתקבלה פה אחד, שלא יכירו בשום אופן ברכישת שטחים על-ידי מלחמה.

אנו נכונים להחזיר חלקים, אנו נכונים לבוא לידי משא-ומתן; אבל האם מישוה חושב, שלא ידברו אתנו, לא ישבו אתנו לא יכירו בנו, יחזרו על החלטות ועידת הארטום או יפרו אותן, ואנו נחזיר סתם שטחים?

חבר-הכנסת יוסף ספיר דיבר על עויבת "חירות" את הממשלה. כבר אמרתי כאן, כי לדעתי לא היתה כל הצדקה לכך. אני חושב שהמאורעות שהתרחשו במשך הזמן הוכיחו שהממשלה עד היום לא ויתרה על שום דבר, וכל הפעולות שנעשו ודאי לא יכלו לשמש עילה לעויבת "חירות" את הממשלה.

חבר-הכנסת סנה אמר שהוא איננו כל-כך בעד האימרה: אל-נא בחופזה. הייתי אומר לכל אלה החושבים כי צריך למהר, כי צריך להיחפז פן נאחר את הרכבת, שיש לנו עוד זמן, שהמצב איננו כל-כך גורא ואיננו כל-כך קשה.

עלי להגיד כי שיחות יארינג אינן מטרה אלא אמצעי. שיחות אלה נהפכו אצלנו וגם אצל הגויים למעין מיתוס, כאילו הבעיה היא: בעד יארינג או נגד יארינג. אגב, ועדת המיסו גם היא עדיין קיימת ואפשר גם אליה לפנות לשם משא-ומתן. יכול להיות שאי-פעם יוכיח בכנסת, שיארינג גם הוא עדיין קיים.

מבקש אני להזכיר לכנסת ולממשלה, כי הודענו שאם האו"ם יחליט מה שיחליט לא נהיה קשורים בהחלטה של האו"ם, כי היא מקלקלת והורסת את מה שגבנה עד כשיו. וגם הודענו כי לא עוד נהיה קשורים בהחלטה מה-22 בנובמבר, בשיום א' הוא יימאן 3 שנים לקיומה.

אגב, הייתי נוכח שם כאשר נתקבלה ההחלטה הזאת. האם מישוה חשב אז שבעבור שלוש שנים עוד יטפלו בה וידברו עליה? או חשבו שבמשך חודש-חודשיים ינהלו משא-ומתן ויגיעו למשהו או לא יגיעו למשהו. אבל לא חשבו שבמשך שלוש שנים יפגזו אותנו, החבלנים יפוצצו כל מה שהם יכולים לפוצץ, עד כמה שהם מצליחים בתוך המדינה, וכאשר יראו שאינם מצליחים בדרך זו פתאום יחזרו להחלטת 22 בנובמבר ואנחנו, כמוכן, מיד צריכים להיכנע להחלטה. כל הזמן היינו זזהים מאוד וחוששים שמא תקבל מועצת הבטחון החלטה גרוועה מזה. עכשיו אנחנו פטורים מלהיזהר וגמלחשוש, שכן נתקבלה החלטה גרוועה יותר. אני האחרון שאיננו מצליחים בתוך החלטה הזאת של העצרת. אין כל ספק שזה כשלון למדיניות הישראלית. אבל, רבותי, אל תשכחו דבר אחד: הציונות קמה ונוצרה וחיה לא בכדי לעשות את העם היהודי לפופולרי יותר. היא קמה ונוצרה מפני שלא היינו פופולריים. למרות כל מה שאנחנו עושים אינם רוצים להבין אותנו, ותמיד יש גרעין תוסס נגדנו. מדינת ישראל קמה

אני מזכיר את ראש הממשלה הערב כמה פעמים. מתוך אהבה. אני אוהב את ראש הממשלה שנים רבות. (צחוק באולם) אני תומך בקו הפוליטי שלה.

מנחם בגין (גח"ל):

בשעה כל-כך מאוחרת?

מורדי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

היא יצאה נגד ארבעת הגדולים, ובהצלחה. אינני יודע אם קיימו ארבעים ישיבות או ארבעים וכמה ישיבות. היה עוד אחד מהגדולים שחשבנו שאולי הוא לא כל כך נגדנו - האנגלים - והנה בא הנאום של שר החוץ, שהיה בארץ ונפגשו עמו במאחת ארוחות הצהריים. הוא עשה עלינו רושם טוב. גם האנגלים הצטרפו למקהלה הזאת בגלוי נגדנו. הנה היה מועדון הארבעה. פסלנו רק את הרוסים ואת הצרפתים. עכשיו באו גם האנגלים בתור. אין מה לסמוך עליהם. הם אמרו דברים ברורים. נשאר לנו האמריקאים. אני שמח מאוד שיש עכשיו יותר חסידים לאמריקאים, יותר מאשר בעבר, בתוך המערך ומחוץ למערך. יש להיאבק עם האמריקאים, לא ללכת אחריהם. ניאבק אתם כמו שנאבקו אתם בשמך שנים רבות. אני בטוח שיבינו אותנו. אסור לעלות על דרך של חידוש השיחות בלי תיקון המעוות הקשה ביותר שנעשה לנו.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עוזי פינרמן, ואחריו - לחבר-הכנסת מנחם בגין.

עוזי פינרמן (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש אולי משום סמל בכך שבזמן שאנחנו דנים פה, בכנסת ישראל, על מצבו של עם ישראל במדינת ישראל, מתנהלת מערכה בארץ רחוקה, בארץ שמעורבת מעורבות ישירה וקובעת בכל מה שמתרחש פה בזירתנו שלנו, על זכותם של יהודים משם להיות מוכרים כיהודים, לשאת בגאווה את השם יהודים ולצאת כיהודים אל ארץ אבותיהם. אנחנו צריכים לשלוח להם מפה ברכת עידוד וברכת "חוק". ואני סבור שהכנסת גם חייבת, במיוחד במצבנו היום ולאור צרכינו היום, לתת ביטוי להזדהותנו המלאה עם מאבקם של הבודדים, המעטים והנועזים, גם המאבק שמגיע לידי ביטוי וגם הרגשתם של המיליונים, זו שאיננה מגיעה לידי ביטוי פומבי ומוחץ כל-כך כפי שהגיע לביטוי משפטם של יהודי לניגוד. והרי באה עתה על יהודים אלה ומתרגשת עליהם בנוסח עלילות הדם המוכרות לנו מן המאה הקודמת ומימי שלטון הדמים של סטאלין.

ועכשיו לנושא שלפנינו. אני רוצה לנסות, בשעה מאוחרת כל-כך ובזמן הקצר העומד לרשותי, לנגות בקצרה בשרשיהן של הבעיות שהועלו פה או שלא הועלו פה. ואני רואה שיש מקום להעלותן ולנסות לומר מהי הדרך הנכונה ואיך הדרך הרצויה להתייחס אל כל אחת ואחת מהן, ללא עטיפה של מלל או גוססאות שכל-כך נוה להשתמש בהן בזמנים כאלה כאשר קשה לומר דברים ברורים. לאמיתו של דבר, קשה לומר דברים ברורים במצב הנויל שאנחנו נתונים בו.

ובכן, קודם-כל עניין שרשיהן של שיחות יארינג. אני סובר, שאין לחזור לשיחות יארינג במתכונת שנקבעה ללא החזרת המצב לקדמותו בידיה המצרית; כלומר החלטת הממשלה להשעות את שיחות יארינג ולהתנות

היו ויש חילוקי-דעות. הם נמשכים. מאיימים עלינו. אצלנו מקובל לדבר בשם הממשל האמריקני. כל אחד לוקח לעצמו רשות לדבר בשם האמריקנים, ובעיקר יהודים בישראל, עתונאים בישראל, שאומרים בנוסח: תראה, אם לא תשבו עם יארינג, לא תהיה עזרה צבאית, לא תהיה עזרה כלכלית, לא יהיה שום דבר. פשוט - איננו. לא האמריקנים איימו עלינו.

ראש הממשלה אמרה בטלוויזיה, שכאשר היא נפגשת עם עתונאים אמריקניים אין איש שואל אותה אם יש להץ מצד הממשל, ואילו העתונאים הישראלים - זו השאלה הראשונה שהם שואלים. האם לוחצים כבר? עתונאי אחד כתב מאמר בעתון נפוץ מאוד בארץ, שאף פעם אינני סומך עליו בקשר לענייני בטחון ומדיניות חוץ. לא התלהבתי ממנו גם כאשר תמך פעם ברפ"י. כוונתי לעתון "הארץ". אחד העתונאים כתב שם: תחכו ותראו, אחרי הבחירות יתחיל להלחץ. אני מתכה. הבחירות עברו.

אומרים לנו: מה אתם מגייסים את דעת-הקהל היהודית? שישה מיליון יהודים משתתפים בבחירות, לא יפה לנצל את הבחירות. אנחנו חייבים לגייס את היהודים בארצות-הברית, ולא רק בארצות-הברית, אלא בכל מקום שבו יש יהודים שיכולים לפתוח את הפה. אינני מדבר על ברית-המועצות. מדוע אין גייס את דעת-הקהל היהודית? האם אין הם אחראים למדינה זו? האם יש חלוקה, שאנחנו כאן והם שם, והם צריכים לשמוע עצות ולא יפה לגייס את דעת-הקהל היהודית בארצות-הברית? כבר עברנו את השלב הזה, שאיימו עלינו בהפסקת מתן עזרה כלכלית וצבאית. אני רוצה לנחם את הפסימיסטים אשר שקטו בימים האחרונים: יהיה טוב, אל תיבהלו כל כך, אל תדברו בשם האמריקנים.

האם נחזור לשיחות יארינג בלי לתקן את המעוות הזה, בלי שנדע עם מי יש לנו לשבת להכרעה? אין אני מדבר על ארצות שיש בהן זעזועים. נעשה הסכם עם מדינה שעד שמת האיש שעמד בראשה היתה לו השפעה והיה לו מה לומר בעמי ערב. היתה לו השפעה רבה מאוד. לצעור הרב יותר מדי גדולה. הוא התחייב להפסקת-אש. הוא קבע עובדות מרות, בעזרת הסובייטים.

מוטב הוויכוח החריף והקשה. ואם יהיה יוכוח גם עם האמריקנים - נעשה גם אותנו. ידנו היתה תמיד על העליונה. באנו אל האמריקאים להסביר את העניינים, להסביר שאנחנו בסכנה גדולה מאוד, שאנחנו רוצים לחיות, לא לכבוש את קהיר, את דמשק או רבת-עמון. מה קרה בירדן? לו היינו אנו פותחים באש על מחנה פליטים, היה העולם מודוע, ונצטרף האו"ם היתה מתכנסת אחת-שתיים; או-תאגט היה מוזיק את כולם: שומו שמים. ואילו כאשר זה קרה בירדן, שום דבר לא נעשה. איש אינו יודע כמה נקברו חיים בבניינים הגדולים שהוכנו כמחנות פליטים - גברים, נשים וטף. לכן מוטב שנעשה את חשבוננו אנו.

די לראות את הצילום ב"לויף" מ-12 באוקטובר, צילום הטילים. דף שלם. צילום מדוייק. יש לנו טענות לאמריקאים. האם לא יכלו לפתח את סרטי הצילום מדי האם זה צריך היה להימשך שנים-עשר ימים, להוכיח להם שיש הפרדה גסה וחמורה? אולי יכלו לעשות משהו לו היו תיכף ומיד מגיבים. אינני בטוח בזה, אבל יכול להיות. אם כך, יש לנו יוכוח ודין-דברים עם ידי, יודל.

מיהודי ברית-המועצות את וכותם להכרה כחטיבה לאומית, בעלת תודעה וייחוד. יש עם פלשתינאי, ועצם העובדה שיש ערבים פלשתינאים, שרוצים בקיומה של אומה כזאת וגם לוחמים לקיומה, צריכה, דומני, להביא להצפי-קתו של הוויכוח הזה. יש עם פלשתינאי, ואין אנחנו צריכים לבזבז אנרגיה שלנו על נסיון להוכיח שאין אומה כזאת או אין ישות כזאת.

אולם תהיה זו שגיאה איומה מצדנו, או מצד אלה בתוכנו, שמנסים לכרוך את פתרון הבעיה הפלשתינאית בהקמת מדינה ערבית, נוספת ל-14 מדינות ערביות קיימות, בשטחי הגדה והרצועה. התשובה לבעיה הפלש-תינאית צריכה להימצא בתחום ממלכת ירדן של היום, שכבר עכשיו למעלה ממחצית אוכלוסייתה היא פלשתי-נאית. כאשר ואם ייחתם הסדר שלום בינינו לבין מי שישלוט אז בירדן ייתכן שחלק מן השטחים המוחזקות היום בידינו, וזאת לאחר קביעת גבולות בטחון שיבטיחו את צרכי בטחוננו, יובאו בחשבון לצרכי פתרונה של בעיה זו.

נקודה נוספת היא נקודת ההתנחלות. אני רוצה להאשים את עצמנו, שלא עשינו די בתחום ההתנחלות. לא עשינו די לגבי אותם המקומות שהוקמו, לא בוססו בקצב הדרוש, לא בתחום השיכון, לא בתחום אמצעי הייצור ולא בתחום תשומת הלב הממלכתית והדאגה והליווי האוחד שהם כל כך זקוקים לו. אבל עשינו פחות מדי בתחום קביעת העובדות, בשטח של הקמת התנח-לויות נוספות, כפריות ועירוניות. אני גורס שיש צורך לזרז התנחלות כפרית ועירונית בכל אותם המקומות שבהם אין אוכלוסייה ערבית ושיש לנו מקום להניח שיישארו בתחומי המדינה. אני מקבל בשום פנים ואופן את ההנחה, שהתנחלות כזאת תמנע משא-ומתן או תפריע לו לכשתיקיים. אולי אפילו ההיפך נכון. אנחנו יכולים ללמוד זאת ממיגורים אחרים של יחסינו עם הארצות הסובבות אותנו, עד כמה קביעת עובדות על ידי אחד הצדדים איננה מזיקה לקיומו של משא-ומתן, והמתרחש בצדה המצרי של התעלה יוכיח.

אני רוצה גם לחזור ולהזכיר ולהזהיר מפני איוו שאננות, שדומני פושה בציבור שלנו, והיא תולדה של תופעה חיובית ביותר, היא העזרה האמריקאית שהוחשה והוע-מקה ונעשתה מופגנת יותר בתקופה האחרונה, הן במערך המדיני והן במערך של אספקת אמצעי לחימה. כתוצאה מזה נוטים לשכוח אצלנו, שהאמריקאים דבקים עדיין בתכנית רוג'רס ולמעשה, עם כל ידידותה של ארצות-הברית, עדיין איננו שומעים מצדה אפילו מלה אחת שתבוא לשנות, ולו במעט, מה שנאמר עד כה על דה בתחום של גבולות. מה שנאמר עד כה נאמר בתכניות רוג'רס למיניהן, ואני מתכוון עכשיו לאחרונה שבהן. דומני שמשתרשת אצלנו איוו שהיא רגיעה בעניין זה, רגיעה לא מוצדקת, ושומה עלינו לעשות הכל כדי להתרוע כנגד תכנית רוג'רס ולנסות להביא לשינוי העמדה הרשמית האמריקאית בנושאי נסיגה וגבולות. כפי שבאה לידי ביטוי בתכנית זו. יש לראות זאת כאחת המשימות הראשוניות או הראשונות במערכה המדינית שלנו. אפשר שהשגת יעד כזה תיצור מצב שיאפשר חזרה לשיחות יארינג.

ולסיים: אנו שרויים בעיצומה של תקופה, שיתח-עם פסק הזמן שניתן לנו, בהעדך לחצים עלינו, נדרשים מאתנו עצבים שזיתים, עמידה תקיפה על משמר זכויותינו והפגנתה של עמידה זאת קבל אויבים וידידים. כל מיני

את חידושן בהחזרת המצב לקדמותו בתעלה היתה הח-לטה נכונה, החלטה טובה, החלטה שנשאה פרי. כל נסיון לבוא ולומר היום, שיש אפשרות לחזור לשיחות יארינג במתכונת שנקבעה אז, ובתנאים שנקבעו להן אז, ללא החזרת המצב לקדמותו, פירושו בתנאים שנשגנו בינתיים החלשה רצינית של מעמדנו, הן המדיני והן הצבאי. יש לומר דברים ברורים בנושא זה. אין לחזור לשיחות יארינג במתכונת שנקבעה להן ללא החזרת המצב לקדמותו. לשון אחרת: אין לשנות מהחלטה הממשלה, שנתקבלה בנושא זה וגם נרשמה, דומני על-ידי הכנסת. לעומת זאת יש לחזור ולהצהיר ולהביע נכונות לקיום שיחות עם ירדן, שלא הפירה את הפסקת האש ואף הכריזה על כך שלא הפירה את הפסקת האש; ולמרות מה שאני זכיר מאוד בהקבעת תקנות לתוצאות מעשיהן משיחות אלה אני מוצא חשיבות רבה בהכרזה על נכונותנו לקיים את השיחות עם מי שלא הפר את הפסקת האש ובנקיטת צעדים מעשיים בהתאם למדיניות מוצהרת זו. מובן ששי-חות אלה צריכות לכלול את בעיית הפעילות החבלנית משטחה של ירדן ולהבטיח את אפשרות החיים השקטים והתקינים בישובי הספר שלנו כתנאי הכרחי ומוקדם לכל הסדר, באם יהיה כזה, עם ירדן.

ובאשר למצרים: בא בחשבון לפתוח בשיחות חדשות רק בתנאים חדשים, אם ייווצרו כאלה, והכוונה לתנאים מדיניים, בטחוניים וצבאיים שייצרו מצב חדש ושונה לחלוטין מזה של היום. אם יוצע לנו — על-ידי ארצות-הברית או על-ידי ברית-המועצות באמצעות ארצות-הברית או על-ידי מצרים וברית-המועצות באמצעות ארצות-הברית — מצב חדש, בסיס חדש, אז תיווצר אפשרות של עיון מחודש ושיקול מחודש. עם שעלינו לזכור תמיד את היעד — הסדר שלום שיבטיח גבולות בטוחים ומוכרים, גבולות הניתנים להגנה — עלינו להגיב אופרטיבית על מצבים משתנים בתחום המדיני כתחום הצבאי.

הבעיה השנייה — אולי לא שנייה לפי סדר החשיבות שלה — היא בעיית השלום. אנחנו מרבים לדבר על שלום, ואני משוכנע שאין יהודי במדינת ישראל שאינו רוצה בכנות בשלום. אבל אנחנו צריכים לדעת, שהשלום, פרט לחשיבותו בזכות עצמו, הוא גם צורך פנימי שלנו. הדיבור על שלום, השאיפה לשלום והחתימה לשלום הם גם ערך מחנך חשוב בשביל עצמנו. רק מי שמחנך את בניו לשלום, גם כשאין הסיכויים להשגתו נראים באופק הקרוב, יוכל לצפות מהם שילחמו מבלי לאבד, תוך כדי הלחימה, את רציפת השלום כערך עליון. עלינו לחזור איפוא ולומר לעולם ולעצמנו שאנחנו רוצים בשלום, לילחם כדי להשיגו ולא נקבל על עצמנו הסדרים שהם פחות משלום דווקא מתוך רצוננו להבטיח את השלום. יש גם להצמיד לדיבו-רים על שלום יזמות ומעשים שיש בהם כדי להוכיח את רצוננו בו.

ומכאן לשאלה הפלשתינאית. מרבים להתנוכח אצלנו אם יש אומה פלשתינאית, אם יש עם פלשתינאי או אין עם פלשתינאי. דומני שהוויכוח הזה אינו במקומו, ביחוד לא אצלנו, כעם יהודי, שרבים ואף טובים בעולם קיימו בענייננו את הוויכוח או העלו לגבינו הרהורי כפירה האם אמנם קיימים אנחנו כעם יהודי. עדיין זכורים לנו דבריו של לנין, ואני מצטט, ש"המחשבה בדרך קיומו של עם יהודי נפרד, שהיא ללא ספק בלתי מדעית, היא מחשבה ריאק-ציונית" וכי. כל שוללת קביעה שרירותית זאת עד היום

הפירוש של ארבע המעצמות הגדולות. ובידענו את כל אלה או אומרים לעמי תבל, שהחלטה 242 היא "איון עדין", וקבלתה על-ידי הכל היא הוכחה של התקדמות לקראת שלום צודק וקבוע. מה או עושים לעצמנו? מתי נאמרו דברים כאלה בשלוש השנים האחרונות? אין פלא שאם או בעצמנו משבחים ומהללים את ההחלטה שבה חרות כלל סלפני מובהק, באים אויבינו וחורשי רעתנו ואומרים לעצמם: כנראה החלטה זו טובה מדי בשביל ישראל, או לא רעה למדי בשבילה; צריך איפוא להוסיף עליה רעה. והם הולכים לעצרת האו"ם ודורשים פירוש הקרוי "מוסמך" מטעם האסיפה הכללית של אירגון האומות המאוחדות: במקום "שטחים" - "שטחים"; גורם הקרוי "פלשתינאי"; "אסור לסבול החוקת השטחים האלה", וכן הלאה. איוה עוול או עושים לעצמנו על-ידי דיבורים כאלה!

אבל לאחר קבלת ההחלטה אין שום כיסוי להודעה המוקדמת. לפנינו שתי אפשרויות: או קלות דעת לגבי הנוסח, או חוסר אחריות לגבי התוכן. איוה פחות של דבר ישראל. אם אין רוצים לקיים את ההשתחררות מן ההתחייבות לגבי ההחלטה 242, מדוע מאיימים בה מראש? מדוע עליה - למה לא מקיימים אותה? אין קול ואין עונה. ההחלטה נתקבלה, האיום הושמע - ועוברים לסדר-היום. מה יהיה על אמינותו של דבר ישראל בתנאים כאלה? הדברים הושמעו באוני כל הע-מים, אף באזינו, ואין קול ואין עונה ואין תגובה ואין דיון ואין שיקול.

"ערב החלטת העצרת הכריזו שליחי ישראל השכם והערב שהכרעת העצרת לא תאפשר חזרה לשיחות יארינג ותפר את הסכם רוג'רס. עוד לא גרמו הדי הגאומים והאיומים הללו וכבר נשבה רוח אחרת מסביב. שרי ישראל אחרי מדיעים כי בהקדם או במאוחר יחזרו לשיחות. למי ולמה הועילו איפוא איומי הסדק? כיצד יתייחסו לאיומינו בעתיד?" אלה לא דברי; העתון "דבר" פירסם אותם אתמול. "איומי סדק" ו"כיצד יתייחסו לאיומינו בעתיד?"

השיחות עם ד"ר גונאר יארינג הופסקו. מדוע? משום שהמצרים בעזרת הסובייטים הפרו את הסכם ההקפאה באזור תעלת סואץ. החלטת הממשלה אומרת במפורש, שכל עוד לא יוגשם הסכם הפסקת-האש וההקפאה במלואו, ויחזור המצב לקדמותו - לא תוכל ישראל להשתתף בשיחות אלו. גברתי ראש הממשלה, רבותי השרים, אני מבקש בשם האופוזיציה להציג לפניכם את השאלה הפשוטה הזאת: אתם תקיימו את ההחלטה הזאת, או לאו? אתם חייבים להשיב לציבור.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
כשנחליט לא לקיים - נענה לך.

מנחם בגין (גח"ל):

גברתי, זוהי תשובה באמת רבת-משמעות. פירוש הדבר שאת כבר מביאה בחשבון מראש שאתם עלולים להחליט שלא לקיים. אם את אומרת את זה כבר היום - למה ניסתם את ההחלטה בקלות דעת כזאת? זוהי התחייבות מוחלטת, גברתי. זה לא משחק מלים, גברתי. הממשלה מוחלטת שכל עוד לא יחזור המצב לקדמותו, תחליט ישראל להשתתף בשיחות אלה. והנה את כבר מביאה בחשבון את האפשרות, ואת כבר הערב מבשרת לי - ואני לא שאלתי שום שאלה פרובוקטיבית; שאלתי

גלויים של יומות פיוות, התבטאויות בלתי אחריות, נסיונות להלך עליו פחדים בלחצים שיבואו אם לא ינחפו, הלילה, לעשות משהו, והעלאת תכניות של ויתורים מוקדמים בשביל שלום שאינו שלום - אלה רק מחלי-שים את כוחנו לקראת המבחנים הקשים הצפויים לנו. נחון רסון עצמי כלפי פנים שכן תהיינה לו גם השלכות כלפי חוץ.

היז"ר ש. רוך:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בגין, ואחריו - לחבר-הכנסת יעקבי, אחרון הנואמים בדיון זה.

מנחם בגין (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, האופוזיציה מבקשת לשאול מספר שאלות בענייני דימוא ומצפה כי הממשלה תשיב עליהן.

בימי הדיון של עצרת האו"ם אמרו דוברינו, שאם העצרת תקבל החלטה על-פי ההצעה שנקראה גם בפינו, ללא צורך, אפרו-אסיאנית, גראה את עצמנו משוחרדים מהתחייבותנו כלפי החלטת מועצת הבטחון מגובמבר 1967. העצרת קיבלה החלטה שיש בה פירושים המורים מאוד להחלטת מועצת הבטחון 242. אני מבקש לדעת: האם הממשלה שוקלת השתחררות מההתחייבות לגבי החלטת מועצת הבטחון מגובמבר 1967?

אמנם כן, האזהרות האלה, החמורות, הקיצוניות, החרירות, הושמעו מתוך הנחה שנצליח להכשיל את קבלת ההצעה היא. לא נסתייע הדבר. אני מבקש לציין, שאם נציגו עושים מאמץ באו"ם ואינם מצליחים בו, לעולם לא ננקר עניינם. הם השתדלו - לא הצליחו. אבל בהשמיים את האזהרות הללו לפתע פתאום החלו נציגו לשיר שיר שבה והלל לאותה החלטה של מועצת הבטחון. מדוע עשו זאת? שמענו הרעות שלפיהן ההחלטה היא יש בה איון עדין. היכן האיון? מה העדינות? הוחלט נובמבר 1967 פותחת בכוב בין-לאומי הסותר הן את ההלכה והן את הפרקטיקה הבינ-לאומית - איסור מוחלט של רכישת שטחים על-ידי מלחמה. אילו כתבו "על-ידי מלחמה תוקפנית", היו אומרים את האמת, והיה עלינו לסמוך את ידנו על כלל כזה. אבל אמרו "על-ידי מלחמה". ולאותה הקדמה קשרו את סעיף המדרב על נסיגת כוחות ישראל משטחים שנכבשו בסיכסוך האחרון. אין שום אפשרות לנתק את הכלל למעלה מסעיף הביצוע למטה. ועל כוב כזה, המסכן את כל עתידנו אם חס וחלילה אי-פעם ניתן לו יד, או אומרים באוני כל העמים: איון, ואפילו איון עדין.

גם ידועים לנו הפירושים של אותה החלטה. אין זה מקרה, אדוני היושב-ראש, שכאשר העצרת בהרכבה זהה באה לפדש את ההחלטה 242, היא חוזרת שלוש-ארבע פעמים על הכלל המסלף: "איסור מוחלט של רכישת שטחים על-ידי מלחמה". אין זה מקרה שכאשר סר דגלס יום בא להוסיף את פירושו שלו בנאומו, הוא חוזר ומביא את הכלל שבהקדמה להחלטה 242. על יסוד אותו כלל, המתחבר עם סעיף הנסיגה, אומרת מוסקבה "חזרה לקווי ה-4 ביוני 1967". כמוה פאריס. לאחרונה אף לונדון. וארצות-הברית של אמריקה? - ידוע מה היא אומרת, נכון, לאו דווקא קווי ה-4 ביוני 1967, אבל רק "תיקונים קלים" בוקים אלה.

אנו יודעים את הנוסח, את התוכן, את הפירוש מטעם חלק ניכר של חברי אירגון האומות המאוחדות, את

יצחק רפאל (מפד"ל):
שם לא כתוב "ללא תנאים".

מנחם בגין (גח"ל):

האם אני אמרתי "ללא תנאים", חברי-הכנסת רפאל? מה שלא כתוב הוא מה שנאמר בהחלטת הממשלה. ולכן הובנו הדברים כפי שהובנו, ומשום כן באה ההכחשה. אני, לאור הכחשתו של שר הבטחון, עדיין עומד על הדעה שהוא לא התכוון לומר לגבי העתיד. אבל מה שפורסם בשמו חל על העתיד. הוא יכול היה לומר: ומשום כך הייתי בעד ההליכה לשיחות. הרי לשון עבר היא לשון פשוטה מאוד בעברית. והוא אמר: אני בעד ההליכה לשיחות. היום.

עכשיו אני מבקש שכולנו יחד נעשה את התרגיל ההגיוני. בבקשה להשיב לשאלות אלה: (א) אם זה נכון שרק על-ידי שיחות יארינג אפשר להגיע לידי הידברות, ורק על-ידי הידברות אפשר להביא לידי גמר המלחמה — למה הופסקו השיחות? סיבה חשובה, אבל אם רק בדרך זו אפשר לגמור מלחמה — למה הופסקו השיחות? מאחר שהופסקו השיחות, והממשלה אמרה שלא תחדש אותן אלא אם יוחזר המצב בתעלת סואץ לקדמותו, ועכשיו בדרך לכל בר-בירב שהמצב בתעלת סואץ לא יוחזר לקדמותו — איך תחדשנה שיחות יארינג? אם לא תחדשנה שיחות יארינג — איך נגיע להידברות? אם לא תהיה הידברות — איך תיגמר המלחמה? ואם על אף ההתניה הזאת תחדשנה שיחות יארינג — מה יהיה על אמינותה של ישראל?

הפילוסופיה שנוצרה בקשר עם הפרת הסכם ההקפאה בתעלת סואץ היא עמוקה מאוד. איננו יכולים לשוב ולזון על הסכם עם מצרים, משום שמצרים הוכיחה שאיננה מקיימת הסכמים. אם איננה מקיימת הסכמים, ולמרות זאת אתם שוקלים אפשרות של אי-קיום התנאי שלכם, כדי לזון על הסכם בהא הידיעה — היכן הפיקוק בכשירותה של מצרים לקיים הסכמים?

לא הייתי ממליץ לטעון את הטענה הזאת, כי אין זה נכון שרק ההקפאה בתעלת סואץ הוכיחה את אי-אפשרות לסמוך על הסכם עם מצרים. אביא הוכחות אחרות, ואיננו מבין מדוע הממשלה התעלמה מהן. לאחר שמצרים קיבלה את יזמת רוג'רס, כתב הבטאון הרשמי של הארץ ההיא: "לאחר שישאל תיאלץ לסגת, יהיה על ההתנגדות הפלשתינאית לפתח את שיטות פעולתה וצרכיה בשלב החדש תוך קריאה להתלכדות העמים הערביים סביבה". רדוי קהיר, 30 באוגוסט 1970, הודיע: "הערבים לא יישבו ולא ינהלו משא-ומתן עם הישראלים; הצעות ארצות-הברית לא יולכו להסכם שלום בינינו לבין ישראל". והיכל הודיע ב-3 בספטמבר: "מצרים שוללת קיומה של כל מחיצה גיאוגרפית, מדינית וצבאית, בינה לבין יתר עמי האומה הערבית, ביחוד במזרח".

אחרי קבלת תכנית רוג'רס אומרים לנו הערבים באופן הרשמי ביותר: אפילו תיסוג ישראל לקווי ה-4 ביוני 1967 מובטחת לה מלחמה. מה שמכונה ההתנגדות הפלשתינאית תקבע את שיטותיה החדשות, וכל עמי ערב יעזרו לה. בימינו, בעיקר על-פי ההגדרה של תוקפנות סובייטית, יש מושגים שונים של תוקפנות: צבאית, ישירה, בלתי-ישירה, גם תוקפנות כלכלית, אפילו תוקפנות מוסרית-תעמולתית. זו פעם ראשונה שעלינו להשלים

בנימוס, לא היתה לך שום סיבה להחרגו, גברתי — שכאשר תחליטו לא לקיים, תודיעו לי. אל תודיעו לי. אני כבר אדע בלאו הכי אם תחליטו לא לקיים. אני חושש, ורבים כבר היום יודעים, שאתם עלולים להחליט לא לקיים.

דבר ישראל. אנו דורשים אמינות מן האמריקאים: אתם אומרים לנו משהו — תקיימו. אנו דורשים מהם אמינות של דברם לגבי הרוסים: תקיימו. ומה על אמינות שלנו? להווי ידוע שאמינות של אומה קטנה חשובה בש-ביל קיומה ועתידה יותר מאשר אמינותה של מעצמה גדולה. מעצמה גדולה עוד יכולה להסתדר עם כשלונות ועם טעויות ועם הפיכת היוצרות. אומה קטנה — כל עתידה תלוי קודם כל באמינות דברה. הן הוא הן, לאו הוא לאו. אפשר היה לגסח את ההחלטה אחרת. אפשר היה לומר: ישראל לא תוכל להשתתף בשיחות יארינג אלא אם כן יתוקן המצב בתעלה. מי ביקש מן הממשלה לומר לאמריקאים, לרוסים ולמצרים, וקודם כל לעמנו, את המלים המחולטות הללו: "כל עוד לא יוחזר המצב לקדמותו" — אבל כאשר הממשלה מקבלת החלטה כזאת — אז מה? תלכו לשיחות יארינג והמצב לא יוחזר לקדמותו? אני שואל, גברתי. אחותנו הבכירה, אין לך שום סיבה להתרגו על שאלה זאת. זוהי חובתי לשאלו. אם אין את רוצה להשיב — אל תשיבי. אבל אל תשיבי לי ברוגו. בוודאי שאחת מזכויות האדם היא להתרגו. אבל לא צריך למוהר להשתמש בזכות זו.

אני רואה שאתם מהיכים. אם כן, אני שמח.

סגן ראש הממשלה מודיע שעל ישראל לתרום לחי-דוש שיחות יארינג. אני מבקש לשאול אותו: מה עלינו לתרום? מה עשינו לאור ההחלטה שנתקבלה? רמז שקוף.

מנסינו במשך שלוש שנים למדתי ששר הבטחון רגיל לקבל אחריות על דבריו. ולפעמים, כשהוא בעצמו חש שדבריו לא היו מוצלחים, הוא אומר: אני שר הבטחון ולא שר הקניסה. יפה. אבל אני הייתי בין אזרחי ישראל ששמעו את "שידורי ישראל" לפני שבוע. התרשמתי ששר הבטחון ממליץ לחדש את שיחות יארינג. למחרת היום קראתי הכחשה, שמסר בישיבת הממשלה, ואני מאמין להכחשתו, על-פי נסיוני. אבל ביום השישי האחרון סידר משהו עימות — בעין, אולי גם באלף — בינינו. אז נודמנתי לקרוא את הדברים ששר הבטחון בעצמו בוודאי מסר בכתב לעתון "מעריב". וקראתי כי אמר כך: "אין דרך אחרת לגמור את המלחמה מאשר לבוא לאיזה שהוא הסכם הידברות, הסדר עם הצד השני, ואלה הן שיחות יארינג. אני בעד ההליכה לשיחות".

דב זכין (המערך, עבודה-מפ"ם):
כך כתוב?

מנחם בגין (גח"ל):
כן, כך כתוב.

דב זכין (המערך, עבודה-מפ"ם):
מה רע בזה?

מנחם בגין (גח"ל):

מר זכין, אני בטוח שאתה אפילו חושב שזה טוב מאוד, אבל בזה נבדלות דעותינו.

ולאמר: נותר על אלה ועל אלה, אבל על אלה ועל אלה נעמד, ותהיה הידיברות ויהיה הסכם? אם נלך לשיחות יארינג ואם יבקש מפה - ודרישה זאת היא בלתי-גמגמת - הרי כעבור מספר ימים לאחר שתראה להם את המפה על-פי התורה שבעל-פה של המערך או של מ"פ"ם - השם "אקספנסיוניסטי" ינתן לא לי, אלא לך, חבר-הכנסת חזן, לשר החוץ, לשר הבריאות, שיהיה לנו בריא.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה).
לך כבר ניתן מזמן.

מנחם בגין (גח"ל):

אם אתה נותן לי את השם הזה - מחמאה היא, שארשום אותה ואמסרנה לנכדי.

אשר למעצמות הגדולות - האם יש לנו הודעה שארצות-הברית אינה עומדת על תכנית רוג'רס, או יש לנו הודעה בכיוון הפוך? עד אמש, למשל. צרפת, בריטניה, רוסיה וארצות-הברית עומדות מאחורי הער-בים האומרים: לעולם לא נסכים לתנאים אלה. אין זה עימות עם ארבע המעצמות לגבי דברים כלליים - חוזה שלום, משא-ומתן ישיר; זהו עימות לגבי הדברים הממשיים ביותר לאחר הוויתורים הנוראים.

ובכן, לקראת מבחנים כאלה אנו הולכים. נניח שה-ממשלה תתקש על התכנית של המערך בעל-פה - לא תהיה הידיברות. זה צריך להיות ברור, חבר-הכנסת חזן. הערבים לא יסכימו לתנאים האלה. אתה עונה לי בתנועת יד - יפה מאוד; אבל אם לא תהיה הידיברות, הרי לפי דעתך תהיה מלחמה. למה אתה מטיל את האיום הזה על מפתנו של מאן דהוא?

אבל אם אתם, למען הארכת הפסקת-האש ומכל מיני סיבות חשובות בכל זאת תרצו להמשיך בשיחות ולהגיע להידיברות - יהיה צורך להסתלק מהתנאים האלה. לאן נסתלק - עדיין לא ידוע. אבל זוהי התפתחות בלתי-גמגמת. לקראת מבחנים כאלה - הם לא רחוקים, הם עוד לפני האופק - אנו מוכנים ללכת מתוך ביטול כל הצהרה ממשית שלנו שרק עכשיו מסרנו אותה: אם העצרת תקבל החלטה כזאת וכזאת, נשתחרר מהתחייבותנו לגבי ההחלטה 242; לא נלך לשיחות יארינג כל עוד המצב לא יוחזר לקדמותו. המצב לא יוחזר לקדמותו ואנו נלך לשיחות יארינג. אנו ממש חושפים עצמנו ללחצים בלתי-משוערים. מתי באים הלחצים? כאשר הלוחץ מניח שהלחץ יועיל. ואחרי כל מה שקרה, גם כתוצאה מהגיסוחים האלה, זאת תהא הנחתו של כל לוחץ. איזה עוול עשינו בתודשים האחרונים? המלה אחריות היא מלה מן המשנה: נכסים יש להם אחריות או אין להם אחריות - נכון, חבר-הכנסת רפאל? הראשונים - נכסי דלא-ניידי; האחרונים - נכסי דניידי. אבל עד כדי כך נכס דברה של ישראל הוא ניידי? עד כדי כך? המלה "אחריות" מבחינת מוצאה האטימולוגי באה מן "אחר". עם כל הכבוד, הממשלה אינה חושבת מה יהיה אחר שהיא תאמר "כל עוד לא יוחזר המצב לקדמותו"? מה יהיה אחר שהעצרת תקבל את ההחלטה?

אני ממליץ מאוד לפניך, גברתי ראש הממשלה, ולפניכם, רבותי חברי הממשלה, שתתייחסו בשיקול דעת-רצוני מאוד לדבר שאתם מנסחים אותו. לא ייתכן כן - לא מבחינה חיצונית וגם לא מבחינת הלכי-הדרך

עם מושג של תוקפנות מובטחת, מובטחת מראש: אפילו אתם תקבלו את כל הביעותינו - אנו מבטיחים לכם שתהיה נגדכם תוקפנות, ואנחנו נעמוד מאחוריה, ואנחנו נשייע לה.

האם אפשר לסמוך על הסכם כאשר מבטיחים לך מלחמה? לא ינהלו משא-ומתן עם הישראלים, לא יעשו הסכם. כל הדיון הוא בתיווך. אין שום משא-ומתן בינינו לבין מצרים. האם אפשר לסמוך על מעין הסכם כזה? הייכל אומר: לא, איננו משלימים עם קיומה של מחיצה, וגומר. מה פירושן של מלים אלה? - ישראל לא צריכה להיות קיימת. האם היינו זוקקים להפרת תנאי ההקפאה בתעלת סואץ כדי לדעת שהמצרים אינם מתכוונים לקיים הסכמים?

אבל הממשלה אמרה: הנה ההוכחה. ובכן איך תלכו שוב לחידוש שיחות יארינג, ותשאירו את הטילים שם, כפי שאתם יודעים כבר שהאמריקנים אינם דורשים להחזירם, ואנחנו מדברים על תיקון המעוות? הגברת ראש הממשלה אמרה הערב, בתשובה לדברי, בקריאת-ביניים, שכאשר נחליט לא לקיים - זאת אומרת שיש אפשרות כזאת שלא נקיים - גודיע לך. ובכן, מה יהיה בכל זאת על האמינות הזאת?

הועלה רעיון, שר הבטחון אמר זאת: ההסכם הוא הופר, ובמצב של הסכם מופר איננו ממליץ ללכת לשיחות יארינג, אבל אפשרי הסכם חדש. איזה הסכם חדש? פה כבר לא מדובר על ההסכם העתידי לבוא, אם יבוא, אלא על הסכם חדש לקראת ההסכם.

אם מדברים על הסכם חדש, משמע שמשיארים את ההסכם המופר במצב ההפרה. אם כן, מה הועילו חכמינו בהודעה הפסקנית הזאת, המוחלטת הזאת, שעליה חזרה הגברת ראש הממשלה בחוץ-לארץ כמעט בכל ההפעה ברדיו ובטלוויזיה: "כל עוד לא יוחזר המצב לקדמותו לא נלך לשיחות יארינג"? אילו מסמרות תקעתם בהחלטה הזאת, במשך חודשיים תמימים, כל יום, וכבר אתם מביאים בחשבון לא לקיים את ההבטחה הזאת, את התחייבות הזאת, שאין אפשרי שום פירוש גוסף לה, אלא להחזיר את המצב לתנאים ששררו בתעלת סואץ ב-7 באוגוסט 1970? אני מדבר על זה מתוך דאגה מרובה, גברתי ראש הממשלה. אם נלך לשיחות יארינג, את יודעת שאנו הולכים למבחנים קשים. שר הבטחון דיבר על שלושה גושי קרה. זה מרעיד את עצמותינו. גם את למדת את התנאים מאז היית לראש הממשלה כדי לדעת שאנו הולכים למבחנים קשים. האם יש מישהו בבית הזה, יריבי החי-ביב עלי, חבר-הכנסת חזן, שיקום ויאמר שעל יסוד תכנית מ"פ"ם צפיה לנו הסכמה עם הערבים בעורת המתווך ד"ר גונאר יארינג? הוא יביא לך את ההסכם כמה שיוזשלים כולה לנו תהיה? רמת-הגולן לנו? עזה לנו? שארם-א-שייך לנו? רצף יבשתי ממנו לאילת לנו? פס לאורך הירדן לנו?

יצחק רפאל (מפד"ל):

זו כבר איננה תכנית מ"פ"ם.

מנחם בגין (גח"ל):

אם ירצה להוריד - יעשה זאת בעצמו, חבר-הכנסת רפאל.

האם יש מישהו שיכול בכנות, ביד על הלב, לקום

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (בגין, אליאב, כרמל, סנה) —

מנחם בגין (גח"ל):

עוד מעט נדבר על השלום. אף אחד אינו רוצה בכך יותר ואף אחד אינו רוצה בכך פחות.

משה סנה (מק"י):

עם שלום העמים תקויים שלימות הארץ.

מנחם בגין (גח"ל):

אני מבקש לפנות כציוני אל ציונים. הרוב המכריע בבית זה מורכב מציונים. יש לא-ציונים, יש אנטי-ציונים, אבל הרוב המכריע ציונים, וכציוני — יהיו הבדלי הדעות ההיסטוריים בינינו אשר יהיו, אני מוכן לעמוד בדיון עמכם, ידידים ויריבים ציוניים. מה קרה לנו, מה קרה לציונים?

שנת 1897, היהודים הם 10% בארץ-ישראל, וה"ציונות דורשת את ארץ-ישראל כולה למען העם היהודי. עשרים שנה לאחר מכן אנחנו 15% של האוכלוסיה היהודית, וכל הציונים דורשים את ארץ-ישראל כולה. בשנת 1937 אנחנו פחות מ-24%. זאב ז'בוטינסקי מופיע לפני הוועדה המלכותית ואומר: כן, אנו תובעים מדינה יהודית. שואל אותו אחד מחברי הוועדה: אבל הרי אתם מיעוט. אמר להם: תפתחו את השערים, נגיע לרוב. אם יהיה לנו רוב של 51% אנו מקימים את המדינה היהודית. שנות הארבעים הראשונות, בילטמור — אנו פחות מ-30% בארץ. ארץ-ישראל מדינה יהודית. מה קרה לנו, רבותי הציונים?

היום אנחנו 66% של האוכלוסיה בארץ-ישראל המערבית. להווי ידוע לכם, שבשנתיים ומחצה האחרונות גדל הרוב היהודי ב-2% בניגוד לתחזיות הפסימיות מבחינה דמוגרפית. זה גידול ניכר. מיד אחרי מלחמת ששת הימים היו 64% וכיום אנחנו למעלה מ-66%. כי יש שיבת ציון. אנחנו שני שלישים של האוכלוסיה. חברי-הכנסת אבנרי, איננו רדזיונים. אנחנו הרצליונים. אל תחלל את ה' בהשוואה זו. ארץ-ישראל שייכת לא רק ליהודים החיים בארץ-ישראל, אלא לכל העם היהודי. זאת הציונות. אתה יכול להתכחש לה, אבל זאת הציונות, ובלעדיה אין לנו זכות לשבת בשום מקום בארץ-ישראל. מה קרה לציונים?

בדרכים שלעתים נראו נסתרות הגענו, התגוננו. ניסו להשמידנו, פרצנו, שיחררנו. מדוע אנו בורחים מן הגשמת רעיונו שלנו, הרעיון הציוני? איזה עוול אנו עושים? 1% של העם הערבי הגדול יהיה בארץ-ישראל מיעוט לאומי מוכר, בעל זכויות שונות, בארץ שבלעדיה איננו יכולים לחיות ושחלוקתה תביא עלינו אסון. "בתל-קה אין דרך לשלום, אלא דואות של מלחמה". אני אמרתי דברים אלה, חברי-הכנסת כרמל? — לא. אמר אותם מר יצחק טבנקין. האם הם פסולים בעיניך או הם טובים? מה קרה לנו? זו הסוגיה ההיסטורית. אלה הן שתי האסכולות, כי את חלוקת הארץ יהודים יוזמים. אין לחץ על חלוקת הארץ. כשנציע את מפת המובלעות, יהיה לחץ לרדת מהן, אבל חלוקת הארץ היא מיזמת היהודים. אחרי הנצחון, אחרי הגשמת הרעיון שלנו, באים אנשים ואומרים: אבל אם אתם מציעים זאת, לא יהיה שלום. וכרטי שלום שכמותכם. זו טענה חסרת כנות. כבר אמרתי ואני מזכיר זאת: ירושלים, ענה, שרם-א-שייך, פס לאורך הירדן — תקבלו הסכמה לכך במהרה בימינו מסאודאת, מחוסיין, מרוג'ס? ההאשמה שאנחנו המאמינים בזכותנו על ארץ-ישראל איננו רוצים

בציבור שלנו. זהו ציבור מבוגר, הרוצה לשמוע דברים שקולים ורציוניים ואחר-כך לעמוד עליהם. ואם אין מלכתחילה דעה שנעמוד — יהיה קשה, אבל נעמוד — צריך לא לקבל החלטות קיצוניות כאלה, חריפות כאלה, מוחלטות כאלה. אמינות ישראל — גורם גדול; עירעורה — סכנה גדולה.

מעל לענייני דיומא קיימת הסוגיה הגדולה, ההיס-טורית. יש היום שתי אסכולות בעמנו: שלימות הארץ וחלוקת הארץ. גח"ל מתנאה ומאושר בעובדה שאין לו בימים אלה מונופולין על רעיון שלימות הארץ. יש חוג לשלימות הארץ במפלגת העבודה ובראשו מגדולי המנ-יגיים של מפלגה זו. אגב, לשמחתי, חברי-הכנסת חזן, קראתי שגם חבר מפ"ם נמנה עם החוג לשלימות הארץ. אני מבדך אותך. היום קראתי על חוג במפד"ל לשלימות הארץ. אני מקווה שכל המפד"ל הוא חוג אחד לשלימות הארץ. גח"ל אינו צריך להקים חוג כזה — הוא כולו חוג אחד גדול לשלימות הארץ.

אריה אליאב (המערך, עבודה-מפ"ם):

כולו? לא, חברי-הכנסת בגין, לא כולו.

מנחם בגין (גח"ל):

חברי-הכנסת אליאב, אני מציע שנעשה הסכם ונתחלק בתפקידים: אתה תדאג למפלגת העבודה ואני לגח"ל.

אריה אליאב (המערך, עבודה-מפ"ם):

בסדר.

מנחם בגין (גח"ל):

אתה כבר הזמנת את החברים בוועדה העל-מפלגתית למניעת נסיגה ושאלת אותם: הייתכן?

אריה אליאב (המערך, עבודה-מפ"ם):

לא, זה היה בירור חברי.

מנחם בגין (גח"ל):

בסדר — בירור חברי; האם אמרתי שלא היה חברי?

משה כרמל (המערך, עבודה-מפ"ם):

את "המרכז החפשי" שכחת להזכיר?

מנחם בגין (גח"ל):

לא שכחתי. כבר אמרתי שאין לנו מונופולין. אני רוצה להזכיר לך את "הרשימה הממלכתית". אתה שכחת אותה.

משה סנה (מק"י):

אבל את השם "המרכז החפשי" לא הוצאת מפיך.

מנחם בגין (גח"ל):

חברי-הכנסת סנה, לפני אלפי אנשים בהיפה מנית את כל הסיעות, וביניהן את "המרכז החפשי". באת על סיפוקך? אבל, חברי-הכנסת סנה, עוד מעט אוכיח לך שכאשר היית ציוני היית בעד שלימות הארץ. זאת עובדה ואתה ידע זאת כמוני. עכשיו התחלת לחזור, אבל זה נמשך כמה זמן. אם ידעה ה'...

משה סנה (מק"י):

אני גם עכשיו בעד שלימות הארץ, דרך שלום העמים.

— הדעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (דיון) (בגין, רוזן, יעקבי) —

ולפני ראש הממשלה, איננו מקל עלי. מה עוד שהשעה היא די מאוחרת ואני מניח שחברי הכנסת עייפים ושבעי השכלה והרובת מהדיון שהתקיים כאן היום.

מהדברים שנשמעים לאחונה — וגם בנאומי של חברי הכנסת בגין נשמעו הדים לכך — נדמה, לעתים, שאנו נמצאים במצוקה שאין למעלה הימנה. עלול לעתים להיווצר הרושם, שהפסקת האש היא מתת חסד של מצרים לישראל, שעוד מעט נעמוד לפני הכוונה לפנות את השטחים ללא הסדר של שלום, וכי עצבינו מוטים ויציבותנו נטרופפה. נדמה לי שלנהיגה וכי תמרורים זה אין אחיזה במציאות.

אם נסכם באורח אמיתי את מצבנו הכללי, נראה לי שנוכל להגיע להערכה מעט שונה: שלוש וחצי שנים לאחר המלחמה מתחילה ישראל בשטחים ביציבות גוברת והולכת; הפסקת אש שורדת בקוים; התעצמותו הצבאית נמשכת ויכלתו להתמדי בעמידה גדולה מאשר בעבר.

אולם כל הסתמכות על סטטוס קוו כמות, לדעת, כנסיגה. הזמן אינו עושה את שלו אם אין פועלים במהלכו לעיצוב מציאות חדשות. נראה לי שהתפיסה שהוצגה כאן בנאומי של קודמי כאילו המדיניות היא דוגמה קשיחה שאיננה נתונה לשינויים, שאיננה חייבת להתאים את עצמה לנתיבים של הזמן ולשינוי המציאות — זוהי תפיסה שאיננה יכולה להלוים את הצרכים האמיתיים של המדינה ואת האינטרסים של העם.

נזכר ההתפתחות והאפשרויות הפתוחות לפנינו נדמה לי שהכרחית דינמיות באיתור טקטיקה ההולמת מצבים חדשים, שתואמת את צרכיה של מדינת ישראל. נדמה לי שלעתים איננו מבחינים די הצורך בין מטרות ויעדים לבין האמצעים להשגתם.

מטרותיה של המדיניות הישראלית לא נשתנו, למעשה, מאז תום מלחמת ששת הימים: כינון שלום שיש עמו הסדרי גבולות בטחון יציבים; ואם לא — עמידה בקווי הפסקת האש ללא מלחמה, ככל הגיתון. מלחמה כיעד או חזקה בקווי הפסקת האש תוך מלחמה — איננה יכולה להיות בסיס למדיניות ישראלית, ולא היתה בסיס למדיניות הישראלית. הפרתה של הפסקת האש ניזומה על-ידי מצרים ולא על-ידי ישראל. ישראל לא התכחשה מעולם לרצון לחזור להפסקת אש מלאה בקוים. נראה לי שהמלחמה, שתמורתה שילמו מדינות ערב מחיר אנושי וכלכלי כבד ביותר, וגם ישראל שכלה לא אחת את בחירי חייליה, איננה בגדר יעד או אלטרנטיבה רצויה לדיון באיזה פורום רציני שרן באלטרנטיבות לקראת העתיד.

המטרה השלישית היא התעצמותו הצבאית, הכלכלית והטכנולוגית המתמדת, כדי להוציא מלב הערבים כל מתשבה בדבר שיכוי להכרעתה של ישראל בכוח. גם מטרה זו דומי שאין לומר בבית זה או באיזושהו פורום מוסמך ורציני, שהיא לא הושגה או איננה מושגת ושאינו אנו מתקדמים בה בכיוון מתקבל על הדעת. אינני חושב שהיא מושגת או הושגה בזכות המדיניות של חברי הכנסת בגין, כפי שהמליץ עליה לפנינו בנאומי הערב בכנסת.

נראה לי כי במסגרת הסדרי שלום, אם יתגשמו, לא תוכל ישראל לוותר בשום פנים על ה"תורה שבעל-פה" שצוטטה בהרחבה כאן מספר פעמים, שהיא

בשלום — האשמה זאת ממש תשוב לחיבתכם, ואמנם יש שמאשימים אתכם שעל-ידי מפת המובלעות תוך ויתורים אתם מונעים שלום.

מיעוט ערבי? תעשו את החשבון. במפת המובלעות יהיו 800,000 ערבים. נכון, הם יהיו בשלטון יהודי, ואנו מאמינים בשוויון זכויות, במיעוט לאומי ובזכויות של מיעוט לאומי. איזה עוול כאן? אבל אם אסור, אם זאת מגיעת הגדרה עצמית ממיעוט גדול, 800,000 מותר ו-1,200,000 כבר אסור? מוסר החלוקה מוליק לחלוקת המוסר. גם לגבי שלום, ולגבי השלטון היהודי עם מיעוט ערבי. אינכם יכולים לאחוז את החבל בשני קצותיו. זה הדיון היום בקרב עמנו והוא צריך להתנהל לא רק בבית זה, אלא בכל בית בישראל, ואשרינו שברעיון זה, שאנו נושאים אותו משחר געורינו, תומכים חוגים רחבים מאוד ומכל המפלגות.

גברתי ראש הממשלה, כשהצגת את ממשלת הלי-כוד הלאומי במארס 1969 אחד פטירתו של לי אשכול ז"ל, אמרת בנאום ההצגה כי במלחמת ששת הימים שוחררה נחלת אבותינו. נחלת אבותינו שוחררה. הלא דבר הוא. איך אפשר לשכוח מלים כאלה? אנא, זכרי אותן ונפעל למען קיום זכותנו על נחלת אבותינו ששוח-רדה, כפי שגם את אמרת.

ואסיים, אדוני היושב-ראש, בסוגיה הנוגעת ללבו של כל אחד מאתנו. כוונתי למה שמתרחש בברית-המועצות. שם ישנה תופעה כמו משיחית. בימים האחר-ונים נפגשנו עם אלה שמקורב באו. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כוח ההתחדשות של העם היהודי מוצא את ביטויו העליון, לא איומים, לא בתי-כלא, לא מחנות. ירכזו מסוגלים לזכא את רוחם. ישיבת-ציון כרוכה שוב בסבל ורדיפות ובמעצר. זאת הציונות. ובשם הרוח האנושית הכבירה, העוברת בעיקר על הדור הצעיר בברית-המועצות, אני רוצה, כיהודי, כאחד מאלה שהיו שם, גם במחנה-דיכוי נודע, היודעים מה זאת משטרה חשאית סובייטית, מה הן תביעותיה, מה הן תחידותיה, מה הן תביעותיה להלשנה — אני רוצה לפנות אל שליטי ברית-המועצות: צאו וראו, הרי כבר הספקתם להכות על חטא, התפלתם בפני דודן דמים במשך שלושים שנה ושרתם שירי תהילה שכמותם לא נשמע מימי קליגולה; בא יום ואמרתם: בושנו מכל עם. הלא מוכרח לבוא היום בו שוב תצטרכו להודות כי דיכאתם את מה שלא ניתן לדיכוי: רוח כבירה, חירות האדם, שאיפה למולדת — הערכים הנעלים ביותר בנפש האדם. אל תערכו משפטי ראווה, אל תרמו דיכום על אנשים. תמימים אלה שכל שאיפתם היא לשוב לנחלת אבותיהם. תנו להם ולאלפים שכמותם לצאת. הם יבואו, הם ישובו ויחיו עמנו כבני חורין. לא תדכאו את העם היהודי, ובדיכוי לא תפתרו את הבעיה היהודית, ההופכת להיות פצע פתוח לכם עצמכם.

ישיבת-ציון ליהודים בברית-המועצות — זו לא רק קריאתנו, זוהי גם אמונתנו.

הי"ד ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברי הכנסת גד יעקבי.

גד יעקבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מיקומי ברשימת המשתתפים בדיון כאן הערב, לאחר חברי הכנסת בגין

חיונית להבטחת גבולות בטחון אסטרטגיים למדינת ישראל, ולו גם מהטעם הפשוט, שאיננו יכולים לסמוך במידה מספקת על יציבותם של המשטרים במדינות ערב, דבר שהוכח בימים אלה שוב בצורה כה בולטת בסוריה.

מטרות אלה, שהזכרתי, לא נשתנו. אולם כדי למצותן יש הכרח בטקטיקה מדינית ההולמת את התנאים והצרכים בהשתנותם. לא אחת מהלך שהיה נכון למצב א' לא יהיה נכון למצב ב'.

עם כל הכבוד שאני רוחש לחבר-הכנסת בגין, אינני יכול לקבל את תפיסתו, שבאה לידי ביטוי גם בנאומו כאל הערב, שמהלכים מדיניים הם מעין דת — ואינני מתכוון כמובן לפגוע כאן בדת או במאמינים בה.

יוסף סרלין (גח"ל):

או בשותף קואליציוני...

גד יעקבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

אינני רוצה לפגוע בדת, אולם אינני סבור שמדיניות היא דת. אם אתה סבור שמדיניות היא דת — יש לנו חילוקי דעות תהומיים.

לא כן באשר למטרות-יסוד שהוזכרו כאן במהלך הדיונים.

לפני כארבעה חודשים הסכמנו — בתבונה, לדעתי — ליזמה האמריקנית, לא לתכנית רוג'יס, להיכנס לשיחות באמצעות ד"ר יארינג עם מדינות ערב. הופסקה האש והסגנו מעצמנו לחץ בין-לאומי כבד.

לפני כשלושה חודשים, בעת שהפרו המצרים את הקפאת המצב שהתחייבה מהסכם הפסקת-האש, דומני שבתבונה החלטנו על השעיית השתתפותנו בשיחות. השגנו כתוצאה מכך חידוש כוח המיקוח הבין-לאומי של ישראל וחזקנו עצמנו מבחינה צבאית וכלכלית, בעוד הפסקת-האש נמשכת. האם באמת הפסידה ישראל בכך, ומה הפסידה? —

משה נסים (גח"ל):

מה אתה מציע הלאה?

2. תשובת ראש הממשלה

גד יעקבי (המערך, עבודה-מפ"ם):
— העדר נפגעים באזור התעלה, התעצמות צבאית, הספקת נשק, יציבות כלכלית — מה הפסדנו בכך? ככל שיתקרב תום תקופתה השנייה של הפסקת-האש יהיה עליו להחליט על מהלכיו הבאים. נראה לי שהאלטרנטיבה היחידה לשיחות היא חתירה להסכם קדש להפסקת-אש במקדם או במאוחר.

יכול אני רק לתמוה על כך שזו הפעם השנייה בזמן האחרון שחבר-הכנסת בגין — גם בפתיחת ועידת מפלגתו, וגם כעת — לא הזכיר כלל שקיימים שני גורמים, אולי שוליים ואולי בלתי-חשובים, אבל דומני שיש להביאם בחשבון בעיצוב המדיניות: (1) רצוננו בהמשך שיתוף הפעולה עם ארצות-הברית; (2) אי-רצוננו בקונפליקט צבאי פתוח עם ברית-המועצות. משום-מה, שני גורמים אלה, כביכול שוליים, בלתי-חשובים וטרי-בינאליים, לא הופיעו הן בנאומו הערב והן בנאומו בוועידת מפלגתו.

מכל מקום אלה הן מגבלות שלא בהכרח חייבות אמנם להכתיב את מהלכינו, אולם יש לראותן באורח מפוכח ביותר בעיצוב צעדינו המדיניים הבאים.

אינני מאלה הסבורים כי אנו צועדים לקראת הסכם שלום. אנחנו עלולים למצוא את עצמנו בדרך השיחות הארוכה גם במלחמה בסואץ וגם בוויכוח עם ארצות-הברית. אבל זאת היא הדרך היחידה שיצירת סיכוי להסכם מדיני טווח ארוך, והיא האלטרנטיבה היחידה למלחמה מיידית. האלטרנטיבה שתאפשר להמשיך בחיזוקה של ישראל מבחינה כלכלית ובטחונית. ככל שתהיה בנו תבונה למצות את הגשמת מטרותינו תוך השינויים במצבים המדיניים, יטיב למדינת ישראל. אינני חושב שמדיניות יכולה להיות מאובנת. אני סבור שהיא חלילה לשרת את העם בשעה שהיא הופכת לזוגמה מאובנת, נוקשה וקשיחה, שאינה מושפעת משינויים בתנאים. לכן, לניהול מדיניות כזאת, דרושה הנהגה לא פחות אמיצה ונבונה מאשר במצבי חירום לאומיים; הנהגה היודעת מה היא רוצה, החלטית בחתירה למטרתיה, אבל נבונה ודינמית בהתוויית הדרך.

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אדוני הישיב-ראש, כנסת נכבדה. למעשה חשבתי לחסוך מכאן את הצורך לשבת עוד רגעים מספר אחרי ישיבה כל כך ארוכה. אבל אני לא הושבת לנכון לעבור לסדר-היום מבלי להגיד מלים אחדות על דברי חבר-הכנסת בגין. אני מבינה שישובה במשך שנים רבות באופוזיציה שולקת יותר מאשר ישיבה במשך תקופה קצרה, אמנם חשובה לפי דעתי, בממשלה. כנראה קל יותר לחזור לעבר. אחרת קשה לי להבין איך יכול חבר-הכנסת בגין לדבר כן עכשיו כאופוזיציונר מובהק. תבור כזה מותר לו ליהנות הנאה מלאה מהיותו באופוזיציה, וזה היה מורגש בדברי חבר-הכנסת בגין בזמנים גורמליים. אך אין אנחנו חיים עכשיו בזמנים גורמליים. איך אפשר להגיד על הממשלה כל מה שאפשר

להגיד מבלי לומר שני דברים: (א) בלי להתייחס במלה אחת להודעת הממשלה, כאילו לא היתה קיימת בכלל; (ב) מבלי להציע במלה אחת מה לעשות במקום המדיניות הזאת, אשר נאמר עליה כי במשך חודשיים — שלושה האחרונים כבר הביאה שואה או שהשואה מתקרבת אלינו. אף מלה אחת לא נאמרה בקשר לשאלה מה לעשות. מה לא לעשות — פחות או יותר אפשר היה להבין. אבל מה כן לעשות במקום זה?

מה קרה? לפני שלושה-ארבעה חודשים ישבנו יחד בממשלה וקיבלנו פה אחד החלטה חיונית להפסקת-אש. לו היתה החלטה זו נשארת לבדה, היה בה פגם. ההצעה להפסקת-האש שקיבלנו היתה חלק מתכנית שלמה שהוצעה לנו. לא הובאה לממשלה החלטה נפרדת: "מי רוצה הפסקת-אש?" חבר-הכנסת יוסף ספיר אמר שכולם היו בעד הפסקת-אש. יפה מאוד. אבל היה בזה חסרון, שרק החלטה על הסכמה להפסקת-

חוברת ג', ישיבה קי"ד

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, בדר, בגין, אלון) —

עכשיו עוד דבר אחד. מה הוויכוח היום בכנסת על שלמות הארץ? אמרתי לא פעם מהמקום הזה, בטרם הייתי בממשלה ומאו שאני בממשלה, שאני מתפללת לאותו היום שיהיה לנו יכוח גדול וסוער, בוודאי בכנסת, על הבעיה הטריטוריאלית שלוש. מדוע אני מתפללת לזה? האם אני אוהבת סערות? לא דווקא. זה יהיה סימן שבאמת יש הצעה לשלום, שחלק לכל הפחות מהבית, או הממשלה, מציעים לקבל אותה. ואז יהיה יכוח. מה זה? רק מאז שגח"ל עזב את הממשלה נודע לגח"ל מה דעתם של החברים בממשלה — וישבנו יחד, ואנחנו רצינו לשבת יחד, באשר השעה הזאת להכרעה לא הגיעה. כולנו נוהרנו מלהעמיד את השאלה הזאת על סדר-היום בממשלה, באשר לא רצינו להתפלג בטרם יש איוו ממשות שהיא בבעיה הזאת. אבל ידענו שהיא קיימת, והראיה: בקווי היסוד לא נאמר, חברי-הכנסת בגין, שהממשלה הזאת מקבלת שלמות הארץ. זה לא נאמר.

מנחם בגין (גח"ל):

לא. לא נאמר גם חלוקת הארץ. קווי היסוד ידועים לי היטב, גברתי. השתתפתי בניסוחם.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לא אמרתי שלא השתתפת ושאינך יודע, אבל גם אתה יודע וגם אני יודעת, שלא היה בקווי היסוד עניין שלמות הארץ ובוודאי גם לא חלוקת הארץ. מדובר על משא-ומתן על שלום בלוי הנאים מוקדמים מכל צד שהוא, ואנחנו רוצים בשלום להגיע לגבולות בטוחים, מוסכמים ומוכרים. זה, בכל אופן, היה בקווי היסוד.

מנחם בגין (גח"ל):

ברור.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

ובהסתמכנו על קווי יסוד אלה ישבנו יחד בממשלה. מובן שיכולות להיות שתי דעות. יכולות להיות שתי דעות — ששלום אפשר לעשות עם ירדן, כאשר הגבול המוסכם בנינו לבין ירדן יהיה הירדן; עם מצרים אפשר לעשות שלום בגבול מוסכם, כאשר הגבול יהיה חוואר. מותר להאמין. אין לי, חס וחלילה, שום דבר נגד זה שמישהו מאמין בזה. אבל נאמר: גבול בטוח ומוסכם, ובכן, כל אחד, בכל אופן, היה חפשי, בלי לבגוד באיזה דבר, חס וחלילה, לפרש לעצמו במה הוא מאמין באמרו שהגבול יהיה מוסכם.

יוחנן בדר (גח"ל):

לי אמרת defensible.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

למה לי מלה אנגלית? מספיק לי "גבולות בטוחים, מוכרים ומוסכמים".

סגן ראש הממשלה י. אלון:

בנאום ראש הממשלה נאמר "גבולות הניתנים להגנה".

ראש-הממשלה ג. מאיר:

מה קרה מאז? על מה ויתרנו? איזו ארץ חילקנו? במה חטאנו? איני מבינה את ההסתערות הזאת. אין לה על מה להתבסס. לגמרי לא. לעומת זאת יש מקום

אם היתה נשאר החלטה יפה מאוד על הנייר ולא היתה קיימת. אני לא אומרת שהיינו צריכים להסכים או שאי-פעם הסכמנו בכל התנאים. חברי-הכנסת בגין זוכר ודאי שבהיותו בממשלה היו זמנים שמבחוץ — פה ושם אולי גם כן בפנים — הוצעה לנו הפסקת-אש בצורות שונות, ואמרנו: לא. אבל הפעם קיבלנו הצעה להפסקת-אש לפי כללי הדדיות, בתוך זה הקפאה, וכולנו אמרנו: בבקשה, זה כן. אי-אפשר היה להשיג זאת בכלל אילו לא היינו מקבלים את התכנית השלמה. אפשר היה לדחות את התכנית השלמה, אבל בתוך זה גם את הפסקת-האש.

אני רוצה לראות איש אחד בארץ הזאת שיקום היום ויגיד שהוא מצטער על כך שהיתה הפסקת-אש, שנמשכת הפסקת-האש. כולנו שונאים במידה שווה ירי עם כל מה שבא בעקבותיו.

אמרנו שנלך לשיחות יארינג בתנאי שהסדרים שהסכמנו להם יכובדו. החלו להפר אותם. אמרנו: לא נלך. "חטא גדול" עשתה הממשלה שהודיעה שהיא רוצה ודורשת שהכל יוחזר לקדמותו כדי שנוכל להמשיך. איזה מבחן, איזו חקירה עושה לנו חברי-הכנסת בגין? — תלכו, לא תלכו; תקיימו, לא תקיימו. היום בהודעה שמסרתי כאן אמרתי, שבכל מה שנאמר לנו, בכל הפניות אלינו, לא מצאה הממשלה שום דבר שהצדיק שינוי החלטתה. באיזו חקירה אנו נעמדים? מה הפלא כאשר זה מרגיז? כולנו, לכל הפחות במידה שווה, נאמנים לעקרונות ולאמונות ולכל מה שאנחנו אומרים.

כבר אמר חברי-הכנסת גד יעקבי, לפני מספר רגעים: יש הגבל עצום בין מה שהיה מצבנו לו היינו אומרים אז: לא מקבלים את זה, לא הולכים לשיחות על שלום — לבין מצבנו עכשיו, כאשר לא הלכנו ואיננו הולכים כאשר קרה מה שקרה. איש, חוץ מן הערבים והסובייטים, אינו אומר שהתחמקנו ולא רצינו ואיננו רוצים ללכת לשיחות על שלום. איש אינו מאשים אותנו עכשיו, לא בחוץ ולא בפנים, חוץ מיוצאי-דופן פה ושם, שבעצמם אינם מאמינים למה שהם אומרים. איני מאמינה שיש פה חבר אחד בכנסת שאומר שאין אנחנו רוצים שלום, שהוא בעצמו מאמין בזה.

יש המשך הפסקת-האש. אני רוצה לדעת: האם לא מוטלת חובה על כל אחד מאתנו לחשוב קצת איך אפשר להמשיך את המצב הזה? מה לעשות אם, חס וחלילה, זה ייפסק בבת אחת? מה לעשות שזה לא יהיה כך? האין הגדל בכלל? ומן הראוי היה שנשמע כאן בכנסת מראש האופוזיציה, איך הוא מציע לנו לנהוג כדי שהכל יהיה שלם והפסקת-האש תימשך ולא נלך לשיחות ולא נחפש איזו דרך. אדרבה, נלמד.

יוחנן בדר (גח"ל):

אין קשר בין שיחות להפסקת-אש.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

חברי-הכנסת בדר, כאשר תהיו במצב שתציעו לנו הפסקת-אש בלי שיחות, וזה יהיה בשם מעצמה אחת לכל הפחות, אני מבטיחה לך שנוקבל את ההצעה. אבל מה לעשות ולא אתה ולא אני הצענו את זה. אתה אומר שאין קשר. עובדה היא שהצעה שהוצעה לנו ושקיבלנו היה לה קשר הדוק, וזה היה נוח לקבל רק מה שטוב ולהשאיר מה שקצת קשה.

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, בגין, ידיר, חביבי, נחושתן, הורביץ, בדר, אבנרי, ש. תמיר) —

ראש-הממשלה ג. מאיר:
הממשלה יודעת שתכנית האופוזיציה לשלום אין לה שחר.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
גם לתכנית מפ"ם אין שחר.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
הממשלה יודעת — אם כי היא לא בטוחה ולא מבטיחה שמחד יהיה שלום — שהיא רוצה ללכת לשלום המבוסס על גבולות מוסכמים, שאינם גבולות של הסואן, כגבולות סופיים.

יוחנן בדר (גח"ל):
מה היא תכנית השלום של חבר-הכנסת יערי? אפילו לא אמר זאת.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
זאת תשאל את חבר-הכנסת יערי. אני יודעת מהי תכנית השלום שלנו, ואני רוצה שאתם תגישו תכנית: הסואן — גבול; הירדן — גבול לעת עתה — ויהיה שלום. אדבבה. אתם לא יכולים לדבר ככה על שלימות הארץ, על חלוקה שתביא לאסון — ולא להציע משהו אחר במקום זה.

מנחם בגין (גח"ל):
הירדן כגבול בטחון — יש לך הסכמה לכך?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
לעת עתה לא. אבל האם זה מתקבל על הדעת, הסואן כגבול סופי בין מצרים וישראל? האם יש ביניכם איש אחד שמאמין בזה? איש אחד?

מנחם בגין (גח"ל):
שארם-א-שייך מחובר עם אילת — האם את מאמינה שתקבלי את הסכמתו של סאדאת לכך?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
שניכם צודקים במאה אחוז.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אני חייבת להגיד עוד מלה. חבר-הכנסת בגין התנווכה עם השר אלון על מה שאמר, עם השר דיין על מה שאמר, על כל הדברים שבעולם — רק לא על מה שנאמר בהודעת הממשלה היום.

לבסוף רצוני לומר כך: כל הדברים האיומים האלה שייקרו לעם ישראל — שמענו גם בזמן שדובר על החלוקה; ב-1947—1948. אני רוצה לשאול: האם יש מישהו בבית הזה אשר מתחרט על הצעת החלוקה משנת 1947? אמנם בכאב לב הסכמנו אז לחלוקה. האם יש פה מישהו אשר מתחרט על כך ומצטער על כך? האם יש פה מישהו שלא יודע היום, כי רק הודות לכך שבכאב לב הסכמנו למה שהסכמנו — ועד היכן הסכמנו? עד ירושלים בין-לאומית — הגענו למה שהגענו, ואך ורק מפני שהנהגת ההסתדרות הציונית והנהגת הישוב בימים ההם היה לה אומץ הלב להגיד "כן"?

עמואל תמיר (המרכז החפשי):
מפני שהערבים אמרו "לא".

לומר שכל חבדי הבית, הרוב המכריע בכל אופן, חוץ מקבוצה קטנה, מחוייבים לחשוב ולדון ולהתלבט בעניין זה. לא להיות כלי-כך בטוחים. את זה אני יכולה להגיד גם לחבר-הכנסת תמיר. אין בושא, במצב מסובך וחמור, להתלבט. בכלל, איני מאמינה שיש למישהו פטנט שהוא בטוח בו, שהארץ תישאר שלמה, שהמלחמה תיפסק ושיהיה שלום — כל-כך הרבה דברים יחד — איני מאמינה שמישהו בטוח שיש לו פטנט לזה. אפילו לא לזה אשר רוצה שנחזור לגבולות של ה-4 ביוני, והוא יודע שגבולות אלה, כפי שהוא רוצה שנחזור אליהם, אין בהם שלום, אין בהם בטחון ואין הם גבולות. גבולות אלה הם רק התחלה לגבולות סופיים לפי עראפאת. אבל אני לא מדברת על ההצעות האלה. אני מתכוונת למה שאמר חבר-הכנסת בגין, כי אנחנו ציונים, ציונים — ישראלים.

העולם כולו דורש התקדמות לקראת שלום, ולא למען ישראל ולא למען הערבים, כי אם למען שלום העולם, לפי דעתם, ויש כאלה המאמינים בזה, שמכאן עלול, חלילה, להתחיל דבר-מה שיסכן את שלום העולם. אנחנו למען עצמנו רוצים התקדמות לקראת שלום, רק אם הדבר אפשרי, אבל השלום שאנחנו יכולים לקבל אותו צריך להיות באמת שלום; והשכנים — כמו שהם; והמעצמה הגדולה העומדת מאחוריהם — כמו שהיא. האם אלה דברים כה פשוטים?

חבר-הכנסת בגין, שנים אמרה מפלגתך — ואני לא הסכמתי, עם כל הכבוד, למה שאמרה — והאמינה בזה: שתי הגדות, שני עברי הירדן.

מנחם בגין (גח"ל):
נכון.

מנחם ידיר (גח"ל):
יבוא גם היום הזה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אני בטוחה שיבוא גם משיח. אבל אני לא שומעת שזה נדרש עכשיו בכלל. מה — ויתרתם? אמרתם פעם: שתי הגדות, שני עברי הירדן.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כל דור והגבולות שלו.

מנחם בגין (גח"ל):
שנמסור את יהודה? זאת פילוסופיה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אני רוצה לשאול את האופוזיציה מה התכנית שלה לשלום. לא מחר. אין פטנט כזה; אין קבלנות כזאת — לא לאופוזיציה ולא לממשלה. אבל אני רוצה תכנית. מותר לי לדרוש מהאופוזיציה תכנית לשלום. הואיל ואני בטוחה שגם האופוזיציה רוצה בשלום — בזה אינני מטילה ספק — אני רוצה לדעת מה היא תכניתה להגיע לשלום. איך אפשר להגיע למלחמה — אני יודעת, ואינני יודעת אם לא נעמוד במלחמה גם מחר, מחדש. אבל איך להגיע לשלום?

יעקב נחושתן (גח"ל):
לממשלה יש תכנית לשלום?

חוברת ג', ישיבה קי"ד

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני והבטחוני (תשובת ראש הממשלה) (מאיר, רויאל-נאור, בגין, שכטרמן); (סיכום הדיון) (רוזן, ברעם, רויאל-נאור, וילנר, אבנרי, ש. תמיר) —

1967. על מה היה הוויכוח הגדול בציגונות במשך עשרות שנים? הוויכוח היה בין אנשים אשר הסתפקו בקטגוריות לבין אנשים שהיה להם מעוף לדברים גדולים. הסוף היה, שהבסיס לדברים הגדולים, שבהם אנחנו חיים היום, נוצר על-ידי אנשים והדות לאנשים שעסקו בקטגוריות יום-יום.

אברהם שכטרמן (גח"ל):
בתוספת אלה שלא שכחו את הגדולות.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אולי פעם נחזור לוויכוח הזה. אני חשבתי שהוא נגמר מזמן וחשבתי שאין רצון, כל-כך, לחזור לוויכוח הזה. אבל אם זה כך — אולי נחזור לוויכוח ונעשה חשבון גדול, מאוזן נקי ומוסמך, ונראה אם יש על מה להצטער.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
מפני שאנחנו אמרנו "כן".

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):
למרות שאמרנו "כן".

ראש-הממשלה ג. מאיר:
ומפני שהיה בסיס לכל מה שהיה. אינני רוצה לערוך עתה את הוויכוח הזה. אולי פעם נערוך אותו.

מנחם בגין (גח"ל):
ברצון.

ראש-הממשלה ג. מאיר:
אולי פעם נערוך ויכוח ונברר איך בכלל נוצר הבסיס בארץ, לשנת 1920, לשנת 1936, לשנת 1947 ולשנת

3. סיכום הדיון

הממשלה בדבר השעיית השתתפותה של ישראל בשיחות השלום בחסות הד"ר יארינג. הכנסת קובעת כי היתה זו פגיעה בעניין השלום.

(2) הכנסת מחליטה כי ישראל מחדשת מיד את השתתפותה בשיחות השלום בחסות הד"ר יארינג, לשם ביצוע החלטת מועצת הבטחון מ-22 בנובמבר 1967, על כל סעיפיה, בהתאם לקביעת עצרת האו"ם מ-5 בנובמבר 1970, למען כינון שלום צודק ויציב בין ישראל והמדינות הערביות, אשר יכבד את זכויות כל המדינות והעמים, לרבות עם ישראל והעם הערבי הפלשתינאי.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברי הכנסת אבנרי, להצעה בשם סיעת העולם הזה—כוח חדש.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיעתנו:

(1) הכנסת רושמת לפניה את דבריה של ראש הממשלה על מצב יהודי ברית-המועצות.

(2) הכנסת קוראת לממשלה לחזור לאלתר לשיחות בחסות השגריר יארינג.

(3) הכנסת קוראת לממשלה להכריז כי: (א) ישראל מכירה בקיומה ובזכויותיה הלגיטימיות של האומה הפלסטינית; (ב) ישראל מוכנה לנהל בכל עת ובכל דרך, לרבות שיחות יארינג, משא-ומתן עם נציגות מוסמכת של האומה הפלסטינית, להמחשת זכותה למדינה לאומית משלה בצד ישראל; (ג) ישראל מעניקה חופש התארגנות לתושבי השטחים המוחזקים וקוראת לאומה הפלסטינית לכונן נציגות לאומית שתהא מוכנה להידברות עם ישראל למען יצירת שלום צודק ובר-כבוד.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברי הכנסת שמואל תמיר, להצעה בשם המרכז החפשי.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיכום לדיון המדיני, בעקבות הודעת ראש הממשלה, בשם המרכז החפשי:

הי"ר ש. רוזן:
חברי הכנסת, אנו ניגשים לסיכום הדיון ולהצבעה על ההצעות.

לפנינו שש הצעות. רשות הדיבור לחברי הכנסת ברעם, להצעת סיכום בשם כמה סיעות.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות בכנסת: המערך (עבודה—מפ"ם), מפד"ל, אגודת ישראל, אל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, פועלי אגודת ישראל, שיתוף ואתנה — הנני מתכבד להציע את הסיכום כלהלן:

הכנסת רושמת לפניה את הודעת הממשלה על המצב המדיני והבטחוני, שנמסרה על-ידי ראש הממשלה בכנסת ביום ב', י"ז בחשוון תשל"א — 16 בנובמבר 1970.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברת הכנסת רויאל-נאור, להצעת סיכום בשם סיעת גח"ל.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעה לסיכום הדיון המדיני מוגשת על-ידי סיעת גח"ל, בכנסת כלהלן: הכנסת קובעת —

(א) קידום הטיילים באזור תעלת סואץ החל מיום ה-8 באוגוסט 1970 מהווה הפרה חמורה ביותר של ההסכם שבו התחייבה מצרים.

(ב) הממשלה התחייבה כי כל עוד לא יוגשם הסכם הפסקת-האש — ההקפאה במלואו ויחזור המצב לקדמותו, לא תוכל ישראל להשתתף בשיחות בחסותו של הד"ר גונאר יארינג.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברי הכנסת וילנר, להצעה בשם סיעת רק"ה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

הצעת סיכום של סיעת רק"ה לדיון המדיני בכנסת: (1) הכנסת מביעה את מורת-רוחה מהחלטת

הצבעה

בעד הצעת הסיכום של חברת הכנסת
 מ. סנה — מיעוט
 נגד — רוב
 הצעת הסיכום של חברת הכנסת מ. סנה
 לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של חברת הכנסת
 ש. תמיר — מיעוט
 נגד — רוב
 הצעת הסיכום של חברת הכנסת ש. תמיר
 לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של חברת הכנסת
 א. אבני — מיעוט
 נגד — רוב
 הצעת הסיכום של חברת הכנסת א. אבני
 לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של חברת הכנסת
 מ. וילנר — מיעוט
 נגד — רוב
 הצעת הסיכום של חברת הכנסת מ. וילנר
 לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של חברת הכנסת
 א. רזיאל-נאור — מיעוט
 נגד — רוב
 הצעת הסיכום של חברת הכנסת א. רזיאל-נאור
 לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של חברת הכנסת
 מ. ברעם — 51
 נגד — 28
 נמנעים — 4
 הצעת הסיכום של חברת הכנסת מ. ברעם
 נתקבלה.

הי"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה מחד בשעה 16.00.
 ישיבה זו נעולה.

1) הכנסת שוללת השתתפות ישראלית בשיחות יארינג המושתתות על החלטת מועצת הבטחון מנובמבר 1967, ועל תכנית רוג'רס, באשר אלה מחייבות את ישראל להשמיט מידיה את פירות הנצחון של מלחמת המגן בששת הימים ולוותר על השטחים החיוניים לבטחונה ולקיומה.

2) הכנסת מטילה על הממשלה לקיים, אף לשי-טתה, את החלטתה מיום 6 בספטמבר 1970, הקובעת כי "קיום קפדני של הסכם הפסקת-האש-ההקפאה הוא אחד היסודות המרכזיים של יומת השלום האמרי-קאית והשיחות בהסותו של השגריר יארינג. לפיכך כל עוד לא יוגשם הסכם הפסקת-האש-ההקפאה במ-לואו, ויוחזר המצב לקדמותו, לא תוכל ישראל להשתתף בשיחות אלו".

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברת הכנסת משה סנה, להצעה בשם סיעת מק"י.

משה סנה (מק"י):

להלן הצעת סיעת מק"י לסיכום הדין המדיני:

1) הכנסת מחייבת את המשך הפסקת האש ללא תנאי וללא הגבלת זמן, על יסוד הדידות.

2) הכנסת מחליטה כי ישראל תחדש השתתפותה בשיחות שבחסות יארינג, עם תיקון — בכל אופן סביר — של המעוות שנגרם על-ידי הזות הטילים מהצד המצרי.

3) הכנסת שוללת את החלטת עצרת האו"ם מיום 5 בנובמבר 1970, באשר היא מסלפת את התוכן ואת המשמעות של החלטת מועצת הבטחון 242 שנתקבלה הן על-ידי מדינת ישראל והן על-ידי המדינות הערביות הנוגעות בדבר, חוץ מסוריה. לכן אין המלצה זו של העצרת יכולה להדריך את המאמצים העתידיים להשגת פתרון מדיני מוסכם בסיכסוך הישראלי-ערבי.

4) הכנסת קוראת לממשלה לגלות יומה מדינית ישראלית לפתרון שלום של המשבר המזרחי-תיכוני, ובכלל זה עידוד הקמתה של נציגות לאומית שוחרת שלום של העם הערבי הפלשתינאי בשטחים המוחזקים, שתהא מוכנה להסדר מוסכם של יחסי שני העמים על היסודות של הגדרה עצמית דו-קיום בשלום.

הי"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

הישיבה ננעלה בשעה 22.03.